

Єдиний Бог чи Трійця?

[Українська – Ukrainian – أوكرائي]

Автор:

Мункиз Ібн Махмуд Ас-Сакар

Переклад:

EUROPEAN ISLAMIC RESEARCH CENTER (EIRC)

& Якубович Михайло

Перевірка: Вадим Дашевський

الله جل جلاله، واحد أم ثلاثة؟

د. منقذ بن محمود السقار

ترجمة:

المركز الأوروبي للدراسات الإسلامية

& د. ميخائيلو يعقوبوفيتش

مراجعة: فاديم داشيفسكي

ISLAM HOUSE

الإسلام بيت بيت المسلمين

ISLAMHOUSE.COM

THE LARGEST AND MOST AUTHENTIC
FREE REFERENCE TO INTRODUCE ISLAM
IN THE WORLD LANGUAGES

В ім'я Аллаха Милостивого, Милосердного!

ПОДЯКА

Насамперед, вся хвала та дяка належить Аллаху – Всемогутньому Богу. Для мене велика честь представити цю скромну роботу моєму читачеві, в надії, що Господь допоможе йому почерпати з неї користь, і зробить мене серед тих, хто знає істину і прямує істинним шляхом.

Слідуючи традиції пророка Мухаммада (мир йому і благословення Аллаха) дякувати людям, які роблять для нас добро, хотів би висловити вдячність всім, хто допомагав мені у завершенні даної книги. Можливо, мій успіх став результатом їхніх молитов, звернених до Всемогутнього Бога.

Я хотів би висловити подяку моїм прекрасним батькам за їх неоціненну турботу і ласку. А також моїй вірній дружині за її постійну підтримку, допомогу, і за те, що була поруч в часи написання цієї праці.

Хотів би висловити щиру подяку перекладачеві, який зіграв важливу роль у донесенні змісту даної книги до українських читачів.

Я вдячний всім моїм братам, друзям і колегам, які брали участь у звершенні цієї роботи.

Мункиз Ібн Махмуд Ас-Сакар, доктор філософії

ВСТУП

Скажи: «Він — Аллах — Єдиний, Аллах — Той, до Кого прагнуть, не народив і не був народжений, і ніхто не був рівним Йому!» (Священний Коран, 112:14)

“Месія, син Мар’ям — лише посланець. Істинно, приходили посланці й до нього. Мати його — праведниця, але й вони споживали їжу! Поглянь, як роз’яснюємо Ми [невіруючим] знамення Наші! І ще раз поглянь — у якій же омані вони!” (Священний Коран, 5:75)

“Воістину, він — лише раб, якому Ми дарували Свою милість та зробили прикладом для синів Ісраїла!” (Священний Коран, 43:59)

“І ще кажуть: «Милостивий узяв сина». Справді, ви стверджуєте жахливу річ! Від цього здатні розколотися небо, розсипатися земля й зруйнуватися гори! Від того, що вони приписали Милостивому сина! Не годиться Милостивому мати сина! Воістину, кожен із тих, хто на небесах і на землі, постане перед Аллахом лише як раб. Він знає їхнє число й перелічив їх. І кожен із них постане перед Ним у День Воскресіння одинаком”. (Священний Коран, 19:88 -95)

Ці благородні аяти показують віровчення мусульман по відношенню до Одного Єдиного Аллаха [1] (Святий Він та Величний) [2] і Його пророка Ісуса (мир йому) [3]. Він – благородний пророк і великий посланник, якого Всевишній відправив до людей з вірою в Єдиного Господа – Єдинобожжям, - ясними знаменнями та істинним шляхом.

Єдинобожжя було вірою всіх пророків (мир їм), від Адама до Мухаммада, *нехай благословить його Аллах і вітає*. Всевишній Аллах сказав в Священному Корані: **“Ми не відсиляли раніше за тебе жодного посланця, не**

відкривши йому: “Немає бога, крім Мене! Тож поклоняйтеся Мені!”» (Священний Коран, 21:25).

Однак переконання християн відносно Ісуса (мир йому) зовсім інші. Вони вважають його Сином Бога (Святий Він та Великий), або Богом, Який перевтілювався, поводить себе як людина, і зрештою був розіп'ятий заради спокути гріхів, тягар яких вони унаслідували від Адама.

Звідки взяли такі переконання? Чи існують докази їхньої віри у Писанні? **“Скажіть: “Наведіть свій доказ!””** (Священний Коран, 21:24)

Усвідомлюючи всю важливість і серйозність даної теми, у третій частині з цієї серії, ми запитуємо: Ісус (мир йому) – посланник Бога чи Бог? Бог – Єдиний чи Триєдиний?

Для того, щоб відповісти на ці питання, спробуємо знайти відповіді у Старому і Новому Завітах, а також у відомих церковних діячів і неупереджених західних мислителів.

О Аллах, відкрий нам істину в тому, відносно чого ми сперечаємось. Воістину, Ти направляєш на прямий шлях кого забажаєш.

Професор Мункиз ібн Махмуд ас-Сакар

Благословенна Мекка, Саудівська Аравія /рабі аль-авваль,
1424 за хіджрою.

Е-mail: munqidh@maktoob.com

Ісус Христос у віровченні мусульман

Мусульмани вірять, що Ісус (мир йому), – син пречистої, праведної і богобоязливої Марії, народження якого було справжнім дивом, адже він з'явився на світ без батька: його породила невинна жінка, якої не торкався жоден чоловік.

Всевишній відправив його до синів ізраїлевих, аби той проповідував Єдинобожжя і сповістив їх про прихід останнього пророка. Аллах (Святий Він та Великий) підтримував його великими чудесами. Він продовжував свою місію, незважаючи на погрози і підступність юдеїв, які воліли вбити його. Ісус був не першим пророком, якого іудеї хотіли звести зі світу. Аллах (Святий Він та Великий) врятував його від підлої змови і підніс на небеса.

Мусульмани також вірять у другий прихід Ісуса (мир йому). Він прийде незадовго до настання Судного дня, і знову закликатиме до релігії свого Господа і сповідуватиме Його закон, він зруйнує хрести і знамено Єдинобожжя замайоріє.

Для кращого розуміння, наведемо вірші зі Священного Корану, які задують про Ісуса (мир йому).

Священний Коран розповідає, що Аллах (Святий Він та Великий) удостоїв Ісуса (мир йому), зробивши його сином пречистої Діви Марії, яку обрав над жінками всіх народів: **«І сказали ангели: «О Мар'ям! Воістину, Аллах обрав тебе і зробив пречистою. Він обрав тебе перед жінками усіх світів!»** (Священний Коран, 3:42)

Він також згадує, що Аллах наділив її багатьма милостями: **"Аллах прийняв [дитину] якнайкраще, найкращим чином зростив її та доручив її Закарії. Кожного разу, коли Закарія входив у святилище, де була жінка, знаходив біля неї їжу. А коли він запитав: «О, Мар'ям! Звідки це у тебе?», то вона сказала: «Це — від Аллаха! Воістину,**

Аллах наділяє, кого побажає — без відплати за це!»
(Священний Коран, 3:37)

Захарія став опікуном Марії після того, як мати віддала свою дитину на службу до храму, а Всевишній наказав їй поклонитися Йому: **"О Мар'ям! Будь смиренною перед Господом своїм, впади до землі та вклоняйся разом із тими, хто кланяється!"** (Священний Коран, 3:43)

Згодом Марія (мир їй) завагітніла Ісусом. Це сталося після того як Аллах (Святий Він та Великий) відправив до неї ангела із радісною звісткою про народження сина і нарік йому ім'я: **«"І сказали ангели: «О Мар'ям! Воістину, Аллах сповіщає тобі добру звістку про слово від Нього! Ім'я йому — Іса Месія, син Мар'ям. Він буде пошанований у житті нинішньому та в житті наступному і буде він одним із наближених!»** (Священний Коран, 3:45)

В Корані згадується, що Аллах (Святий Він та Великий) створив Ісуса (мир йому) Своїм Словом, без жодного втручання людини. Він створив його без батька. В Корані роз'яснюється, що факт дивного народження Ісуса не дає жодних підстав його боготворити, оскільки Адам з'явився на світ не менш дивовижно – не тільки без батька, але й без матері: **«Воістину, Іса перед Аллахом схожий на Адама — Він створив його з праху, а потім сказав тому: «Будь!» — і він є»** (Священний Коран, 3:59).

В Священному Корані також розповідається про незвичайне народження майбутнього пророка, яке стало першим із багатьох дарованих йому чудес: **"Ми зробили сина Мар'ям та його матір знаменням і поселили їх на затишному пагорбі, біля струмка"**(Священний Коран, 23:50).

А потім Аллах (Святий Він та Великий) наділив Ісуса даром мови, незважаючи на те, що той був ще немовлям, і він виправдав свою пречисту матір, яку люди готові були звинуватити у перелюбі: **"О сестро Гаруна! Батько твій не**

був поганою людиною, і мати твоя не була розпусницею!» Та вона вказала на [Ісу]. Вони запитали: «Як ми можемо говорити з ним, коли він — немовля?» Він сказав: «Воістину, я — раб Аллаха. Він дарував мені Писання й зробив мене пророком. Він зробив мене благословеним [усюди], де б я не був, зобов'язав мене молитися й давати закят, доки я буду жити, бути шанобливим до матері моєї й не зробив мене зверхнім, нещасним. Мир мені в день мого народження, в день моєї смерті та в день, коли я воскресну до життя!» (Священний Коран, 19:28-33)

«Він говоритиме із людьми ще в колисці та в дорослому віці. Буде він одним із праведників!» (Священний Коран, 3:46)

Коли Ісус (мир йому) виріс і змужнів, Всевишній зробив його Своїм посланцем, і він продовжив місію багатьох пророків, котрі приходили до людей перед ним: **"Слідами їхніми відправили Ми Ісу, сина Мар'ям". (Коран, 5:46)**

Він продовжував місію великого пророка Мойсея (мир йому): **«Я прийшов до вас зі знаменням від Господа вашого! Тож бійтесь Аллаха і коріться мені!» (Коран, 3:50).** Тому Ісусу було дароване знання Тори: **«Я навчив тебе писання й мудрості, Таурата й Інджіля» (Коран, 5:110).**

"Ми дарували йому Інджіль, у якому прямиий шлях і світло". (Священний Коран, 5: 46)

Господь підтримував Ісуса (мир йому) чудесами і наділив його ясними знаменнями, які мали стати доказом істинності його пророчої місії: **"...і коли з дозволу Мого ліпив ти з глини подобу птаха, дихав на неї, і вона ставала птахом із дозволу Мого; і як ти зцілював сліпонародженого й прокаженого з дозволу Мого; і коли воскрешав померлих із дозволу Мого". (Священний Коран, 5: 110).**

Всевишній також відкрив перед Ісусом завісу сокровеного: **"Я розповім вам про те, що ви їсте, та що відкладаєте про запас у будинках своїх"**(Священний Коран, 3:49). І підтримав його Святим Духом: **"Ми дарували Ісі, сину Мар'ям, ясні знамення та підтримали його Духом Святим"**. (Священний Коран, 2:87)

В Корані роз'яснюється, що Ісус був відправлений лише до дітей Ізраїлю: **«І коли сказав Іса, син Мар'ям: «О сини Ізраїла! Я — посланець Аллаха до вас, який підтверджує те, що було до мене в Таураті, й сповіщає добру звістку про посланця, котрий з'явиться після мене. Ім'я його — Ахмад».** (Священний Коран, 61:6)

Священний Коран застерігає від надмірного звеличення Ісуса (мир йому): **«О люди Писання! Не порушуйте релігії вашої та не говоріть про Аллаха нічого, крім істини. Адже Месія — Іса, син Мар'ям — лише посланець Аллаха та слово Його, донесене до Марії, та дух від Нього».** (Священний Коран, 4: 171)

Таким є істинне єство пророка: **"Такий Іса, син Мар'ям. Це — правдиве слово про нього — про кого вони так сперечаються. Не годиться Аллаху народжувати, Преславний Він! Коли вирішує Він щось, то тільки говорить: «Будь!» — і воно є"** (Священний Коран, 19:34-35). Всевишній створив його єдиним словом ("будь"), ні він, і ні будь-хто інший, ніколи не був сином Господа.

Ісус (мир йому) не стверджував свою божественність. Більш того, в Судний день він зречеться кожного багатобожника, який вважав його Богом: **"Коли сказав Аллах: «О Ісо, сину Мар'ям, чи говорив ти людям: «Візьміть мене й матір мою за двох богів нарівні з Аллахом?» Іса сказав: «Преславний Ти! Не говорив я того, на що не маю права. Якби я таке й сказав, Ти б це напевно знав. Ти знаєш те,**

що в мені, а я не знаю того, що в Тобі. Воістину, тільки Ти знаєш потаємне!" (Священний Коран, 5: 116-117)

Ісус (мир йому) – людина і посланець Всевишнього до людей.

А це означає, що християни прямують хибним шляхом, їх переконання далекі від істини: **"Такий Іса, син Мар'ям. Це — правдиве слово про нього — про кого вони так сперечаються"**(Священний Коран, 19: 34). **"Сказали християни: «Месія — син Аллаха!» Ці слова з їхніх вуст схожі на слова невіруючих"**(Священний Коран, 9:30). А в іншому аяті Корану Всевишній засуджує тих, хто назвав Ісуса Богом: **"Істинно, не вірують ті, які говорять: «Воістину, Аллах, Він — Месія, син Мар'ям!» Скажи: «Хто може завадити волі Аллаха, якщо Він захоче знищити Месію, сина Мар'ям, і матір його, й тих, хто на землі — всіх?» Аллаху належить влада над небесами, землею і над тим, що поміж ними. Створює Він те, що бажає, і Він спроможний на кожну річ!"** (Священний Коран, 5:17)

Мусульманин не буде віруючим доти, доки не увірує – нарівні з усіма посланцями і пророками – в Ісуса (мир йому), адже віра у нього є неодмінною умовою Ісламу: **"Посланець увірував у те, що зіслано йому від Господа його, а разом із ним — віруючі. Усі увірували в Аллаха, в ангелів Його, у книги Його, у посланців Його: «Ми не проводимо межі між посланцями». Вони говорять: «Слухаємо та підкоряємось! Даруй нам прощення, Господи наш, і до Тебе — повернення!»"**(Священний Коран, 2:285)

ХРИСТІЯНСЬКІ ДОКАЗИ БОЖЕСТВЕННОСТІ ХРИСТА

Християни, незважаючи на суперечності, відносно природи Ісуса, вірять, що він є втіленням Бога і висувають десятки обґрунтувань даного догмата, вилучених із текстів Старого і Нового Завітів. У писаннях Ісус названий Господом, Богом або Сином Божим. З інших рукописів випливає, що Бог втілювався і звершував дива через пророка. До найбільш вагомих доказів Божественності Ісуса християни відносять показані ним чудеса – знання сокровенного, воскресіння мертвих і так далі.

Вступ до обговорення доказів Божественності Христа, які висувають християни

Перш, ніж ми почнемо обговорювати ці докази, важливо згадати і розглянути наступні кілька зауважень:

1) У Священній Книзі немає жодного вірша, у якому Ісус (мир йому) називає себе Богом чи вимагає від людей поклонитися йому. Ніхто з його сучасників також не поклонявся йому. Вони сприймали його як пророка, в якого увірували одні і зреклися інші. Більшість юдеїв прийняли його за лжеця і не повірили йому. У Біблії немає жодних підстав називати Ісуса Богом.

Відомий дослідник Біблії Ахмад Дідат під час однієї із телевізійних дискусій кинув виклик своєму опоненту – шведському архієпископу, кажучи: "Я готовий покласти голову під гільйотину, якщо ви покажете мені хоча б один вірш, де Ісус говорить: «Я Бог» або: "Поклоняйтеся мені". Як і очікувалось, його опонент не зміг знайти в Писанні того, що просив Дідат.

У своїй книзі “Ключ до таємниць” священник Фендер так пояснює відсутність прямого визнання Ісусом своєї Божественності у Новому Завіті:

"Ніхто не міг осягнути цей зв'язок і єдність до його воскресіння і вознесіння на небеса. Якби він сказав про це прямо, вони б припустили, що його людське тіло є Божественним. Поводирі юдеїв хотіли схопити його і забити камінням, і, знаходячись поруч з ними, він не говорив прямо про свою Божественність, а тільки натякав".

Важко уявити, що Бог міг боятись іудеїв. У страху перед ними навряд чи можна запідозрити і самого Ісуса. Хіба не він сказав іудеям: **"Горе ж вам, книжники та фарисеї, лицеміри, що перед людьми зачинаєте Царство Небесне, бо й самі ви не входите, ані тих, хто хоче увійти, увійти не пускаєте!.... Нерозумні й сліпі... Горе вам, книжники та фарисеї, лицеміри, що подібні до гробів побілених, які гарними зверху здаються, а всередині повні трупних кісток та всякої нечистоти!"** (Матвія 23:13-34)

Невже після подібних звернень до іудеїв Ісус міг приховувати від людства свою істинну природу? Адже це свідчило б про навмисну оману і плутанину!

2) Жоден з учнів Ісуса (мир йому) не вважав його Богом, і ніхто не поклонявся йому. Крім того, сучасники Ісуса сприймали його як звичайного пророка.

3) Найпереконливіший доказ, яким оперують християни, аби довести божественність Ісуса, міститься тільки в Євангелії від Іоанна і в посланнях Павла, тоді як в інших трьох Євангеліях немає ясних доказів Божественності Ісуса.

Більш того, саме відсутність подібних свідчень в трьох Євангеліях змусила Іоанна (або автора, який писав від його імені) написати канонічне писання, у якому б мова йшла про

Божественність Ісуса. Він розповів те, чого не повідомляють інші. Його Євангеліє просякнуте філософією, неясністю і двозначністю, чужою тому простому суспільству, в якому жив Ісус – як відомо, його оточував простий народ.

4) Відсутність вагомого доказу Божественності Ісуса стала причиною внесення змін до Біблії. Так, був доданий вірш, який чітко вказував на існування Трійці: **“Бо троє свідкують на небі: Отець, Слово й Святий Дух, і ці Троє Одно”** (Ін 1, 5:7).

Подібного спотворення зазнали слова Павла: **“Безсумнівно, велика це таємниця благочестя: Хто в тілі з'явився”** (1 Тимофія, 3:16). В оригіналі немає слова "Бог" – там фігурує слово, яке позначає третю особу: «він» або “який”.

Священик Джеймс Еніс розповідає про те, як і чому з'явилось це перекручення:

“Одна обставина свідчить на користь слова “який”: ранні богослови не включили його до більшості віршів, які вони навели в якості доказу Божественності Ісуса, спростовуючи погляди Арія. Що ж стосується заміни “який” на слово “Бог” у сучасних екземплярах грецької Біблії, то причина полягає у написанні – ці слова різняться собою однією рисою. Швидше за все, переписувачі додали це слово дрібним начерком, аби пояснити зміст, а в середині століття ця версія набула широкого розповсюдження, і у всіх рукописах почали писати саме так... На відміну від давніх манускриптів, в яких фігурує лише слово «який»”. [6]

Якщо прибрати викривлення і прочитати вірш так, як в оригіналі, ми виявимо, що мова йде про благочестя і богобоязливність, які відбиваються у живому тілі. А сучасні переклади зробили цей вірш доказом того, що Бог втілювався в Ісусі (мир йому).

Видання католицьких єзуїтів Біблії Дуюя-Реймса і Мердока видаляє викривлення і виправляє вірш: **"Безсумнівно, велика це таємниця благочестя: Хто в тілі з'явився"** (1 Тимофія, 3:16). Як бачимо, жодного натяку на Божественність Ісуса у цьому вірші немає.

Подібне вчинили перекладачі і з посланням Юди. У протестантському рукописі, який є найбільш відомим і на якого ми посилались під час дослідження, є вірш, з якого можна зробити висновок, що мова йде про Ісуса: **"Тепер йому, який може стримати вас від падіння і представити вас бездоганними перед присутністю Його слави з великою радістю, до єдиного розумного Бога нашого Спасителя, слава і велич, сила і влада, нині і вічно"**. (Євреям 1:24-25)

Насправді ж, в цьому вірші мається на увазі не Ісус, а Бог, який рятує через Ісуса. У виданні католицьких єзуїтів і американській стандартній версії він виглядає інакше: **"До єдиного розумного Бога нашого Спасителя, через Ісуса Христа, Господа нашого, славу і велич, силу і владу"**. (Євреям 1:25)

Із протестантської версії видалена згадка про Ісуса, в результаті чого вийшло, що усе зазначене у двох віршах стосується його, а не Бога: Ісус і є "Єдиний премудрий Бог", тоді як з католицької версії виплаває, що сказане стосується Бога – "Єдиного премудрого Бога, Спасителя нашого".

Дорогий брате, той, хто шукає істину, я протягну тобі руку, аби ми разом неупереджено дослідили докази Божественності Ісуса, вилучені із Біблії християнами.

Ці докази поділяються на шість категорій:

1. Вірші, які приписують Ісусу (мир йому) Божественність і Святість.
2. Вірші, які називають його сином Божим.
3. Вірші, які свідчать про перетілення Бога в Ісуса.
4. Вірші, які приписують Ісусу атрибути Бога.
5. Вірші, які приписують Ісусу діяння Бога.
6. Чудеса Ісуса як доказ його Божественності.

1. ВІРШІ, ЯКІ ПРИПISУЮТЬ ІСУСУ (МИР ЙОМУ) БОЖЕСТВЕННОСТІ І СВЯТІСТІ

Оскільки в Новому Завіті, кажуть християни, Ісус називається Богом і Господом, це безумовно вказує на його Божественність і Святість. Саме ім'я "Ісус" з давньоєврейської означає "Бог врятував".

У якості доказу християни приводять наступний вірш: **«Бо Дитя народилося нам, даний нам Син, і влада на раменах Його, і кликнуть ім'я Йому: Дивний Порадник, Бог сильний, Отець вічності, Князь миру»**. (Ісаїя 9:6)

Вони також вважають, що опис майбутнього рятівника, поданий Давидом є беззаперечним доказом, бо той назвав його "Господом": **"Господь із Сіону пошле берло сили Своєї, пануй Ти поміж ворогами Своїми! Народ Твій готовий у день військового побору Твого, в оздобах святині із лоня зірничі прилине для Тебе, немов та роса, Твоя молодість. Поклявся Господь, і не буде жаліти: Ти священник навіки за чином Мелхиседековим"**. (Псалом 110:1-4)

Священик, професор Ібрагім Саїд каже:

"Якщо людина, прочитавши псалом, не увірувала в Божественність Ісуса, то вона або безнадійний дурень, на чіих очах завіса, котра заважає йому бачити, або упертюх, серце якого полонила гордість, і воно не бажає вірувати". [7]

Християни відносять до доказів Божественності Ісуса і інші вірші. Серед них – книга пророка Ісаї (7:14), в якій сказано: **"Тому Господь Сам дасть вам знака: Ось Діва в утробі зачне, і Сина породить, і назвеш ім'я Йому: "Еммануїл"**". А "Еммануїл" означає "з нами Бог".

Вони вважають, що звершенням цього пророцтва стало народження Ісуса (мир йому), оскільки Йосипу-теслі, нареченому Марії, пророчили: **«Народження ж Ісуса Христа сталося так. Коли Його матір Марію заручено з Йосипом, то перш, ніж зійшлися вони, виявилось, що вона має в утробі від Духа Святого. А Йосип, муж її, будиши праведний, і не бажавши ославити її, хотів тайкома відпустити її. Коли ж він те подумав, ось з'явивсь йому Ангол Господній у сні, промовляючи: Йосипе, сину Давидів, не бійся прийняти Марію, дружину свою, бо зачате в ній то від Духа Святого. І вона вродить Сина, ти ж даси Йому ймення Ісус, бо спасе Він людей Своїх від їхніх гріхів. А все оце сталось, щоб збулося сказане пророком від Господа, який провіщає: Ось діва в утробі зачне, і Сина породить, і назвуть Йому Ймення Еммануїл, що в перекладі є: З нами Бог»** (Мф 1:18-23). Християни переконані, що дароване ім'я свідчить про Божественність Ісуса.

Схожі вірші знаходимо у Новому Завіті: **“Що їхні й отці, і від них же тілом Христос, що Він над усіма Бог, благословенний, навіки, амінь”**. (Рим. 9:5)

«А Хома відповів і сказав Йому: Господь мій і Бог мій!» (Ін. 20:28)

“І, набік відвівши Його, Петро став Йому докоряти й казати: Змилуйся, Господи, такого Тобі хай не буде!” (Мф 16:22)

“Він слово послав для Ізраїлевих синів, благовістячи мир через Ісуса Христа, що Господь Він усім”. (Діяння, 10:36)

В книзі Одкровення сказано: **“Бо Він Господь над панами та Цар над царями”**. (Одкровення 17:14)

Імена не вказують Божественність їх носіїв

Жодне з зазначених найменувань не робить Ісуса (мир йому) Богом, оскільки більшість з них є складовою ім'я, а, як відомо, назвавши людину Богом, від цього вона не стане Ним. Павла і Варнаву називали богами, коли вони звершували чудеса: **"А люди, побачивши, що Павло вчинив, піднесли свій голос, говорячи по-лікаонському: Боги людям вподібнулись, та до нас ось зійшли!..."** (Діяння 14:11)

Римляни мали традицію присвоювати імена богів людям, які зробили щось хороше для народу. Та це не перетворювало творіння у Творця, не змінювало сутності речей і не робило звичайного смертного Богом.

Наприклад, ім'я Ісмаїл означає "Бог чує", Іоаким - "Бог прославляє", а Єшуа - "Бог врятував". Жодне з цих імен не робить з людини Бога.

В книзі Одкровення сказано: **"Переможця зроблю Я стовпом у храмі Бога Мого, і він вже не вийде назовні, і на нім напишу Ім'я Бога Мого й ім'я міста Бога Мого, Єрусалиму Нового, що з неба сходить від Бога Мого, та нове Ім'я Своє".** (Одкровення 3:12)

А в книзі Чисел повідомляється: **"Вони будуть кликати Ймення Моє на Ізраїлевих синів, а Я благословлятиму їх!"** (Чис. 6:27)

Але ж вони не були богами...

Чи дійсно Ісус (мир йому) був названий Богом і Господом?

Мусульмани не визнають достовірності більшості уривків, в яких Ісус названий Богом. Відомо, що тексти, авторами яких, якщо вірити Новому Завіту, були апостоли, насправді

зазнали суттєвих змін. Так сталося і з 1-м послання Іоанна (5:7).

Іноді спотворення траплялись ненавмисно, в результаті неточного, неякісного перекладу. Наприклад, слово, яке означає "володар" або "учитель", перекладають як "Господь". Подібні перекручення знайшли своє місце у перекладах Біблії на англійську, французьку, німецьку, італійську та інші мови.

Те ж саме можна сказати і про переклад Біблії на арабську мову. Слово "рабб", яке в арабській означає "Господь", для Ісуса (мир йому) та його сучасників носило зміст "учителя, наставника" і використовувалось в якості шанобливого звернення.

Згадаймо вірш, у якому Марія Магдалина звернулася до Ісуса (мир йому): **"Ісус мовить до неї: Маріє! А вона обернулася та по-єврейському каже Йому: Раббуні! цебто: Учителю мій! Говорить до неї Ісус: Не торкайся до Мене, бо Я ще не зійшов до Отця. Але йди до братів Моїх та їм розповіж: Я йду до Свого Отця й Отця вашого, і до Бога Мого й Бога вашого!"** (Івана 20:16-17)

В Євангелії від Івана згадується про те, що два учні Ісуса називають його тим же словом: **"Раббі (що в перекладі означає "учителю"), де ти зупинився?"** (Івана 1:38) Учням і на думку не спадало вживати це слово у значенні "Господь". Вимовляючи його, вони мали на увазі тільки: "О вчителю!"

Таким чином, вони порівнювали Ісуса з Іоанном Хрестителем: **"Господи, навчи нас молитися, як і Іван навчив своїх учнів".** (Луки 11:1)

У грецькій мові слово, яке позначає «Господь», дуже часто використовувалось у значенні "добродій". Стівен Ніл сказав:

"Грецьке слово, яке означає 'Господь', використовувалось і в якості шанобливого звернення".

Темничний вартовий називає Павла та Силу "раббин" або "добродії": **«І вивів їх звідти й спитав: Добродії! Що треба робити мені, щоб спастися?»** (Діяння 16:30)

Правильність тлумачення слова "рабб" як "добродій" підтверджується словами Павла, який описав ним Ісуса (мир йому), та зазначив, що він – раб Всевишнього: **"Щоб Бог Господа нашого Ісуса Христа, Отець слави, дав вам Духа премудрості та відкриття для пізнання Його"**. (Еф. 1:17)

Що ж стосується Фоми, то його звернення не адресувалось Ісусу (мир йому). Як розповідає Новий Завіт, він вважав Ісуса мертвим, а побачивши живим, скрикнув від подиву: **"Хома ж сказав йому і відповідь: Господи Боже мій"**. (Ін 20:28)

Повертаючись до слів Фоми, зазначимо, що, на перший погляд, слова "сказав йому" вказують на те, що той звертається до Ісуса і називає його Богом і Господом, і ніби не складають вони враження подиву. Та насправді слово, перекладене як "йому", носить інше значення - "через нього", тобто Фома скрикнув через те, що побачив Ісуса.

Дане тлумачення пояснюється словами самого Ісуса: **"Не тримайся за мене, бо я ще не пішов до Батька. Піди до моїх братів і скажи їм: "Я йду до Батька свого й Батька вашого, до Бога свого й Бога вашого"»**. (Івана 20:17)

До того ж, якби сам Ісус зрозумів слова Фоми як пряме звернення, то не мовчав би, адже не бажав він називатись навіть добрим, не кажучи вже про Бога: **"Він же йому відказав: Чого звеш Мене Добрим? Ніхто не є Добрий, крім Бога Самого. Коли ж хочеш ввійти до життя, то виконай заповіді"** (Матвія 19:17). То невже він погодився б з тим, що його називають Богом?..

Що стосується Псалтиря (110:1), то там мова йшла не про Ісуса (мир йому), а про очікуваного месію, який ще не з'явився на світ, але прихід його пророчили синам Ізраїлю. Це – Мухаммад.

Петро припустився помилки, коли відніс цей вірш до Ісуса (мир йому): **"Не зійшов бо на небо Давид, але сам він говорить: Промовив Господь Господеві моєму: Сядь праворуч Мене, доки не покладу Я Твоїх ворогів підніжком ногам Твоїм! Ото ж, нехай весь Ізраїлів дім твердо знає, що і Господом, і Христом учинив Бог Його, Того Ісуса, що Його розп'яли ви! Як почули ж оце, вони серцем розжалобились, та й сказали Петрові та іншим апостолам: Що ж ми маємо робити, мужі-браття?"** (Дії 2:34-37)

Упущення Петра і усіх християн доводить той факт, що Ісус спростував думку про месію, прихід якого пророкував Давид: **«Коли ж фарисеї зібрались, Ісус їх запитав, і сказав: Що ви думаєте про Христа? Чий Він син? Вони Йому кажуть: Давидів. Він до них промовляє: Як же то силою Духа Давид Його Господом зве, коли каже: Промовив Господь Господеві моєму: сядь праворуч Мене, доки не покладу Я Твоїх ворогів підніжком ногам Твоїм. Тож, коли Давид зве Його Господом, як же Він йому син? І ніхто не спромігся відповісти Йому ані слова... І ніхто з того дня не наважувався більш питати Його».** (Матвія 22:41-46)

Ісус (мир йому) запитав юдеїв про очікуваного Месію, якого пророчив Давид і інші пророки: **"Що ви думаєте про Христа? Чий Він син? Вони Йому кажуть: "Давидів". Він вказав їм на їхню неправоту: "Тож, коли Давид зве Його Господом, як же Він йому син?"**

Марк також згадав про це: **"Потому Ісус відповів і промовив, у храмі навчаючи: Як то книжники кажуть,**

що ніби Христос син Давидів? Адже той Давид Святим Духом сказав: Промовив Господь Господеві моєму: сядь праворуч Мене, доки не покладу Я Твоїх ворогів підніжком ногам Твоїм! Сам Давид Його Господом зве, як же Він йому син? І багато людей залюбки Його слухали". (Марка 12: 35-37)

Ми також знаходимо подібне в Євангелії від Луки: "І вже не насмілювалися питати Його ні про що. І сказав Він до них: Як то кажуть, що Христос син Давидів? Таж Давид сам говорить у книзі Псалмів: Промовив Господь Господеві моєму: сядь праворуч Мене, поки не покладу Я Твоїх ворогів підніжком ногам Твоїм! Отже, Давид Його Господом зве, як же Він йому син?" (Луки 20:40-44)

Отож, очікуваний месія не є нащадком Давида. А християни вірять, що Ісус (мир йому) походить з роду Давида, як записано в його генеалогії в Євангелії від Матвія і Луки.

Цікаво послухати, що скаже священник і професор Ібрагім Саїд. Чи буде він продовжувати звинувачувати нас у невігластві, гордовитості і упертості, бо ми, як не намагаємось, не можемо збагнути Божественності Ісуса у даному вірші?

Що ж стосується пророкування про народження Еммануїла, згаданого у книзі пророка Ісаї, то воно не має жодного відношення до Ісуса (мир йому), якого ніхто ніколи не називав цим ім'ям.

В книзі пророка Ісаї описана історія, яка сталася задовго до появи Ісуса на світ (мир йому). У ті часи, коли Рецин, цар Сирійський, вступив у змову з Факеем, сином Ремалііна, царем Ізраїльським, проти Юдеї та її короля Ахаза.

Бог зробив народження Еммануїла знаменням і вказівкою на те, що зло відступить від кордонів Юдеї, царства Рецина і

сина Ремалііна будуть розвалені ассирійцями, а на двох змовників чекає гибель: **"Тому Господь сам дасть вам знак: молода жінка завагітніє, народить сина і дасть йому ім'я Еммануїл. На той час, коли він навчиться відкидати зло та обирати добро, він буде їсти масло і дикий мед. Не встигне хлопець навчитися відкидати зло та обирати добро, як буде спустошена земля двох царів, котрих ти дуже боїшся. А на тебе, на твій народ і на дім твого батька Господь спровадить ассирійського царя. Тоді для вас настануть такі дні, яких ви не бачили від часу, коли Єфрем відділився від Юди. Того дня Єгова свистом скличе мух з Єгипту, з далеких рукавів Нілу, а також бджіл з ассирійського краю".** (Ісаїя 7:10 -18)

"І промовив до мене Господь: Візьми собі велику таблицю, і напиши на ній людським письмом: Квапиться здобич, скорий грабіж. І взяв я за свідків собі свідків вірних, священника Урію та Захарія, Єверехійного сина. І зблизився я до пророчиці, і вона зачала, і породила сина. Господь же до мене промовив: Назви ім'я йому: Квапиться здобич, скорий грабіж. Бо поки юнак той умітиме кликати Батьку мій, та: Мамо моя, понесеться багатство Дамаску та здобич Самарії перед обличчя царя асирійського". (Ісаїя 8:1-4)

Цілком очевидно, що цей уривок розповідає про ассирійське вторгнення в Палестину, яке відбулося за багато століть до Ісуса (мир йому).

Пророцтво справдилося і Ахаз здобув перемогу, коли прийшов цар Ассирії і захопив двох царів-змовників: **"І Господь ще далі говорив до мене й кавав: За те, що народ цей знехтував воду Сілоамську, яка тихо пливе, і має радість з Реціном і з сином Ремаліїним, то тому ось Господь піднесе на них воду ріки, сильну й велику, царя асирійського та всю славу його. І підійметься вона понад**

усі свої річища, і піде понад усі береги свої. І перейде по Юді вона, заллє та затопить, аж до шиї досягне, і розтягне вона свої крила на всю широчінь твого краю, о Еммануїле! Озлобляйтесь народи, й збентежені будете, почув, уся земле далека! Озбройтесь, і збентежені будете, озбройтесь, і збентежені будете! Радьте раду і буде вона поруйнована, слово кажіть і не збудеться, бо з нами Бог!" (Ісаїя: 8: 5-10)

Окрім того, цей уривок і той, який пропонує автор Луки, зазнав перекручень, тобто був навмисно перероблений, аби з нього вийшло пророкування про чудесне народження Ісуса від Діви Марії. У давніх перекладах Тори, які датуються другим століттям нашої ери, замість слова "діва" стоїть "дівчина", яке стосується і цнотливої, і звичайної молоді жінки.

У відредагованій версії 1952 року, редактори замінили слово "цнотлива" на "молода жінка", але це виправлення зустрічається тільки в англійському перекладі. [9]

Жодними іменами, які містяться в уривку Ісаї, Ісус (мир йому) не був названий: **«Бо Дитя народилося нам, даний нам Син, і влада на раменах Його, і кликнуть ім'я Йому: Дивний Порадник, Бог сильний, Отець вічності, Князь миру»**. (Ісаїя 9:6)

Де і коли хоча б хтось називав його "дивовижним", "могутнім", "отцем вічності" чи "князем світу"? Не існує жодного вірша у цілій Біблії, який міг би довести подібні припущення.

Хтось почне заперечувати, ніби це не імена, а характеристики, описи грудящого Сина. Навіть якщо погодитись з подібним твердженням, все рівно воно не зображує Ісуса. Мова йде про пророка, який буде правити своїм народом і успадкує царство Давида, і це зовсім не

схоже на Ісуса (мир йому). Ісус (мир йому) ніколи не перемагав свій народ і жодного дня не керував ним. Навпаки, він тікав від іудеїв, остерігаючись їх зла. Більш того, коли народ хотів настановити його царем, Ісус відвернувся і полишив його: **"Спостерігши ж Ісус, що вони мають замір прийти та забрати Його, щоб настановити царем, знов на гору пішов Сам один"**. (Івана 6:15)

Він віддалився, бо його царство було не тимчасовим земним на престолі Давида, а духовним царством в житті вічному: **"Ісус відповів: Моє Царство не із світу цього. Якби із цього світу було Моє Царство, то служба Моя воювала б, щоб не виданий був Я юдеям. Та тепер Моє Царство не звідси"**. (Івана 18:36)

Крім того, Ісаїя говорив про *"князя світу"* таке: **"Не думайте, що Я прийшов, щоб мир на землю принести, Я не мир принести прийшов, а меча. Я ж прийшов порізати чоловіка з батьком його, дочку з її матір'ю, і невістку з свекрухою її. І: вороги чоловікові домашні його"** (Матвія 10:34-36). Більше схоже на *"князя війни"*, аніж *"князя миру"*. Хіба можна віднести ці слова до Ісуса?

Ісаїя говорив про когось всевладного, а не про людину з обмеженими можливостями, яка нічого не може вчиняти з власної волі: **"Я нічого не можу робити Сам від Себе. Як Я чую, суджу, і Мій суд справедливий, не шукаю бо волі Своєї, але волі Отця, що послав Мене"**. (Івана 5:30)

"Відповів же Ісус і сказав їм: Поправді, поправді кажу вам: Син нічого робити не може Сам від Себе, тільки те, що Він бачить, що робить Отець; бо що робить Він, те так само й Син робить". (Івана 5:19)

ВИКОРИСТАННЯ СЛІВ "БОГ" ТА "ГОСПОДЬ" У БІБЛІЇ

Якщо Ісус (мир йому) названий "Господом" або "Богом", це ще зовсім не доводить його божественність, адже в Біблії ці слова застосовуються не тільки по відношенню до Божества, але й до звичайних смертних.

У книзі Суддів сказано: **"І Ангол Господній більш уже не появлявся до Маноаха та до жінки його. Тоді Маноах пізнав, що це Ангол Господній. І сказав Маноах до своєї жінки: Ми справді помремо, бо ми бачили Бога"** (Суддів 13:21-22). Маноах зрозумів, що перед ним янгол, але сказав *"...ми бачили Бога"*, маючи на увазі ангела Бога.

Ангел Всевишнього явився Сарі і приніс їй добру звістку про Ісака: **"І Ангол Господній до неї сказав: Ось ти зачала, і сина породиш, і назвеш ім'я йому Ізмаїл, бо прислухавсь Господь до твоєї недолі... І назвала вона Ймення Господа, що мовив до неї: Ти Бог видіння!"** (Буття:16:11-13)

А книзі Вихід перед нами постає ангел, який супроводжував ізраїльтян, коли вони пішли з Єгипту і вірш називає його Господом: **"А Господь ішов перед ними вдень у стовпі хмари, щоб провадити їх дорогою, а вночі в стовпі огню, щоб світити їм, щоб ішли вдень та вночі"**. (Вихід 13: 21, 14:19)

Подібні слова зустрічаються в Торі по відношенню до пророків, але цілком очевидно, що носять вони переносне значення: **"І сказав Господь до Мойсея: Дивись, Я поставив тебе замість Бога для фараона, а твій брат Аарон буде пророк твій"** (Вихід 7:1). Мається на увазі, що Господь дарує Мойсею владу над фараоном. Звичайно, ні про яке обоготворення Мойсея мова не йде.

Коли в Біблії пророк називається Богом, мається на увазі, що він – посланник Його: **«Колись в Ізраїлі, коли хто ходив питатися Бога, то так говорив: Давайте підемо до провидця. Бо що сьогодні, пророк, колись звалося провидець».** (1 Самуїла 9:9)

У Біблії судді також названі – звичайно, метафорично – Богом, бо вони судять згідно закону Божого: **"Та якщо раб буде наполягати, кажучи: "Я люблю свого пана, свою дружину та синів і не хочу йти на волю", то нехай пан підведе раба до дверей чи одвірка і, стоячи перед правдивим Богом, проколе шилом йому вухо, і той раб служитиме пану до кінця свого життя!"** (Вихід 21:5-6)

У наступному розділі тієї ж книги читаємо: **"Та якщо злодія не знайдуть, нехай власника дому поставлять перед правдивим Богом, щоб дізнатися, чи він не простягав руки на майно свого ближнього. Якщо виникне суперечка про те, кому належить бик, осел, вівця чи якийсь одяг або загублена річ, і хтось скаже: "Це моє!" — то вони обоє мають представити свої докази у цій справі перед правдивим Богом. І той, кого Бог визнає винним, має відшкодувати своєму ближньому вдвічі".** (Вихід 22:8-9)

У книзі Повторення Закону сказано: **"...то стануть двоє цих людей, що мають суперечку, перед лицем Господнім, перед священиками та судьями, що будуть у тих днях".** (Второзаконня 19:17)

В книзі Псалмів: **"Аж доки ви будете несправедливо судити, і доки будете ви підіймати обличчя безбожних?"** (Псалми 82:1)

З контексту зрозуміло, що мова йде про знать і суддів синів Ізраїлю.

Більш того, в Біблії богами названі усі сини Ізраїлю: **"Я сказав був: Ви боги, і сини ви Всевишнього всі"** (Псалом 82:6).

Про це нагадав Ісус (мир йому): **"Відповів їм Ісус: Хіба не написано в вашім Законі: Я сказав: ви боги? Коли тих Він богами назвав, що до них слово Боже було, а Писання не може порушене бути"**. (Івана 10:34)

Священні Книги продовжують давати ці імена навіть чортам та лжебогам, яким поклонялись інші народи. Павло назвав Диявола Богом: **"...для невіруючих, яким бог цього віку засліпив розум, щоб для них не засяяло світло Євангелії слави Христа, а Він образ Божий"**. (2 Коринфян 4:4)

А про тих, хто потурає своїм пристрастям та бажанням, він сказав: **"...у якого Господь є черевом"**. (Філістимлян 3:19)

В Псалмах читаємо: **"Знаю бо я, що Господь і Владика наш більший від богів усіх"**. (Псалом 135:5)

Зрозуміло, що черевом не є Богом у буквальному значенні, так само як пророки, ангели, сини Ізраїлю, диявол і все інше, що Біблія називає богом.

У книзі "Роз'яснення принципів віри" написано: "Сам Господь назвав Мойсея Богом, бо він говоритиме від імені Його, а не тому, що йому властиві Божественні атрибути. Судді названі богами, бо чинять вони згідно веління Всевишнього. Що ж стосується ідолів, черева і грошей, то вони названі так, бо люди перетворили їх у божество. А диявол носить ім'я бога лише через його владу над сучасним світом". [10]

Використання слів "Бог" і "Господь" – своєрідна особливість біблійної розповіді, і помиляється той, хто наполягає на їх буквальному розумінні.

У своїй книзі "Керівництво для дослідників Біблії" доктор Саман Калун писав: "Вислови Біблії сповнені метафоричності і таємничості, особливо це стосується Старого Завіту".

Крім того, він писав: "Термінологія Нового Завіту також дуже метафорична, особливо "слова нашого Спасителя". Через те, що деякі з християнських вчителів вдаються до буквальних словесних інтерпретацій, з'явилося багато помилкових і хибних ідей..." [2]

Ісус (мир йому) невпинно роз'яснював, що існує єдиний Істинний Бог: **"Життя ж вічне це те, щоб пізнали Тебе, єдиного Бога правдивого, та Ісуса Христа, що послав Ти Його"** (Ін 17:3).

Зі слів Ісуса зрозуміло, що до Раю увійде той, хто засвідчить, що Бог Один і Єдиний (Єдинобожжя), і що Його пророк і обранець Ісус є Його посланцем.

Це повністю відповідає переконанням мусульман.

ВІРШІ, ЯКІ НАЗИВАЮТЬ ІСУСА (МИР ЙОМУ) СИНОМ БОЖИМ

В Євангеліях Ісус (мир йому) неодноразово називається Сином Божим, і християни вважають це вагомим доказом його Божественності. Чи дійсно це так?

Чи називав Ісус (мир йому) себе "Сином Божим"?

Багато дослідників звернули увагу на те, що Ісус (мир йому) називає себе "Сином Божим" лише один раз – в Євангелії від Івана (Ін 10:36). У всіх інших місцях Сином Божим називають його сучасники та учні. Тому вчені сумніваються у тому, що вони дійсно належать Ісусу та його учням. [11]

У своїй книзі "Канон Євангелія" Сенджер каже: «Не доведено, що подібні слова лунали з вуст самого Ісуса».

У зв'язку з цим, Шарль Жанібер сказав: "Дослідники дійшли беззаперечного висновку: Ісус ніколи не стверджував, що він був очікуваним Месією, і не називав себе Сином Божим... Подібні висловлювання християни почали вживати під впливом грецької культури". [12]

Видатний вчений Колман сказав: "Апостоли, згадані в "Діяннях", слідували прикладу свого вчителя, який не називав себе цим прізвиськом і не схвалював його».

Ісус (мир йому) також названий "сином людським"

Існує вісімдесят три місця в Євангеліях, в яких згадується, що люди неодноразово називали Ісуса (мир йому) "сином людським". Ці вірші суперечать і спростовують кілька уривків, які називають його (мир йому) "Сином Божим".

Ісус (мир йому), згідно з єгипетським християнським вченим Матта Ель Мескіном, сам дав цей титул "аби приховати своє справжнє синівство". [13]

Якщо одні уривки вказують на Божественність Ісуса (мир йому), то інші свідчать про те що, він – людина, і дають нам вагомі докази називати його "сином людським", а "Божим" він названий у переносному значенні, в якості ще однієї метафори, якими так майоріє Священна Книга.

В Євангелії від Матвія ми читаємо наступне: **"Промовляє до нього Ісус: Мають нори лисиці, а гнізда небесні пташки, Син же Людський не має де й голови прихилити..."**. (Мф. 8:20)

В Євангелії від Марка: **"Людський Син справді йде, як про Нього написано"**. (Марка 14:21)

У Старому Завіті сказано: **"Бог не людина, він не говорить неправди, і не син людський, він не міняє своїх рішень. Чи він скаже і не зробиць? Чи буде говорити і не виконає?"** (Числа 23:19)

Ісус – не Бог...

У Бога багато синів... Чи усі вони є богами?

Не тільки Ісус названий в Біблії сином Бога. Подібні фрази застосовуються і по відношенню до інших, та ніхто не наполягає на їх Божественності, оскільки очевидно, що це – метафора: маються на увазі віруючі і праведні люди.

Наприклад, якщо вірити Старому Завіту, прабатько людства Адам також був "сином Божим": **"Адам, який був сином Бога"**. (Луки 3:38)

А Давиду Господь сказав: **"Ти Мій Син, Я сьогодні Тебе породив"**. (Псалом 2:7)

Соломон також названий сином Бога: **"Він збудує Мені храм, а Я поставлю його трона міцно аж навіки. Я буду йому за батька, а він буде Мені за сина, а милости Своєї Я не відійму від нього, як відняв Я від того, що був перед тобою"**. (1 Хроніки 17:12-13)

А ось що говориться у Новому Завіті: **"Ні вмерти вже не можуть, бо рівні вони Анголам, і вони сини Божі, синами воскресіння будши"**. (Луки 20:36)

В Біблії багато хто названий синами Бога, або кажуть, що Бог є їх батьком. Учні – теж сини Бога, але жоден християнин їх не боготворив: **"Говорить до неї Ісус: Не торкайся до Мене, бо Я ще не зійшов до Отця. Але йди до братів Моїх та їм розповіж: Я йду до Свого Отця й Отця вашого, і до Бога Мого й Бога вашого!"** (Івана 20:17)

Ісус сказав своїм учням: **"Отож, будьте досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний!"** (Матвія 5:48)

Більш того, всі ізраїльтяни вважали себе дітьми Бога: **"Ви робите діла батька свого. Вони ж відказали Йому: Не родилися ми від перелюбу, одного ми маєм Отця то Бога"**. (Івана 8:41)

В Псалмах сказано: **"Бо хто в небі подібний до Господа? Хто подібний до Господа серед Божих синів?"** (Псалми 89:6)

А в книзі пророка Іови йдеться: **"І сталося одного дня, і поприходили Божі сини, щоб стати при Господі. І прийшов поміж ними й сатана"**. (Іова 1:6)

П'ятикнижжя Мойсея називає сильних і шляхетних людей Божими синами: **"І побачили Божі сини людських дочок, що вродливі вони, і взяли собі жінок із усіх, яких вибрали. І промовив Господь: Не буде Мій Дух перемагатися в**

людині навіки, бо блудить вона. Вона тіло, і дні її будуть сто і двадцять літ. За тих днів на землі були велетні, а також по тому, як стали приходити Божі сини до людських дочок. І вони їм народжували, то були силачі, що славні від віку". (Буття 6:2-4)

Якщо припустити, що фраза "син Божий" вживається у прямому сенсі, тоді всіх "синів Божих", згаданих у Писанні, - а не тільки Ісуса, - слід визнати богами. Якщо ж це метафора, то жоден із "синів" не є Богом, зокрема і Ісус.

Для того аби робити такі гучні заяви, треба мати докази, а їх у християн немає.

Коли юдеї хотіли висунути звинувачення Ісусу (мир йому), вони назвали його богохульником, бо той називав себе Сином Божим. Та Ісус (мир йому) застеріг їх від таких слів і пояснив, що вони носять фігуральне значення, так само, як їх книги називають ізраїльтян "синами Бога".

Він (мир йому) сказав: **"Коли тих Він богами назвав, що до них слово Боже було, а Писання не може порушене бути, то Тому, що Отець освятив і послав Його в світ, закидаєте ви: Зневажаєш Ти Бога, через те, що сказав Я: Я Син Божий? Коли Я не чиню діл Свого Отця, то не вірте Мені"**. (Ін 10:35-37)

Що насправді означають слова "Син Божий"?

Синівство Ісуса (мир йому) та інших має образний і метафоричний сенс, який означає *"той, хто дорогий Богу"*, *"той, хто слухає Бога"*, або *"той, хто вірить в Бога"*.

Для прикладу порівняємо описи однієї і тієї ж події – смерті розп'ятого на хресті – у двох Євангеліях.

В Євангелії від Марка сказано: **"А сотник, що насупроти Нього стояв, як побачив, що Він отак духа віддав, то промовив: Чоловік Цей був справді Син Божий"**. (Марка 15:39)

В Євангелії від Луки читаємо: **"Коли ж сотник побачив, що сталося, він Бога прославив, говорячи: Дійсно праведний був Чоловік Цей"**. (Луки 23:47)

Як бачимо, Лука, зображуючи ту ж саму подію, замінивши фразу "син Божий" на близький за значенням синонім "праведник".

Заглянемо в Євангеліє від Івана: **"А всім, що Його прийняли, їм владу дало дітьми Божими стати, тим, що вірять у Ймення Його"**. (Івана 1:12)

Павло проголосив те ж саме: **"Бо всі, хто водиться Духом Божим, вони сини Божі"**. (Римлянам 8:14)

Тепер повернемося до Євангелія від Івана: **"Хто від Бога, той слухає Божі слова; через те ви не слухаєте, що ви не від Бога"**. (Івана 8:47)

В Священних книгах часто згадуються не тільки сини Бога, але й "сини Диявола", "сини світу", "зла" і так далі (Івана 8:44) (Луки 16:8).

Коли біси назвали Ісуса (мир йому) сином Божим, він засудив їх: **"Із багатьох же виходили й демони, кричачи та говорячи: Ти Син Божий! Та Він їм забороняв, і не давав говорити, що знали вони, що Христос Він"**. (Луки 4:41)

Ісус – лише посланець і месі, а не син Божий.

Чи дійсно Ісус (мир йому) стверджував, що він справжній син Аллаха, рівний Йому?

Одне з християнських виправдань Божественності Христа полягає в тому, що він оголосив себе рівним Всевишньому, враховуючи сказане в Євангелії від Іоанна: **"І тому то юдеї ще більш намагалися вбити Його, що не тільки суботу порушував Він, але й Бога Отцем Своїм звав, тим роблячись Богові рівним"** (Івана 5:18). Читаючи цей уривок без контексту, немає жодних сумнівів, що слова Ісуса (мир йому) є доказом його синівства. Та тільки невігласи і неосвічені люди можуть прийняти далекі від істини слова.

Щоб зрозуміти цей уривок, ми повинні читати його в контексті. Ісус (мир йому) лікував хвору людину в суботу, яку юдеї вважали священною: **"І тому зачали юдеї переслідувати Ісуса, що таке Він чинив у суботу"** (Івана 5:16). Але він пояснив їм свій вчинок: **"А Ісус відповів їм: Отець Мій працює аж досі, працюю і Я"** (Івана 5:17). Як Бог діє в усі дні, так і він робить добру справу.

Юдеї, які хотіли спровокувати Ісуса (мир йому), розтлумачили його слова *"мій батько працював"* як самовихваляння і віднесення себе до справжнього сина Бога. Вони вважали, що синівство, яке зазвичай використовувалось в переносному сенсі, вжито як блюзнірство і він називає себе рівним Аллаху. Таким чином, зростало їхнє бажання вбити його: **"І тому то юдеї ще більш намагалися вбити Його, що не тільки суботу порушував Він, але й Бога Отцем Своїм звав, тим роблячись Богові рівним"**. (Івана 5:18)

Довгою та змістовною промовою Ісус (мир йому) відповів їм, пояснивши і спростувавши подібні претензії і довів християнам їхнє неправильне розуміння (Івана 5:19-47). Я підсеую ці значущі пункти:

1. Ісус (мир йому) запевнив, що дотримувався шляху Аллаха, працюючи в суботу, бо не робив нічого, що не узгоджувалось б із законом Аллаха: **"Відповів же Ісус і сказав їм: Поправді, поправді кажу вам: Син нічого робити не може Сам від Себе, тільки те, що Він бачить, що робить Отець; бо що робить Він, те так само й Син робить"**. (Івана 5:19)

2. Він говорив про великі речей, які Аллах дарував йому: **"Бо як мертвих Отець воскрешає й оживлює, так і Син, кого хоче, оживлює. Бо Отець і не судить нікого, а весь суд віддав Синові... Бо як має Отець життя Сам у Собі, так і Синові дав життя мати в Самому Собі. І Він дав Йому силу чинити і суд, бо Він Людський Син"** (Івана 5:21-27). Але всі ці милості сходили від Господа і це не означає, що Ісус (мир йому) є Богом, бо тільки Він вчиняє, що Сам забажає, без чиєїсь потреби.

Ісус (мир йому) роз'яснив свій вчинок. Аллах дарував йому силу, зважаючи на його людську, а не божественну природу: **"І Він дав Йому силу чинити і суд, бо Він Людський Син"**. (Ін 5:27)

Ісус підтвердив, що не міг зробити нічого, крім того, що дозволив йому Аллах: **"Я нічого не можу робити Сам від Себе. Як Я чую, суджу, і Мій суд справедливий, не шукаю бо волі Своєї, але волі Отця, що послав Мене"** (Івана 5:30). Це доводить, що насправді він є сином людським, а не сином Аллаха, чи другою іпостассю в Трійці, як стверджує Церковна Рада.

Великі чудеса, які Аллах відкрив Ісусу (мир йому) були з двох причин. Перша: **"Бо Отець любить Сина, і показує все, що Сам робить"**. Друга, аби довести його приналежність до пророків і змусити людей повірити в нього: **"Бо Отець любить Сина, і показує все, що Сам робить, Йому. І покаже Йому діла більші від цих, щоб ви**

дивувались. Щоб усі шанували і Сина, як шанують Отця. Хто не шанує Сина, не шанує Отця, що послав Його. Але Я маю свідчення більше за Іванове, бо ті справи, що Отець Мені дав, щоб Я виконав їх, ті справи, що Я їх чиню, самі свідчать про Мене, що Отець Мене послав!" (Івана 5:20, 23, 36)

3. Ісус (мир йому) запевнив, що Аллах є свідком його правдивості. Він сказав: **"Якщо лише я свідчу про себе, моє свідчення неправдиве. Свідчення про мене дав і сам Батько, який мене послав. Ви ж ані голосу його ніколи не чули, ані образу його не бачили"**. (Івана 5:31,37)

Попередні священні книги передбачили його свідчення: **"Дослідіть но Писання, бо ви думаєте, що в них маєте вічне життя, вони ж свідчать про Мене!...Коли б ви Мойсеєві вірили, то й Мені б ви повірили, бо про Мене писав він"**. (Івана 5:39, 46)

Книги Мойсея (мир йому), які були прийняті Ісусом (мир йому) і визнані юдеями, не містять жодного рядочка, який стосується пророцтва перевтілення або розп'яття Бога. Вони свідчать про прихід благородного пророка. Хіба не стверджують християни, що Мойсей пророкував Ісуса (мир йому): **"Поставлю Пророка для них з-поміж їхніх братів, Такого, як ти"**. (Повторення закону 18:18)

Один з тих, хто засвідчив про Ісуса (мир йому) був Іоанн Хреститель. Христос (мир йому) поділяє правдивість слів про Єдність Аллаха, які присутні в їхніх писаннях: **"Ви послали були до Івана, і він свідчив про правду... Але Я маю свідчення більше за Іванове, бо ті справи, що Отець Мені дав, щоб Я виконав їх, ті справи, що Я їх чиню, самі свідчать про Мене, що Отець Мене послав!"** (Івана 5:33, 36)

Жодне слово Іоанна Хрестителя (мир йому) не передає божественність Христа, бо він послав своїх учнів запитати:

«Ти той, хто має прийти? Чи нам чекати іншого?» (Матвія 11:3)

4. Ісус (мир йому) повідомив, що існує різниця між ним і Всевишнім: **“Бо Отець любить Сина, і показує все, що Сам робить, Йому. І покаже Йому діла більші від цих, щоб ви дивувались. Є Інший, Хто свідчить про Мене, і Я знаю, що правдиве свідоцтво, яким свідчить про Мене”** (Івана 5:20, 32, 37, 45). Все зазначене доводить, що Ісус (мир йому) – не Бог, бо улюбленець відрізняється від того, хто любить, свідок від того, хто свідчить, відправник від одержувача, а позивач від судді.

5. Ісус (мир йому) сказав юдеям, що шлях до вічного життя – це віра в нього і його слова: **“Поправді, поправді кажу вам: Хто слухає слова Мого, і вірує в Того, Хто послав Мене, життя вічне той має, і на суд не приходять, але перейшов він від смерті в життя”**. (Івана 5:24)

А про тих, хто зречеться і відвернеться від пророка, сказано: **“Та до Мене прийти ви не хочете, щоб мати життя. Від людей не приймаю Я слави, але вас Я пізнав, що любові до Бога в собі ви не маєте. Я прийшов у Ймення Свого Отця, та Мене не приймаєте ви. Коли ж прийде інший у ймення своє, того приймете ви. Як ви можете вірувати, коли славу один від одного приймаєте, а слави тієї, що від Бога Єдиного, не прагнете ви?”** (Івана 5:40-44)

Зі сказаного вище, бачимо, що Ісус (мир йому) не заявляв про рівність Аллаху, як і не казав, що владає він силою, але повідомив, що Аллах вшанував його і дарував йому силу.

Син, який зійшов з Небес

Християни вважають доказом Божественності Ісуса біблійні уривки, в яких сказано, що Ісус прийшов зверху або зійшов з небес.

Наприклад, в Євангелії від Івана читаємо: **"Хто зверху приходить, Той над усіма"**. (Івана 3:31)

А у наступному вірші християни узріли блискучий опис Божества: **"І сказав Він до них: Ви від долу, Я звисока, і ви зо світу цього, Я не з цього світу"** (Івана 8:23). На думку християн, ці слова безсумнівно доводять унікальність і, відповідно, Божественність Ісуса, тим самим доводячи, що він відрізняється від усіх, хто названий у Біблії *"сином Бога"*.

Та насправді, усе набагато простіше. Мається на увазі, що з небес, "зверху" зійшов Закон Бога і чудеса, даровані Ісусу, а не він сам. А в цьому Ісус не відрізняється від решти пророків, серед яких і його попередник Іоанн Хреститель: **"З якого джерела Іван отримав владу хрестити: з неба чи від людей?"** Тоді вони почали розмірковувати між собою: **«Якщо скажемо: "З неба", він запитає: "Чому ж ви йому не повірили?" А сказати: "Від людей",— не можемо через страх перед народом, бо всі вважають Івана пророком"**. (Матвія 21:25-26)

Що ж стосується тих, хто дійсно зійшов з небес, то їх було дуже багато, та християни їх не боготворять. Наприклад, ангели: **"А там стався сильний землетрус, бо ангел Господа, зійшовши з неба, підійшов, відкотив камінь і сів на нього"**. (Матвія 28:2)

Про учнів Ісуса також сказано, що народжені вони "зверху", від Бога, оскільки увірували у Нього: **"Але стільки, скільки отримав його, їм владу дало дітьми Божими стати, навіть віруючих на його ім'я"** (Івана 1:12). Мається на увазі, що щиро віруючі є духовними синами Бога. Серця тих, хто увірував і покався змінюються настільки, що їх можна назвати народженими знову. Адже знайшовши віру і звільнивши свою душу каяттям, людина переживає духовне народження.

Віруючі в Ісуса (мир йому) народжені знову через віру, яку дарував їм Господь і вони подібні іншим віруючим: **"Істинно, істинно кажу вам, якщо людина не народиться згори, то не може побачити Божого Царства"** (Івана 3:3).

"Кожен, хто вірує, що Ісус то Христос, той родився від Бога". (1 Івана 5:1)

А далі сказано: **"Коли знаєте, що Він праведний, то знайте, що всякий, хто чинить справедливість, народився від Нього".** (1 Івана 2:29)

Слова Ісуса: **"Я не від світу цього",** - не є доказом його божественності в будь-якому випадку. Він відрізнявся від інших людей, бо піднісся над тлінним, матеріальним світом, тобто він вище від того, за чим гониться більшість людей.

Те ж саме Ісус сказав про своїх учнів, коли відчув їх любов до вічного життя і байдужість до мирського: **"Якби ви були від світу, то світ любив би, а як ви не від світу, але Я обрав вас від світу, тому ненавидить вас світ".** (Івана 15:19)

"Я їм дав Твоє слово, але світ їх зненавидів, бо вони не від світу, як і Я не від світу". (Івана 17:14),

Таким чином, Ісус сказав про своїх учнів те ж саме, що і про себе – вони не від світу цього. І якби сказане свідчило про Божественність, то Богом треба було назвати кожного з учнів...

Але вислів цей є черговою метафорою, якими так багата Біблія. Людина не від світу цього – це та, яка не живе заради тлінного світу і не приділяє йому надмірної уваги, а постійно прагне вдоволення Господа і життя вічного.

ВІРШІ ПРО ВТІЛЕННЯ БОГА В ІСУСІ (МИР ЙОМУ)

Християни вірять, що деякі із віршів свідчать про втілення Бога в Ісусі (мир йому).

В Євангелії від Івана сказано: **"А коли Я чиню, то хоч ви Мені віри й не ймете, повірте ділам, щоб пізнали й повірили ви, що Отець у Мені, а Я ув Отці!"** (Івана 10:38)

"Хто бачив Мене, той бачив Отця... Чи не віруєш ти, що Я в Отці, а Отець у Мені?"(Івана 14:9-10)

І врешті-решт найвагомішим, на думку християн, доказом Божественності Ісуса є його слова: **"Я й Отець – одне!"** (Івана 10:30)

Християни стверджують: дані уривки засвідчують про те, що Ісус є Богом, і Бог втілювався в ньому.

Метафоричне втілення Бога у Його творіннях

Вчені, проаналізувавши ці уривки, довели хибність переконань християн: вони сприйняли метафоричне за буквальне. Необхідно нагадати, що подібні сказання стосуються не тільки Ісуса, але і багатьох інших. І мова, звичайно, йде не про реальне перевтілення чи поєднання ества.

Маються на увазі дивовижні можливості, якими Господь наділив деяких зі Своїх творінь, Його дари і милості. У Першому посланні Іоанна читаємо: **"Коли хто визнає, що Ісус то Син Божий, то в нім Бог пробуває, а він у Бозі. Ми познали й увірували в ту любов, що Бог її має до нас. Бог є любов, і хто пробуває в любові, пробуває той в Бозі, і в нім Бог пробуває"** (1 Івана 4:15-16). Якби мова йшли про

реальне втілення, тоді віруючих в Ісуса треба вважати Богами.

Звернімося до іншої метафори: **"А хто Його заповіді береже, той у Нім пробуває, а Він у ньому. А що в нас пробуває, пізнаємо це з того Духа, що Він нам Його дав"** (1 Івана 3:24). Бог вказав їм на шлях істини, веде їх цією дорогою і допомагає, та аж ніяк це не стосується втілення чи злиття Бога зі створіннями.

Так само і ті, хто любить одне одного заради Господа: **"Бога не бачив ніколи ніхто. Коли один одного любимо, то Бог в нас пробуває, а любов Його в нас удосконалилась. Що ми пробуваємо в Ньому, а Він у нас, пізнаємо це тим, що Він дав нам від Духа Свого"** (1 Івана 4:12-13).

Згадаймо сказане про учнів: **"Я у них, а Ти у Мені"** (Івана 17:23)

Із наведених вище віршів випливає, що Бог знаходиться у кожному віруючому, Його втілення є переносним. Мається на увазі, що людину супроводжують Божественне керівництво, блага, милість і підтримка Всевишнього. А хто припускає, що між Ісусом та іншими існує різниця в цьому, зобов'язаний довести свою точку зору.

У книзі Вихід ми читаємо: **"Ти їх уведеш, і їх посадиш на гору спадку Твого, на місці, яке вчинив, Господи, житлом Своїм, до Святині Господньої, що поставили руки Твої"**. (Вихід 15:17)

А в Псалмах сказано: **"Верхогір'я, чого заздрісно дивитися на ту гору, що Бог зажадав на мешкання Своє, і Господь буде мешкати там завжди?"** (Псалом 68:16)

Як не дивно, нікому й на думку не спадає поклонитись горі, яка названа помешканням Господа.

Повернемось тепер до двох віршів, які християни вважають переконливим доказом втілення Бога в Ісусі і, як наслідок, його Божественності.

А) "Я і Отець – одне" (Івана 10:30)

Слова, приписані Ісусу, залишаються найважливішим свідченням його Божественності. Згідно з переконаннями християн вони означають єдність Ісуса з Богом, про яку він відкрито повідомив іудеям.

Для кращого розуміння уривку, треба знати, за яких обставин були сказані ці слова: **“Юдеї тоді обступили Його та й казали Йому: Доки будеш тримати в непевності нас? Якщо Ти Христос, то відкрито скажи нам! Відповів їм Ісус: Я вам був сказав, та не вірите ви. Ті діла, що чиню їх у Ймення Свого Отця, вони свідчать про Мене. Та не вірите ви, не з Моїх бо овець ви. Мого голосу слухають вівці Мої, і знаю Я їх, і за Мною слідком вони йдуть. І Я життя вічне даю їм, і вони не загинуть повік, і ніхто їх не вихопить із Моєї руки. Мій Отець, що дав їх Мені, Він більший за всіх, і вихопити ніхто їх не може Отцеві з руки. Я й Отець – Ми одне!”** (Івана 10:24-30)

Від самого початку розмова зайшла не про матеріальне, скороминуче і фізичне. [14] Ісус говорить метафорами. Вівці – це його учні, які слідують за ним, за це він дасть їм вічне життя, тобто Рай. І ніхто не вихопить їх з руки його, бо Бог дарував їх йому. І ніхто не може забрати щось у Господа, бо Він – наймогутніший. Всевишній і Ісус (мир йому) хочуть добра для цих овець, і єдність у даному випадку полягає у спільній меті, а не злитті сутностей.

Іудеї, на жаль, з його слів зрозуміли не більше від християн, тому й обурились: **“Знов каміння схопили юдеї, щоб укаменувати Його... Не за добрий учинок хочемо Тебе**

вкамнувати, а за богозневагу, бо Ти, будвши людиною, за Бога Себе видаєш...". (Івана 31-33)

Ісус (мир йому) вмить зрозумів їхню помилку, і був здивований, як вони могли неправильно витлумачити його слова, будучи добре ознайомленими зі стилем і мовою священного Письма, і мали б тямити у метафорах: **“Коли тих Він богами назвав, що до них слово Боже було, а Писання не може порушене бути, то Тому, що Отець освятив і послав Його в світ, закидасте ви: Зневажасш Ти Бога, через те, що сказав Я: Я Син Божий? Коли Я не чиню діл Свого Отця, то не вірте Мені”**. (Івана 10:35-37)

Отець Матта аль-Мескін прокоментував вірші наступним чином: "Ісус у якості доказу наводить 81 псалом: “Бог на Божім зібранні стоїть, серед богів Він судить...Я сказав був: Ви боги, і сини ви Всевишнього всі”. Одкровення приписує божественні якості людям, яких об’єднує підкора Слову Його... Це відповідь тим, які стверджує, що для Ісуса називати себе Богом – богохульство, тоді як інші названі в Законі богами". [15]

Ісус (мир йому) виправив хибне розуміння іудеїв і християн його єдності з Богом.

Спосіб вираження єдності волі і мети зустрічається в Євангелії від Іоанна. Ісус говорить про своїх учнів: **“Та не тільки за них Я благаю, а й за тих, що ради їхнього слова ввірують у Мене, щоб були всі одно: як Ти, Отче, в Мені, а Я у Тобі, щоб одно були в Нас і вони, щоб увірував світ, що Мене Ти послав. А ту славу, що дав Ти Мені, Я їм передав, щоб єдине були, як єдине і Ми. Я у них, а Ти у Мені, щоб були досконалі в одно, і щоб пізнав світ, що послав Мене Ти, і що їх полюбив Ти, як Мене полюбив”** (Ін 17: 20-23).

Бог і Ісус – одне, але й учні Ісуса, сам він і Господь – одне. Мається на увазі єдність мети, а не злиття сутностей воедино, бо ніхто не стверджував, що учні Ісуса – одне у буквальному сенсі, або Ісус знаходився у них.

Далі Ісус говорить: **“І не на світі вже Я, а вони ще на світі, а Я йду до Тебе. Святий Отче, заховай в Ім'я Своє їх, яких дав Ти Мені, щоб як Ми, єдине були”** (Івана 17:11). Тобто, нехай їх єднає спільна мета, як і нас об'єднала.

Ісус також сказав: **“Того дня пізнасте ви, що в Своїм Я Отці, а ви в Мені, і Я в вас”**. (Івана 14:20)

Павло сказав те ж саме: **«Або яка згода поміж Божим храмом та ідолами? Бо ви храм Бога Живого, як Бог прорік: Поселюсь серед них і ходитиму, і буду їм Богом, а вони будуть народом Моїм»** (2 Коринфян 6:16).

Згадаємо слова Павла: **“Я посадив, Аполлос поливав, Бог же зростив, тому ані той, хто, ані хто поливає, є щось, але Бог, що родить! І хто садить, і хто поливає одне, і кожен одержить свою нагороду за працею своєю! Бо ми співробітники Божі, а ви Боже поле, Божа будівля.”** (1 Коринфян 3:6-9). Павла і Аполлоса поєднає спільна ціль, і в цьому полягає їх єдність, тоді як з фізичної точки зору вони – дві різні людини.

Описуючи відносини між подружжям, Тора каже: **“Покине тому чоловік свого батька та матір свою, та й пристане до жінки своєї, і стануть вони одним тілом”** (Буття 2:24). Про злиття двох тіл у буквальному сенсі мова взагалі не йде.

Тому не треба сприймати наступні слова прямо: **“І сказав: Покине тому чоловік батька й матір, і пристане до дружини своєї, і стануть обоє вони одним тілом”** (Матвія 19:5). Те ж саме стосується слів Ісуса: **“Я і Отець - одне”**.

У Корані застосовується той самий прийом, та ніхто з мусульман не тлумачить його текстуально точно. Наприклад, у сурі “Перемога” Всевишній звертається до Свого Пророка Мухаммада: **"Воістину, ті, які присягнули на вірність тобі, присягнули на вірність Аллаху"**. (Сура 48:10)

Ні один мусульманин не сказав, що Аллах і Його Пророк Мухаммад (мир йому) – одне, на відміну від висновків християн.

Слова Ісуса: “Хто бачив мене, той бачив Отця”.

Християни вважають слова, приписані Ісусу, є свідченням його Божественності. Вони переконані, що Отець – це Ісус, і хто бачив його, насправді побачив Бога.

Це поверхнєве судження є хибними і слабкими, воно створюють багато суперечок, за якими слідує богохульство на Всевишнього, Який вище од всіх проблем і будь-яких людських недоліків. Якщо бачити Ісуса (мир йому), означає осягнути лик Отця, то вдарити Ісуса, значить плюнути в обличчя Творцеві небес і землі (Матвія 27:30).

Точно так само, невідання Ісуса про День Суду розглядається як незнання Господа (Марка 13:32-33). Коли Ісус їв і пив (Луки 24: 42-43) то, виходячи з цього беззмистовного бачення, Отець теж їв та пив.

Чи можна уявити, що Бог, Який створив все, їсть, п'є і випорожнюється?

Для того, аби правильно зрозуміти уривок, слід повернутись до його контексту: **"А коли відійду й приготую вам місце, Я знову прийду й заберу вас до Себе, щоб де Я були й ви"**. Під місцем Ісус мав на увазі Царство небесне. Але Хома не зрозумів і запитав: **"Говорить до Нього Хома: Ми не**

знаємо, Господи, куди йдеш; як же можемо знати дорогу?" (Івана 14:5)

Фома сприйняв слова Ісуса прямо і вирішив, що той говорить про конкретне місце і шлях, який треба подолати. Тоді Ісус пояснив йому, що мова йде про духовну подорож: **"Я дорога, правда і життя"**. Тобто, лише дотримання його Закону і релігії веде людину до вдовolenня Господа і Його Раю.

Тоді Філіп попросив його показати їм Господа, та Ісус (мир йому) дорікнув йому, кажучи: **"Чи не віруєш ти, що Я в Отці, а Отець у Мені? Слова, що Я вам говорю, говорю не від Себе, а Отець, що в Мені перебуває, Той чинить діла ті"** (Івана 14:10).

Ісус хотів сказати: як ти можеш просити подібне, о Філіп, коли ти юдей і добре знаєш, що Бога не можна побачити, і хто бачив мене, бачив і Батька, через чудеса, які дарував мені Господь.

Схожий уривок знаходимо в Євангелії від Матвія: **«Потім Цар скаже тим, хто праворуч: "Прийдіть, усі, кого поблагословив мій Батько, успадкуйте Царство, приготоване вам від заснування світу. Бо, коли я був голодний, ви дали мені їсти, коли був спраглий, ви дали мені пити. Я був чужинцем — і ви гостинно прийняли мене, я був нагий — і ви мене одягли. Я захворів — і ви попіклувалися про мене, я був у в'язниці — і ви мене провідали"». На це праведні скажуть йому: "Господи, коли ми бачили тебе голодним і нагодували? Коли бачили тебе спраглим і дали тобі пити? Коли ти був чужинцем і ми гостинно прийняли тебе або коли бачили тебе нагим та одягли? Коли ми бачили тебе хворим чи у в'язниці і провідали тебе?" Цар їм відповість: "Правду кажу вам: усе, що ви зробили одному з найменших моїх братів, зробили й мені"»** (Матвія 25:34-40). Зрозуміло, що

Бог не голодував і ніхто Його не годував, жоден у світі не наважився б стверджувати подібне.

Марк сказав: **"Коли хто в Ім'я Моє прийме одне з дітей таких, той приймає Мене. Хто ж приймає Мене, не Мене він приймає, а Того, Хто послав Мене"** (Марка 9:37). Цей уривок не означає, що дитя, яке взяв Ісус, і сам Ісус – одне. Він лише повідомив учням, що той, хто зробить добро дитяті, вчинить так із покірності та любові до нього, і, відповідно, з послуху перед Богом і виконання Його веління та заповіді.

Як той, хто бачив Ісуса ніби бачив Бога, так само і той, хто визнав пророка та його учнів, ніби прийняв Бога, а хто відвернувся від їх заклику і не увірував, той зрікся Господа. Тому Ісус сказав: **"Хто слухає вас, Мене слухає, хто ж погорджує вами, погорджує Мною, хто ж погорджує Мною погорджує Тим, Хто послав Мене"**. (Луки 10:16)

Він (мир йому) підтверджує свої слова ще раз: **"Хто приймає вас, приймає і мене, а хто приймає мене, приймає і того, хто мене послав"**. (Матвія 10:40)

Так само, хто бачив Ісуса (мир йому), той ніби лицезрів Господа: **"Чи не віруєш ти, що Я в Отці, а Отець у Мені? Слова, що Я вам говорю, говорю не від Себе, а Отець, що в Мені перебуває, Той чинить діла ті"**. (Івана 14:10)

Петро, дорікаючи одного чоловіка за привласнені від продажу помістя кошти, сказав: **"Хіба те, що ти мав, не твоє все було, а продане не в твоїй владі було? Чого ж в серце своє ти цю справу поклав? Ти не людям неправду сказав, але Богові! Як Ананій зачув ці слова, то впав та й умер... І обгорнув жах великий усіх, що це чули"**. (Дії 5:4-5)

Хто бреше людям, насправді бреше Богу, та це не означає, що люди і Бог одне і те ж.

Слова: **«Хто бачив мене, бачив і Отця»**, - образний вислів, бо маються на увазі відчуття, якими сповнені серця віруючих. Ісус (мир йому) сказав: **"Це не значить, щоб хтось Отця бачив, тільки Той Отця бачив, Хто походить від Бога"** (Івана 6:46). А як відомо всі віруючі – від Бога: **"Кожен, хто вірує, що Ісус то Христос, той родився від Бога. І кожен, хто любить Того, Хто породив, любить і Того, Хто народився від Нього"**. (1 Івана 5:1)

Наведемо ще один доказ переносного бачення: **«Ще недовго, і вже світ Мене не побачить, але ви Мене бачити будете, бо живу Я і ви жити будете»**. (Івана 14:19)

Ісус говорить не про справжнє бачення, оскільки мова йде про його вознесіння на небеса, після якого ні світ, ні учні його не побачать (до другого пришествя). Він каже про віру і духовну проникливість, через яку віруючі і учні зможуть побачити його, і яку втратили невіруючі.

Це підтверджує уривок з Євангелії від Матвія: **"Передав Мені все Мій Отець. І Сина не знає ніхто, крім Отця, і Отця не знає ніхто, окрім Сина, та кому Син захоче відкрити"**. (Матвія 11:27)

Ще один схожий вірш зустрічається в Євангелії від Іоанна: **"А Ісус підняв голос, та й промовляв: Хто вірує в Мене, не в Мене він вірує, але в Того, Хто послав Мене. А хто бачить Мене, той бачить Того, хто послав Мене. Я, Світло, на світ прийшов, щоб кожен, хто вірує в Мене, у темряві не зоставався. Коли б же хто слів Моїх слухав та не вірував, Я того не суджу, бо Я не прийшов світ судити, але щоб спасти світ. Хто цурається Мене, і Моїх слів не приймає, той має для себе суддю: те слово, що Я говорив, останнього дня воно буде судити його! Бо від Себе Я не говорив, а Отець, що послав Мене, то Він Мені заповідь дав, що Я маю казати та що говорити. І відаю Я, що Його**

ота заповідь то вічне життя. Тож що Я говорю, то так говорю, як Отець Мені розповідав". (Ін 12: 44-51)

Якби слова: **“Хто бачив мене, бачив Того, Хто послав мене”** - свідчили, що той, хто бачив посланого Сина, бачив його Батька, то той, хто відправив, мав би бути посланцем. Та це далеко не так. Між Богом та Ісусом є розбіжності: **«Чули ви, що Я вам говорив: Я відходжу, і вернуся до вас. Якби ви любили Мене, то ви б тішилися, що Я йду до Отця, бо більший за Мене Отець»** (Івана 14:28).

«Мій Отець, що дав їх Мені, Він більший за всіх, і вихопити ніхто їх не може Отцеві з руки» (Івана 10:29). Ні один християнин не буде стверджувати, що Отець є Сином, бо вони – різні за природою, незважаючи на їх переконання про єдність Сина і Батька.

У своїй книзі «Коментарі до Євангелія від Іоанна» священник Матта аль-Мескін сказав: "Християнська віра полягає в тому, що іпостасі Бога різні. Отець не є Сином і Син не є Отцем, і кожна іпостась має свої божественні властивості". [16] Таким чином, хто бачив Сина, не бачив Отця.

Згідно з Біблією, побачити Бога у земному житті - неможливо: **"Ніхто Бога ніколи не бачив, Однороджений Син, що в лоні Отця, Той Сам виявив був"** (Івана 1:18). **«Єдиний, що має безсмертя, і живе в неприступному світлі, Якого не бачив ніхто із людей, ані бачити не може. Честь Йому й вічна влада, амінь»** (1 Тимофія 6:16). Тому, тлумачення вірша: **«Хто бачив мене, бачив і Отця»** - як доказ Божественності Ісуса – слабке і немічне, як я вже згадував вище.

В) Вічна присутність Ісуса (мир йому)

Ті, хто стверджує Божественність Ісуса (мир йому) чіпляються за деякі з його слів, які повідомляють про вічне

перебування пророка з учнями та їхніми послідовниками. Здіймаючись на небеса, Ісус сказав: **"Навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів. І ото, Я перебуватиму з вами повсякденно аж до кінця віку"** (Матвія 28:20). **"Всякий раз, коли двоє або троє, зібрані в моєму імені, Я буду серед них"**.

Вони вірять, що мова йде про фізичне перебування і тому використовують цей вірш в якості доказу Божественності Ісуса. Бо він подібно Богові, присутній завжди і всюди. [17]

Біблія не говорить про фізичну присутність ні Бога, ні Ісуса (мир йому), бо Господь не втілюється і не живе у своїх творіннях. Його присутність є метафоричною, яка уособлює підтримку і керівництво. Те ж саме стосується Ісуса (мир йому): він вказує на істинний шлях і знання.

У Біблії існує незліченна кількість віршів, які розповідають про такий вид присутності: **"Вам не потрібно буде битися в цій битві. Стійте, утримуючи свою позицію, і побачите спасіння Господа від вашого імені, про Юдею та про Єрусалим. Не будь їх, і Господь буде з вами"** (2 Хроніки 20:17).

"Бо Господь Бог ваш є Той, хто йде з вами, щоб воювати для вас з вашими ворогами, щоб дати вам перемогу". (Повторення 20:4)

Господь з ними, бо Він дарує порятунок і підтримку, але фізично Бог не сходить неба і не борюся.

Присутність Бога вимагає відповіді від юдеїв, тобто визнання Його Закону і поклоніння Йому: **"І вийшов він перед Асу та й сказав йому: Послухайте мене, Асо та ввесь Юдо й Веніяміне! Господь з вами, якщо будете з Ним, і якщо будете Його шукати, дасть вам знайти Себе. А якщо ви**

полишите Його, полишить Він вас..." (2 Хроніки, 15:2).
[18]

Ісус (мир йому) заперечив і спростовував подібні твердження, коли сказав своїм учням, що залишає землю і його не буде серед них: **"Бо вбогих ви маєте завжди з собою, а Мене не постійно ви маєте"** (Матвія 26:11). Далі він сказав: **"Ще недовго побуду Я з вами, та й до Того піду, Хто послав Мене"**. (Івана 7:33)

Учнів і пророка поєднував духовний зв'язок, як сказав Павло в своїх посланнях: **"Бо хоч тілом я й неприсутній, та духом я з вами, і з радістю бачу ваш порядок та твердість вашої віри в Христа"** (Колосян 2:5). **"Отож я, відсутній тілом, та присутній духом, уже розсудив, як присутній між вами: того, хто так учинив це"**. (1 Коринфян 5:3)

Г) Ісус – образ Бога?

Одним із доказів Божественності Ісуса, християни вважають слова Павла: **"...слави Христа, а Він образ Божий"** (2 Коринфян 4:4). А в посланні до Філіппінців сказано: **"Він, будши в Божій подобі, не вважав за захват бути Богові рівним, але Він умалив Самого Себе, прийнявши вигляд раба, ставши подібним до людини; і подобою ставши, як людина"** (Філіппінців 2:6-7). **"Він є образ невидимого Бога, роджений перш усякого творива"**. (Коринфян 1:15)

Варто зазначити, що всі ці твердження належать Павлу, якому не випадала нагода ні Ісуса бачити, ні його учнів. І цього достатньо, аби поставити під сумнів істинність подібних слів.

Крім того, образ і єство не одне і теж, у даному випадку **"образ Бога"** означає **"той, хто доносить до людей Його закон"**. В іншому посланні Павло сказав: **"Отож, чоловік покривати голови не повинен, бо він образ і слава Бога, а**

жінка чоловікові слава" (1 Коринфян 11:7). Це означає, що Господь дав більше прав чоловіку над жінкою.

Навіть якщо Ісус – образ Бога, то це ще не привід його боготворити, адже Адам, згідно Біблії, також є Його образом: **"І сказав Бог: Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою, і хай панують над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усею землею, і над усім плазуючим, що плазує по землі. І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх"**. (Буття 1:26-27)

Д) Земний уклін Ісусу

Євангелія згадують, що деякі сучасники Ісуса падали ниць перед ним. На думку християн, це доводить Божественність Ісуса і свідчить про те, що він гідний поклоніння.

Перед ним падав батько дівчинки, яку зцілив пророк: **"Коли Він говорив це до них, підійшов ось один із старших, уклонився Йому та й говорить: Дочка моя хвилі цієї померла. Та прийди, поклади Свою руку на неї, і вона оживе"** (Матвія 9:18). Йому поклонився прокажений: **"І ось підійшов прокажений, уклонився Йому та й сказав: Коли, Господи, хочеш, Ти можеш очистити мене"** (Матвія 8:2). І волхви поклонилися йому, коли він був немовлям: **"І, ввійшовши до дому, знайшли там дитятко з Марією, його матір'ю. І вони впали ницьма, і вклонились Йому. І, відчинивши скарбниці свої, піднесли Йому свої дари: золото, ладан та мирну"**. (Матвія 2:11)

Безумовно, земний уклін, є різновидом поклоніння, та це зовсім не означає, що кожен уклін є поклонінням. У деяких випадках земний уклін звершується заради демонстрації шанобливого ставлення і звеличення. Наприклад, у Старому Завіті повідомляється: **"І встав Авраам, і вклонився народу тієї землі, синам Хетовим"**. (Бут 23:7)

Яків (мир йому) і його сім'я вклонилися Ісаві, сину Ісака, коли зустрілися з ним. (Буття 33:3-7)

Мойсей (мир йому) зробив уклін своєму тестю, коли той прийшов з Мад'яну навідати його (Вихід 18:7). Брати Йосипа поклонилися йому на знак поваги (Буття 42:6).

Подібні поклони звершувались з метою шанобливого ставлення, теж саме робили люди за часів Ісуса.

ВІРШІ, ЯКІ ПРИПИСЮТЬ ЯКОСТІ БОГА ІСУСУ (МИР ЙОМУ)

Одвічність Ісуса

Християни запевняють, що Христос-Бог існував ще до створення інших творінь. Серед доказів, які вони наводять – слова Ісуса: **"Отець ваш Авраам прагнув із радістю, щоб побачити день Мій, і він бачив, і тішився. А юдеї ж до Нього сказали: Ти й п'ятдесяти років не маєш іще, і Авраама Ти бачив? Ісус їм відказав: Поправді, поправді кажу вам: Перш, ніж був Авраам, Я є"** (Івана 8:56-58). З цих слів християни зробили висновок, що Ісус існував до Авраама, а це свідчить, що він був одвічно.

Інший довід християн: **«Ото Він із хмарами йде, і побачить Його кожне око, і ті, що Його прокололи були, і всі племена землі будуть плакати за Ним. Так, амінь! Я Альфа й Омега, говорить Господь, Бог, Той, Хто є, і Хто був, і Хто має прийти, Вседержитель»** (Одкровення 1:7-8). Тобто, я перший і останній.

На початку Євангелія від Іоанна містяться відомості, які вказують, що Ісус існував до створення світу: **«Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово. Воно в Бога було споконвіку»** (Івана 1:1-2).

Ці уривки – на думку християнами - оголошують вічність і безсмертя Ісусу (мир йому). Таким чином, це незаперечний доказ його Божественності.

Та вчені доводять непереконливість і безпідставність висновків, які зробили християни.

У Новому Завіті згадується, що Ісус був до Авраама. Та мова йде не про існування Ісуса як особистості, а його буття у

призначенні Аллаха. Тобто, Аллах обрав його для звершення місії задовго до створення. Згадаємо слова Павла: **"...що призначений був іще перед закладами світу, але був з'явлений вам за останнього часу"** (1 Петра 1:20).

Те ж саме Павло сказав про себе і своїх послідовників: **"...так як вибрав у Ньому Він нас перше заложення світу, щоб були перед Ним ми святі й непорочні, у любові"** (Ефесян 1:4). Бог обрав Ісуса і нас згідно Свого призначення. Ці слова не означають, що Павло і його послідовники існували вічно.

Одвічність Ісуса (мир йому), божественний вибір і любов Аллаха до нього – це та слава, якою Аллах наділив пророка: **"І тепер прослав, Отче, Мене Сам у Себе тією славою, яку в Тебе Я мав, поки світ не постав"** (Івана 17:5).

Цю ж славу Господь дарував його учням, коли обрав їх. А самого Ісус Він нарік Своім посланцем: **"Бажаю Я, Отче, щоб і ті, кого дав Ти Мені, там зо Мною були, де знаходжуся Я, щоб бачили славу Мою, яку дав Ти Мені, бо Ти полюбив Мене перше закладин світу"** (Івана 17:24). Любов до чогось зовсім не передбачає існування предмета любові. Людина може любити те, чого не існує, ніколи не було і не буде, або ж жадати неможливого.

Знайомство Авраама з Ісусом (мир їм) до його земного пришествя і створення, не означає, що він знав його особисто, бо Авраам ніколи не бачив Месію. Тому його висловлювання: **"...він побачив мене, і він був у захваті"**, - образне і метафоричне бачення. В іншому випадку, християни повинні навести докази того, що Авраам дійсно бачив Сина – другу іпостась Трійці, а тіло його існувало ще за часів Авраама (мир їм).

Слова: **"Перш, ніж був Авраам, Я є"**, - не доводять його одвічного буття. Навіть якщо розтлумачити вірш у його

текстуальному значенні і припустити, що Ісус був за часів Авраама, то це зовсім не доводить його вічного буття.

Нехай Месія існував до появи Авраама (мир йому), та не варто забувати про людину, яка не поступається Ісусу – пророка Єремію. Він сказав про себе: **«І прийшло мені слово Господнє, говорячи: Ще поки тебе вформував в утробі матерній, Я пізнав був тебе, і ще поки ти вийшов із нутра, тебе посвятив, дав тебе за пророка народам»** (Єремія 1:4-5). А Ісус, син Сираха, сказав у своїй мудрості: **"...хто був пророком, освячений в утробі матері"** (Сирах 49:7).

Знайомство з Єремією величніше від знайомства Авраама з Ісусом (мир їм), до того ж старіше і більше походить на одвічність, та при цьому воно не припускає існування самого Єремії і його перебування на землі.

Поруч з Ісусом і Єремією можна поставити і Мелхиседека, царя Салиму. Павло стверджував, що він не мав ні батька, ні матері, ні початку, ні кінця, тобто існував одвічно: **"Бо цей Мелхиседек, цар Салиму, священник Бога Всевишнього, що був стрів Авраама, як той вертався по поразці царів, і його поблагословив. Авраам відділив йому й десятину від усього, найперше бо він визначає цар правди, а потім цар Салиму, цебто цар миру. Він без батька, без матері, без родоводу, не мав ані початку днів, ані кінця життя, уподобився Божому Сину, пробуває священником завжди"**. (Євреям 7:1-3)

Чому ж християни не боготворять Мелхиседека, який подібний Сину Божому? Виходячи з розповідей, він навіть перевершує Ісуса (мир йому), оскільки Месія був розп'ятий і помер, у нього була мати, і якщо вірити родоводу Матвія і Луки, навіть батько, тоді як з Мелхиседеком нічого подібного не траплялось.

У ряд претендентів на одвічність можна поставити і мудрого пророка Соломона, який сказав про себе у притаманній йому манері: **"Я, мудрість, живу разом з далекоглядністю і набуваю знання та вміння мислити. Страх перед Єговою — це ненавидіти зло. Я ненавиджу самозвеличення й гордість, лиху дорогу і неправдиві уста. У мене добра порада й практичність. Я маю розуміння і силу. Завдяки мені царі правлять і урядовці встановлюють справедливість. Завдяки мені князі володарюють і вельможі праведно судять. Хто любить мене, тих люблю і я, хто шукає мене, той знаходить. У мене багатство і слава, вічні цінності й праведність. Плід мій ліпший, ніж золото, навіть очищене золото, а набуток мій ліпший за срібло добірне. Я ходжу стежною праведності, посеред доріг справедливості, ті, хто любить мене, отримують від мене великий спадок. Я наповнюю їхні комори. Сам Єгова мене створив, я початок його творчої дороги, найперше з його прадавніх діл. Була я поставлена споконвіку, від самого початку, раніше від часів заснування землі. Я народилась, коли не було ще водних глибин і переповнених водою джерел. Перш ніж повстали гори, раніше від пагорбів, я народилась"** (Прислів'я 8:12-25).

Таким чином, Соломон (або мудрість людська у буквальному розумінні тексту) був споконвічно помазаником Бога.

Твердження християн про те, що в "Прислів'ях Соломона" розповідається про Ісуса, безпідставні, оскільки у першому вірші вказаний автор – Соломон, син Давидів, а далі розповідь ведеться від нього самого (Прислів'я 1:1).

Наприклад, читаємо: **"Мій сину, на мудрість мою уважай, нахили своє ухо до мого розуму"** (Притчі 5:1). Притчі 1:8, 3:1, 3:21, 7:1 свідчать про те, що говорить сам Соломон і мудрість втілена у ньому.

Біблія описала Соломона (мир йому) як мудру людину. Що ж це за мудрість була? Мудрість Бога, саме її побачили у ньому сучасники: **«І почув увесь Єрусалим про той суд, що цар розсудив, і стали боятися царя, бо бачили, що в ньому Божа мудрість, щоб чинити суд»** (1 Царів 3:28).

Слова: **"Я був помазаний від вічності"**, - не вказують на Ісуса (мир йому), сина Марії, бо помазаниками (*"Христос"*) Біблія називає і багатьох інших. Наприклад, пророків Давида і Ісаю (Див Псалом 45:7, і Ісаія 1:61).

Відповідно, помазання не є особливістю Ісуса. Якщо згадується помазаник Божий, то не обов'язково мається на увазі Ісус.

Коли мова заходить про "Притчі", християни, намагаючись вийти із вразливої ситуації, кажуть, що в книзі голосить не мудрість, втілена в Соломоні, а мудрість Бога, яка є Його незмінним і невід'ємним атрибутом, одвічна, як сам Господь. Та це пояснення не витримує жодної критики, оскільки у тексті зазначено, що мудрість помазана "від вічності". Якщо ж мова йде про несотворенну мудрість, притаманну лише Богу, то вона, апріорі, не може бути помазана. Окрім того, в книзі розповідається про створену мудрість, нехай навіть і прадавню: **"Народжена я, поки гори поставлені ще не були, давніше за пагорки"**.

А в англійському перекладі (The Good News Bible 1878-1997) написано: **"Господь створив мене"** – замість: **"Господь мав мене початком"**.

Єзуїтське видання використовує те ж саме слово: **"Господь створив мене раніше од Своїх діянь"**. Таким чином, мудрість є створеною.

А в Книзі Премудрості Ісуса, сина Сираха читаємо: **«Мудрість була створена задовго до усього»** (Сирах 1:4). А

далі мудрість голосить: **"Він створив мене з самого початку, до початку світу, і я ніколи не скінчуся"** (Сираха 24:9).

Це не вічна мудрість Бога, але мудрість, яку Він дарував мудрецам і яка втілювалася в них. Перший з них був мудрий Соломон (мир йому), який **"мав у собі Божу мудрість, як вони думали"** (1 Царів 3:28).

Той, хто вдумливо прочитає цей уривок, швидко збагне її: **"Бо мудрість ліпша від коралів, і ніщо дорогоцінне з нею не зрівняється"** (Прислів'я 8:11).

Вона сходить від людини: **"Уста праведного дають мудрість"** (Прислів'я 10:31).

Перша сходинка людської мудрості – богобоязливість: **"Страх Господній є початок мудрості"** (Прислів'я 9:10). **"...бо Господь дає мудрість, з Його уст знання й розум"** (Прислів'я 2:6).

Ця мудрість завжди йде поруч із розумінням. Соломон заповідає: **"На мудрість скажи: Ти сестра моя! а розум назви: Мій довірений! щоб тебе стерегти від блудниці, від чужинки, що мовить м'якенькі слова"** (Прислів'я 7:4-5).

Завдяки їй королі, багачі і судді, мали владу над іншими: **"Я, мудрість, живу разом з розумом, і знаходжу пізнання розважне. Страх Господній лихе все ненавидіти: я ненавиджу пиху та гордість, і дорогу лиху та лукаві уста! В мене рада й оглядність, я розум, і сила у мене. Мною царюють царі, а законодавці права справедливі встановлюють. Мною правлять владики й вельможні, всі праведні судді. Я кохаю всіх тих, хто кохає мене, хто ж шукає мене, мене знайде! Зо мною багатство та слава, тривалий масток та правда: ліпший плід мій від щирого золота й золота чистого, а прибуток мій ліпший за срібло добірне! Путтю праведною я ходжу, поміж правних**

стежок, щоб дати багатство в спадщину для тих, хто кохає мене, і я понаповнюю їхні скарбниці! Господь мене мав на початку Своєї дороги, перше чинів Своїх, спервовіку..." (Прислів'я 8:12-22)

Вдумливий читач неодмінно зрозуміє, що мудрість – незмінна якість Бога, її цінність не вимірюється коштовним камінням і коралами, і не приносить багатство, царство і владу, і не сходить вона з вуст людини і немає страху перед Богом, бо вона – атрибут Його. [19]

Передмова до Євангелія від Іоанна

Одним із доказів Божественності Ісуса християни вважають сказане на початку Євангелія від Іоанна: **"Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово. Воно в Бога було споконвіку. Усе через Нього повстало, і ніщо, що повстало, не повстало без Нього"** (Івана 1:1-2).

Дослідники мають важливі зауваження з цього приводу:

- Цей уривок автор списав у Філона Олександрійського (40 р. н.е.). Фелісиан Шалі каже: "Ідея слова (логос) сягає своїми витокami стоїчних філософів і єврейського філософа Філона. Святий Юстин перейняв ці вірування і теорії, а автор перших рядків Євангелія, яке приписується святому Іоанну, вчинив так само". [20]

За своїм стилем і філософським змістом, текст різко контрастує з простим оточенням Ісуса, його учнями і словами, особливо якщо врахувати, що сам Іоанн був людиною простою, неграмотною: **"А бачивши сміливість Петра та Івана, і спостерігши, що то люди обидва невчені та прості, дивувалися, і пізнали їх, що вони з Ісусом були"**. (Дії 4:13)

- Дідат також зазначає, що англійський переклад, з якого перекладалась Біблія на більшість мов світу, зазнав перекручень. Для того, аби краще зрозуміти вірш, необхідно повернутись до грецького оригіналу.

Отож, "на початку було слово, і слово було у Бога". У грецькому рукописі зустрічаємо не "Бог", а слово "hotheos", яке в англійському перекладі звучить "God" аби вказати на істинну Божественність.

Вірш продовжується словами: "Слово було Богом". Тут грецький манускрипт використовує слово "tontheos", яке означає "бог, божество", і в англійському перекладі мало б фігурувати "бог", написане з маленької букви, аби вказати на його метафоричний сенс.

У книзі Вихід читаємо: **"І сказав Господь до Мойсея: Дивись, Я поставив тебе замість Бога для фараона, а твій брат Аарон буде пророк твій"** (Вихід 7:1).

Те ж саме стосується диявола, якого Павло назвав "богом століття", бо той засліпив розум невіруючих (2 Коринфян 4:4). У грецькій версії використано слово "tenthoes", перекладене на англійську як "a god".

В англійському перекладі грецький текст у передмові до Євангелії від Іоанна зазнав перекручень, до нього додали слово "God", яке вказує на справжню Божественність, замість "a god", яке символізує Божественність у переносному значенні. Через це досить тяжко зрозуміти текст, тому подібне виправлення можна сміливо назвати спотворенням. [21]

У деяких перекладах упущення було виявлене і виправлене, одним з них є переклад "Нового Світу": "І слово було Богом".

У спеціальному додатку я пояснив перекручення, яких допустились при перекладі цього слова: "Слова Іоанна про те, що слово чи "логос" було богом або божественним чи подібним божеству, зовсім не означає, що слово було Богом, у Якого воно було. В тексті лише згадується про особливості слова чи "логосу", але там нічого не сказано про його сутність і про те, що воно – Бог".

Я навів цитату Філіпа Хорнера, письменника Літературного журналу Біблії: "Я думаю, що вказівка в описі (Івана 1:1) настільки очевидна, що ми не можемо вважати ім'я однозначним".

У своєму коментарі до Євангелія від Іоанна, єгипетський священик Матта аль-Мескін сказав: "У грецькому рукописі стоїть не "Бог", а "бог", і у другій частині речення, де сказано: "...і Слово було Бог" роз'яснюється природа цього Слова: воно було Божественним. Про те, що Слово є Богом за своєю сутністю, взагалі мова не йде.

Не можна читати "Бог" замість "бог", бо тоді не буде жодної різниці між Батьком і Сином, а це вже єресь. Християнська віра голосить: іпостасі Бога різні, Батько не є Сином, і Син не є Батьком, у кожній іпостасі своє Божественне призначення і особливості, і Бог не є Словом, і Слово не є Богом як цілісне єство". [22]

Навіть якщо проігнорувати достатньо суттєве перекручення, залишається небагато підстав для того, аби не приймати вірш у якості доказу Божественності Ісуса:

- Що означає слово "спочатку"? Відповідь християн: "Вічність".

Та з цим неможливо погодитись, оскільки дане слово вживається в Біблії у декількох значеннях:

1) Початок створення: **«На початку Бог створив Небо та землю».** (Буття 1:1)

Ісус сказав про диявола, що той існував “споконвіку”: **"Ваш батько диявол, і пожадливісті батька свого ви виконувати хочете. Він був душогуб споконвіку, і в правді не встояв, бо правди нема в нім. Як говорить неправду, то говорить зо свого, бо він неправдомовець і батько неправді".** (Івана 8:44)

А в Євангелії від Матвія читаємо: **"Вони кажуть Йому: А чому ж Мойсей заповів дати листа роздового, та й відпускати? Він говорить до них: То за ваше жорстокосердя дозволив Мойсей відпускати дружин ваших, спочатку ж так не було"** (від Матвія 19:7-8). Мається на увазі, що на початку часів це не дозволялось. Початок створення – лише мить, а не вічність, якій нічого не передувало.

2) Слово "початок" використовується в Біблії для позначення певного періоду часу. Наведемо приклад з Євангелії від Луки: **"...як нам ті розповіли, хто спочатку були самовидцями й слугами Слова"** (Луки 1:2). Тобто, початку місії Ісуса (мир йому).

А в посланні Івана читаємо: **"Улюблені, не пишу я для вас нову заповідь, але заповідь давню, яку мали від початку: заповідь давня, то слово, що чули його від початку".** (1 Івана 2:7)

А також: **"А вони запитали Його: Хто Ти такий? І Ісус відказав їм: Той, Хто спочатку, як і говорю Я до вас".** (Івана 8:25)

У наведених вище прикладах мова йде не про одвічність, а про певні періоди часу.

Таким чином, ми не можемо погоджуватись з твердженнями християн про те, що під початком варто розуміти одвічність, якщо тільки вони не наведуть переконливі докази.

- Що таке "Слово"? Ісус? Чи воно взагалі його не стосується?

"Слово" використовується в Біблії у різних значеннях:

- Писання або Одкровення Бога: **"...було Боже слово в пустині Іванові, сину Захарія"** (Луки 3:2).

"А Він відповів і промовив до них: Моя мати й брати Мої це ті, хто слухає Боже Слово, і виконує" (Луки 8:21).

"Не так, щоб Слово Боже не збулося. Бо не всі ті ізраїльтяни, хто від Ізраїля" (Римлян 9:6).

- Божественне веління, завдяки якому створене усе існуюче: **"Словом Господнім учинене небо, а подихом уст Його все його військо. Воду морську збирає Він, мов би до міху, безодні складає в коморах. Буде боятися Господа ціла земля, всі мешканці всесвіту будуть лякатись Його, бо сказав Він і сталось, наказав і з'явилося"**. (Псалтир 33:6-9)

Саме тому Ісус названий Словом, бо він був створений з веління Всевишнього, з'явився на світ без батька і доніс людям Слово Його.

- Обіцянка Бога також названа словом. Пророк Єремія говорить про синів Ізраїлевих, які квапили покарання, наречене Богом: **"Усіх моїх сильних Господь покидав серед мене, мов на свято зібрання, Він скликав на мене, щоб моїх юнаків поторошити, як у чавилі, стоптав Господь дівчину, Юдину доньку. За оцим плачу я, око моє, моє око слізьми запливає! Бо далеко від мене**

утішитель, що душу мою оживив би; мої діти понехтувані, бо посилювся ворог!" (Єремія 17:15-16)

Ісус є Словом Бога, тобто він є обіцяною, благою звісткою, яку Господь заповідав нам через пророків (мир їм).

Що ж стосується тлумачення, яке дають "Слову" чи "логосу" християни, котрі вважають його другою іпостассю Трійці, то в книгах пророків воно не несе подібного змісту.

"...і слово було Бог". Висновок, який витікає з цієї фрази, полягає в тому, що Ісус названий Богом (або богом) так само, як судді, знать синів Ізраїлю, Аарон та інші: **«Бог став серед громади Божої, він судить серед богів: «Доки ви будете несправедливо судити, доки будете ставати на бік грішників?»** (Псалом 82:1-2)

Давид (мир йому) називає богами юдейських дворян: **«Вклоняюсь до храму святого Твого, і славлю імення Твоє за Твоє милосердя й за правду Твою, бо звеличив Ти був над усе Своє Імення та слово Своє».** (Псалом 138:1)

Бог сказав Мойсееві про Аарона (мир йому): **"І він буде говорити за тебе до народу. І станеться, він буде тобі устами, а ти будеш йому замість Бога"** (Вихід 4:16).

«Слово було у Бога». Перебування у Бога не означає ні схожості, ні рівності з Ним. Ці слова означають лише те, що Слово (або Ісус) було створене Богом: **"І пізнав Адам Єву, жінку свою, і вона завагітніла, і породила Каїна, і сказала: Набула чоловіка від Господа"** (Бут 4:1). Каїн не рівний Богу і не подібний Йому, навіть якщо і прийшов від Нього.

«І Господь послав на Содом та Гомору дощ із сірки й огню, від Господа з неба». (Буття 19:24)

5. ПРИСВОЄННЯ ДІЯНЬ БОГА ІСУСУ (МИР ЙОМУ)

Бог творив через Ісуса (мир йому)?

Павло сказав: **"Бо то Ним створено все на небі й на землі, видиме й невидиме, чи то престоли, чи то господства, чи то влади, чи то начальства, усе через Нього й для Нього створено! А Він є перший від усього, і все Ним стоїть"** (Колосян 1:16-17).

В іншому місці він сказав: **"...і відкрити всім, у чому полягає будівництво таємниці, споконвіку утаєної в Бозі, Який усе створив Ісусом Христом"** (Ефесян 3:9).

Те ж саме згадується в Євангелії від Іоанна: **«Воно в світі було, і світ через Нього повстав, але світ не пізнав Його»** (Івана 1:10). В посланні до Євреїв читаємо: **«А тепер, наприкінці цих днів, він промовляв до нас через Сина, якого призначив спадкоємцем усього і через якого створив різні віки»** (Євреїв 1:2).

Необхідно відразу зазначити, що у всіх текстах Біблії стверджується, що все створив Бог. Книга Буття каже: **«На початку створив Бог небо і землю»** (Буття 1:1). Тут не згадуються спільники чи посередники творіння. У книзі Ісаї читаємо: **"Так говорить Господь, Господь, Який створив небеса"** (Ісаїя 42:5). Павло і Варнава сказали жителям Лістра: **"Що це робите, люди? Таж і ми такі самі смертельні, подібні вам люди, і благовістимо вам, від оцих ось марнот повернутись до Бога Живого, що створив небо й землю, і море, і все, що в них є"** (Діяння 14:15). Як бачимо, жодні творці урівні з Богом не згадуються.

Що ж стосується слів Павла та Іоанна, то вони говорили про Бога, Який творив Ісусом і відкривав чудеса через нього (Дії 2:22).

Ніде не сказано, що Ісус (мир йому) був творцем. Навіть якщо згадані тексти правдиві, найсмівливіший висновок, який можна з них зробити – Бог створив усе через Ісуса (мир йому).

Про іпостась Трійці священник Джеймс Аніс сказав: "Одним із прикладів відмінностей між іпостасями є те, що Отець створив світ через Сина". [23]

Та це твердження більш, аніж дивне: ні пророки Старого Завіту, ні Ісус (мир йому) подібного не говорили. Ці слова можна знайти лише у посланнях Павла та передмові до Євангелія від Іоанна, сповненого філософії та ідей, запозичених в платонізмі та гностицизмі. Гностики вважають, що Бог надто Великий, аби творити самостійно, тому ця місія доручена Абсолюту або ангелам.

Крім того, Ісус (мир йому) не може бути творцем неба і землі, бо сам є творінням. Навіть якщо християни стверджують, що він був першим з творінь, справу це аж ніяк не змінює: **«Він є образ невидимого Бога, роджений перш усякого творива»** (Колосян 1:15).

Той, хто не зміг повернутися до життя після того, як помер, не може бути творцем неба і землі: **"Бог Ісуса Цього воскресив, чого свідки всі ми"** (Дії 2:32). Тобто, якби Бог не воскресив його, він так і лишився мертвим. Далі читаємо: **"Начальника ж життя ви забили, та Його воскресив Бог із мертвих, чого свідками ми"** (Дії 3:15).

А Павло сказав: **"Апостол Павло, поставлений ні від людей, ані від чоловіка, але від Ісуса Христа й Бога Отця, що з мертвих Його воскресив"** (Галатів 1:1).

Ці тексти свідчать, що Бог "творив" через Ісуса у значенні наставлення на шлях істини і керівництва. Якщо ж говорити про творіння у буквальному сенсі, то, безумовно, тільки

Господь є творцем. А у випадку з Ісусом, мова йде про нове народження: коли невіруючий здобуває віру у серці: **"Серце чисте створи мені, Боже, і тривалого духа в моєму нутрі віднови"** (Псалом 51:10).

Павло сказав про тих, хто увірував в Ісуса: **"Тому то, коли хто в Христі, той створіння нове, стародавнє минуло, ото сталось нове"** (2 Коринфян 5:17).

У іншому посланні сказано: **"Бо сили немає ані обрізання, ані необрізання, а створіння нове"** (Галатів 6:15).

Тому Яків назвав учнів першими плодами створінь: **"Захотівши, Він нас породив словом правди, щоб ми стали якимсь первопочиним творів Його"** (Якова 1:18).

Мається на увазі духовне творіння: Бог зробив Ісуса тим, хто оживляє черстві і мертві серця.

Можливо, знайдуться люди, які відкинуть наші докази і міркування, і скажуть: якщо у випадку з людьми ще можна зрозуміти "творіння через Ісуса" як духовне народження, то тексти про те, що Бог створив через Ісуса небо і землю, неможливо розтлумачити подібним чином. Такі заперечення частіше за все висувають ті, хто не дуже знайомий із притаманним Новому і Старому Завітам стилем викладу.

Хто звик до біблійної мови, не бачить у наведених текстах нічого, окрім навмисної гіперболізації, яка є досить поширеним прийомом у Священному Писанні.

Наприклад, у Новому Завіті Ісус та його учні названі світлом для світу: **«І знову Ісус промовляв до них, кажучи: Я Світло для світу. Хто йде вслід за Мною, не буде ходити у темряві той, але матиме світло життя»** (Івана 8:12). Ісус (мир йому) сказав своїм учням: **«Ви світло для світу»** (Матвія 5:14).

Як відомо, Ісус та його учні були світлом для віруючих, тоді як решта відвернулись від них, а серця їх занурилися у темряву. Не можна стверджувати, що світло з'явилося у тваринах та всьому неживому. Вони названі світлом життя, бо осяяли серця віруючих. Тому Ісус і є посередником творінь світу.

Згадаємо слова Павла [24] про примирення: **"І щоб Ним поєднати з Собою все, примиривши кров'ю хреста Його, через Нього, чи то земне, чи то небесне"** (Колосян 1:20). Перемиріння торкнулось лише спокутуваного ним народу і не стосується неживих предметів та невірних, які знаходяться на небесах і землі.

Павло говорив про тих, кому Бог послав Ісуса (мир йому), аби спокутувати гріхи: **"...для урядження виповнення часів, щоб усе об'єднати в Христі, що на небі, і що на землі"** (Ефесян 1:10).

Джеймс Еніс сказав: "Слово "все" не означає Всесвіт з його живими і неживими створіннями, тобто сонце, місяць і зірки, адже вони непридатні для перемиріння з Богом. Відкинути треба усіх тварин і занепалих ангелів, бо Ісус прийшов не для того, щоб їх рятувати: "Бо допомагає він не ангелам..." (Євреям 2:16). І сюди не можна віднести все людство, адже Біблія переконує, що не кожен знайде примирення з Богом". [25]

Павло сказав: **"Бо так, як в Адамі вмирають усі, так само в Христі всі оживуть"** (1 Коринфян 15:22). Якщо смерть записана на роду усіх людей через гріх Адама, то оживуть у Христі не всі, а тільки віруючі.

Як бачимо, згадка про те, що Бог створив світ Ісусом або через Ісуса – чергова гіпербола, якими так багата Біблія.

Ісус (мир йому) – Суддя?

Біблія каже, що Ісус – Суддя над творіннями у день Суду. Павло сказав: **"Отже, я свідкую тобі перед Богом і Христом Ісусом, що Він має судити живих і мертвих за Свого приходу та за Свого Царства"** (2 Тимофія 4:1).

Християни подають цей уривок в якості доказу його Божественності, бо Старий Завіт каже: **"...що Бог Він – суддя"** (Псалом 50:6).

Однак, інші уривки доводять зворотнє, і заперечують Ісуса (мир йому) як Суддю: **«Бо Бог не послав Свого Сина на світ, щоб Він світ засудив, але щоб через Нього світ спасся»** (Івана 3:17). Тобто, Ісус нікого не буде судити.

Іван також підтвердив сказане: **«Коли б же хто слів Моїх слухав та не вірував, Я того не суджу, бо Я не прийшов світ судити, але щоб спасти світ. Хто цурається Мене, і Моїх слів не приймає, той має для себе суддю: те слово, що Я говорив, останнього дня воно буде судити його»** (Івана 12:47-48).

Ісус (мир йому), якого християни вважають суддею над усіма, не міг навіть гарантувати Рай своїм двоюрідним братам і учням, синам Зеведея, тому що Бог не дав йому такої влади. А хто не може цього зробити, той нездатний бути Суддею над всіма створіннями: **«Тоді мати Зеведеєвих синів підійшла до Ісуса зі своїми синами і вклонилася йому, бо хотіла дещо попросити. А він запитав її: «Чого ти хочеш?» Вона ж відповіла: «Пообіцяй, що обидва мої сини сядуть біля тебе у твоєму Царстві — один праворуч, а другий ліворуч». Та Ісус відказав: «Ви не знаєте, чого просите... хто сидітиме праворуч чи ліворуч від мене, вирішую не я. Ці місця належать тим, для кого їх приготував мій Батько»** (Від Матвія 20:20-22).

Якщо християни наполягають на тому, що Суд є одним з повноважень Ісуса (мир йому), то необхідно зазначити, що він має співтоваришів у цій справі – дванадцять апостолів, серед яких і зрадник Юда: **«А Ісус відказав їм: Поправді кажу вам, що коли, при відновленні світу, Син Людський засяде на престолі слави Своєї, тоді сядете й ви, що за Мною пішли, на дванадцять престолів, щоб судити дванадцять племен Ізраїлевих»** (Матвія 19:28). Див. також Луки 22:30.

Павло і святі будуть звершувати Суд над створіннями, навіть над ангелами: **«Хіба ви не знаєте, що святі світ судитимуть? Коли ж будете ви світ судити, то чи ж ви негідні судити незначні справи? Хіба ви не знаєте, що ми будемо судити Анголів, а не тільки життєве?»** (1 Коринфян 6:2-3).

Павло та святі судитимуть світ творінь і ангелів при тому, що вони не є богами!

Якщо Ісус дійсно судитиме творіння, то йому – людині, цю силу дарував Бог, і звершуватиме він суд так, як це робить звичайний смертний: **"І Він дав Йому силу чинити і суд, бо Він Людський Син"** (Івана 5:27).

Ісус (мир йому) прощає гріхи?

В Євангеліях задується, що Ісус прощав гріхи. Так, він відпустив гріхи блудниці і паралізованому. Християни вважають це одним з доказів його Божественності, бо тільки Господь здатний прощати.

Ісус звернувся до жінки: **"Прощаються тобі гріхи."** (Луки 7/48).

І він сказав немічному: **"Будь бадьорий, сину! Прощаються тобі гріхи твої"** (Матвія 9/2). Юдеї в той

момент звинуватили його в богохульстві: **"І ось, дехто із книжників стали казати про себе: Він богозневажає"** (Матвія 9:3). Тобто, видає себе за Бога і прощає гріхи.

Та якщо ми повернемося до цих двох історій і прочитаємо їх повністю, то неодмінно зрозуміємо, що не Ісус простив їм гріхи. Коли він сказав Марії Магдалині: **"Прощаються тобі гріхи"**, - людей охопив сумнів: як він, людина, може прощати гріхи? Та Ісус вмить розвіяв їх сумніви, пояснивши, що віра цієї жінки врятувала її.

Ісус (мир йому) не стверджував, що він простив грішницю. А лише повідомив, що її гріх був прощений, а прощення сходить тільки від Бога.

Для більшого розуміння наведемо цю історію повністю: **«Голови ти Моєї оливою не намастив, а вона миром ноги мої намастила... Ось тому говорю Я тобі: Численні гріхи її прощені, бо багато вона полюбила. Кому ж мало прощається, такий мало любить. А до неї промовив: Прощаються тобі гріхи! А ті, що сиділи з Ним при столі, почали гомоніти про себе: Хто ж це Такий, що прощає й гріхи? А до жінки сказав Він: Твоя віра спасла тебе, іди з миром собі»** (Луки 7:46-50). Всевишній дарував прощення через її віру, а Ісус (мир йому) лише сказав про милість, якою наділив її Бог. При цьому він дав зрозуміти людям, що не вчиняє богохульства і не прощає гріхи.

Теж саме можна сказати і про історію з немічним. Ісус лише сказав йому: **"Будь бадьорий, сину! Прощаються тобі гріхи твої"**. Він порадував хворого звісткою, що гріхи прощені, та при цьому Ісус не казав, що він їх простив.

Коли юдеї вирішили, що Ісус (мир йому) святотатствує, він дорікнув їм за їх мерзенні думки і пояснив, що прощення – від Бога, а сам він не робить нічого без Його веління. І всі дива звершувались з волі Бога. Вони зрозуміли його слова і

сумнівні зникли: **"А натовп, побачивши це, налякався, і славив Бога, що людям Він дав таку владу!.."** (Матвія 9:8)

Цю владу дарував йому – як і багатьом іншим – Бог: **«Передав Мені все Мій Отець»** (Луки 10:22). Якби не дар Всевишнього, Ісус не зміг би нічого творити, оскільки не владає ані силою, ані могутністю: **"А Ісус підійшов і промовив до них та й сказав: Дана Мені всяка влада на небі й на землі"** (Матвія 28:18).

"Я нічого не можу робити Сам від Себе" (Івана 5:30). Якби не влада, дарована Господом, ні про яке прощення гріхів не могло би бути і мови.

Юдеї запитали Ісуса (мир йому): **«Скажи нам, якою владою ти чиниш все це? І хто дав тобі таку владу?»** Він же сказав: **«І я вас про щось запитаю, а ви дайте мені відповідь. Звідки Іван отримав владу хрестити: з неба чи від людей?»** (Луки 20:2-4). Ісус (мир йому) хотів сказати, що прощення гріхів та інші дива він звершує завдяки тій же силі, яка була дарована Іоанну Хрестителю, а це – сила пророцтва, і не більше.

Владою прощення був наділений не тільки Ісус (мир йому), а і його учні, вони могли прощати гріхи, пов'язані з їх власними правами: **«Бо як людям ви простите прогріхи їхні, то простить і вам ваш Небесний Отець. А коли ви не будете людям прощати, то й Отець ваш не простить вам прогріхів ваших»** (Матвія 6:14-15).

А якщо вірити Івану, то їм було надане право прощати будь-які гріхи: **"Кому гріхи простите, простяться їм, а кому затримасте, то затримаються"** (Івана 20:23). Отже, учні не відрізняються від Ісуса, та християни, як не дивно, не боготворять жодного з них...

Церква унаслідувала від Петра та учнів Христа цю славу і владу, і тепер священники відпускають гріхи шляхом сповіді та індульгенцій. Свої дії вони обґрунтовують силою, яка перейшла їм від Петра: **"І ключі тобі дам від Царства Небесного, і що на землі ти зв'яжеш, те зв'язане буде на небі, а що на землі ти розв'яжеш, те розв'язане буде на небі!"** (Матвія 16:19). Якщо Петро чи Папа – наслідник його слави – прощає людині, то її гріх вважається відпущеним, та це зовсім не свідчить про їх Божественність.

Цією силою наділений не тільки Петро і його наступники, але і всі учні: **"Поправді кажу вам: Що тільки зв'яжете на землі, зв'язане буде на небі, і що тільки розв'яжете на землі, розв'язане буде на небі. Ще поправді кажу вам, що коли б двоє з вас на землі погодились про всяку річ, то коли вони будуть просити за неї, станеться їм від Мого Отця, що на небі! Бо де двоє чи троє в Ім'я Моє зібрані, там Я серед них"** (Матвія 18:18-20). Зрозуміло, що вони не є богами. Господь наділив їх цим даром і великою милістю.

ЧУДЕСА ІСУСА ЯК ДОКАЗ ЙОГО БОЖЕСТВЕННОСТІ

В Євангеліях згадуються численні дива, звершені Ісусом. Християни переконані, що це – один з доказів його Божественності. До них належать його народження без батька, воскресіння мертвих, зцілення хворих, знання сокровенного і так далі.

Чудеса — дар Божий

В Корані також згадуються чудеса, явлені Ісусом (мир йому), і стверджується, що їх він звершував з волі Всевишнього і Його дозволу. Аллах знайомить нас зі словами Ісуса: "І зробить посланцем до синів Ізраїла: «Я прийшов до вас зі знаменням від Господа вашого. Я виліплю вам із глини подобу птаха, дмухну на неї, і вона, з дозволу Аллаха, стане птахом. Я зцілю сліпонародженого і прокаженого, і я воскресну померлого — з дозволу Аллаха! Я розповім вам про те, що ви їсте, та що відкладаєте про запас у будинках своїх" (Священний Коран 3:49)/.

В Біблії Ісус доводить, що усі звершені дива – від Бога, і жодне з них собі не приписує: "А коли ж Духом Божим вигоню Я демонів, то настало для вас Царство Боже" (Матвія 12:28).

Він також сказав: "А коли перстом Божим вигоню Я демонів, то справді прийшло до вас Боже Царство" (Луки 11:20).

А тепер згадаємо історію Лазаря. Ісус прийшов, щоб воскресити його: "Ісус каже до неї: Чи тобі не казав Я, що як будеш ти вірувати, славу Божу побачиш? І зняли тоді каменя. А Ісус ізвів очі до неба й промовив: Отче, дяку приношу Тобі, що Мене Ти почув" (Івана 11:40-41).

Ісус подякував Господа за те, що Він прийняв його смиренну мольбу, почув його і воскресив через нього Лазаря.

Христос також звернувся до Бога з молитвою, коли хотів нагодувати велике скупчення людей лише п'ятьма хлібами: **"І, звелівши натовпові посідати на траві, Він узяв п'ятеро хліба й дві риби, споглянув на небо, поблагословив й поламав ті хліби, і дав учням, а учні народові"** (Матвія 14:19).

Давайте згадаємо історію зцілення глухого: **"І, на небо споглянувши, Він зідхнув і промовив до нього: Еффата, цебто: Відкрийся! І відкрилися вуха йому, і путо його язика розв'язалось негайно, і він став говорити виразно"** (Марк 7:34-35).

Про свої дива Ісус сказав: **"Дана Мені всяка влада на небі й на землі"** (Матвія 28:18). Тобто, усе, що він звершує і всі його можливості – дар Бога. Якби він був Господом, Його чудеса сходили б від його Божественної природи, і не потребували нічєїєї допомоги та підтримки.

Крім того, та ж влада була дана дияволу, який не є Богом, він сказав Ісусові (мир йому), намагаючись ввести його в оману: **"Я дам Тобі всю оцю владу та їхню славу, бо мені це передане, і я даю, кому хочу, її"** (Луки 4:6).

Крім того, Ісус (мир йому) наголосив, що не володає силою та могутністю, і не може вчиняти від себе, без Божої підтримки і допомоги: **"Я нічого не можу робити Сам від Себе"** (Івана 5:30).

Чудеса, якими Господь наділив Ісус, доводять лише його пророчу місію: **"Але Я маю свідчення більше за Іванове, бо ті справи, що Отець Мені дав, щоб Я виконав їх, ті справи, що Я їх чиню, самі свідчать про Мене, що Отець Мене послав"** (Івана 5:36).

Люди, яким випала нагода стати свідками звершених чудес, зрозуміли, що це ті дива, які Бог дарує своїм пророкам, і ніхто не боготворив Ісус через побачене: **“І всі дивувалися величі Божій”** (Луки 9:43).

Ось історія зі згорбленою жінкою: **“І вона зараз випросталась і стала славити Бога”** (Луки 13:13). Як бачимо, зцілена славилла Бога, а не Ісуса.

Теж саме сталось, коли Ісус зцілив немічного: **“А натовп, побачивши це, налякався, і славив Бога, що людям Він дав таку владу”** (Матвія 9:8).

Вони вважали Ісуса (мир йому) одним із обранців, а не Богом, а його здатність лікувати сходила від Бога-Цілителя.

Сліпий, якому Ісус (мир йому) дав зір, також не сприймав Ісуса за Бога: **“І питали його: Як же очі відкрились тобі? А той оповідав: Чоловік, що Його звать Ісусом”** (Івана 9:10-11). Невже люди, які приписують Ісусу Божественність за зцілення сліпого, знають, люблять і турбуються про нього більше, ніж сам сліпий?

Коли море заспокоїлось і хвилі стихли з його веління, нікому з очевидців і на думку не спало, що Ісус – Бог, незважаючи на велич звершеного дива: **“А народ дивувався й казав: Хто ж це такий, що вітри та море слухняні Йому?”** (Матвія 8:27).

Коли Марфа, сестра Лазаря, просила Ісуса (мир йому) воскресити її брата, вона продемонструвала упевненість, що чудеса сходять від Бога: **“Та й тепер, знаю я, що чого тільки в Бога попросиш, то дасть Тобі Бог”** (Івана 11:22).

Петро, найвідоміший серед апостолів, звернувся до народу: **“Ісуса Назарянина, Мужа, що Його Бог прославив вам**

силою, і чудами, і тими знаменами, що Бог через Нього вчинив" (Дії 2:22).

Никодим, учитель Закону, збагнув таємницю великих чудес Ісуса (мир йому). Він зрозумів, що насправді вони – від Бога, Який підтримує Ісуса через них: **"Учителю, знаємо ми, що прийшов Ти від Бога, як Учитель, бо не може ніхто таких чуд учинити, які чиниш Ти, коли Бог із ним не буде" (Івана 3:2).**

В Євангеліях також говориться, що явлені Ісусом дива – дар Божий, і щоразу, готуючись до звершення ще одного чуда, він побоювався, що в нього не вийде. Тому, прийшовши до небіжчика Лазаря, він був стурбований: **"А з них дехто сказали: Чи не міг же зробити Отой, Хто очі сліпому відкрив, щоб і цей не помер? Ісус же розжалобивсь знову в Собі, і до гробу прийшов. Була ж то печера, і камінь на ній налягав" (Івана 11:37-38).**

А в деяких випадках фарисеї вимагали від нього знамень, та Ісус нічого не являв: **"І вийшли фарисеї, і почали сперечатися з Ним, і Його випробовуючи, хотіли від Нього ознаки із неба. А Він тяжко зідхнув у Своїм дусі й промовив: Якої ознаки цей рід вимагає? Поправді кажу вам, що родові цьому ознака не буде дана!" (Марка 8:11-12).**

Коли натовп юдеїв прийшов до Ісуса з вимогою явити диво, він проігнорував їх прохання: **"Тоді дехто із книжників та фарисеїв озвались до Нього й сказали: Учителю, хочемо побачити ознаку від Тебе. А Ісус відповів їм: Рід лукавий і перелюбний шукає ознаки, та ознаки йому не дадуть, окрім ознаки пророка Йони" (Матвія 12:38-39).**

Більш того, якщо звершені дива свідчать про Божественність Ісуса, то чому він просив людей тримати їх у таїні? Адже

вони вказували на його істинне єство: **"Гляди, не оповідай нічого нікому"** (Марка 1:44).

Зціливши двох сліпих, Ісус твердо застеріг їх: **"Дивіться, щоб ніхто не дізнався про це"** (Матвія 9:30). А іншому зціленому сліпому він сказав: **"...до села й не заходь, і нікому в селі не розповідай!"** (Марка 8:26).

Теж саме сталося і наступного разу: **"А Ісус, розізнавши, пішов Собі звідти. І багато пішло вслід за Ним, і Він їх уздоровив усіх. А Він наказав їм суворо Його не виявляти"** (Матвія 12:15-16).

Ісус заповідав тримати у таїні дива, аби вони не відволікали людей від його заклику. Якби ж чудеса свідчили про його Божественність, він, навпаки, мав би привертати до них увагу людей.

Біблія стверджує, що дива не є доказом не тільки Божественності, але й пророцтва

Цікаво, що християни вважають чудеса Ісуса свідченням його Божественності, тоді як Біблія стверджує, що здатність творити великі дива може бути дарована і звичайній людині, не пророку.

В Євангелії чітко сказано, що ті, хто увірував в Ісуса можуть – якщо буде на те воля Божа – звершувати дива величніші від Ісусових: **"Поправді, поправді кажу вам: Хто вірує в Мене, той учинить діла, які чиню Я, і ще більші від них він учинить, бо Я йду до Отця"** (Івана 14:12). Тобто, віруючі можуть зцілювати хворих, воскрешати мертвих і навіть більше. Тож, дива не свідчать про Божественність.

Чудеса — згідно з Біблією — не можуть слугувати доказом істинної віри:

"Не кожен, хто каже до Мене: Господи, Господи! увійде в Царство Небесне, але той, хто виконує волю Мого Отця, що на небі. Багато-хто скажуть Мені того дня: Господи, Господи, хіба ми не Ім'ям Твоїм пророкували, хіба не Ім'ям Твоїм демонів ми виганяли, або не Ім'ям Твоїм чуда великі творили? І їм оголошу Я тоді: Я ніколи не знав вас... Відійдіть від Мене, хто чинить беззаконня!"
(Матвія 7:21-23)

Лицеміри і брехуни також здатні творити чудеса, та це не тільки не доводить їх Божественності і пророчої місії, але й не є показником істинно віруючої людини.

Деякі грішники звершують дива через покровительство диявола, тому назвати їх віруючими просто неможливо: **"Його прихід за чином сатани буде з усякою силою й знаками та з неправдивими чудами"** (2 Солунян 2:9).

Споборники чудотворця Ісуса (мир йому)

Дослідники Біблії помітили, що більшість див, явлених Ісусом, звершувались пророками до нього, та християни їх не боготворять. З цього випливає: найбільше, на що можуть вказувати чудеса – це пророцтво, інакше богами треба вважати усіх пророків.

Непорочне зачаття

Народження Ісуса (мир йому) без батька було одним із його найбільших чудес. Ті, хто вірять в його Божественність, міцно тримаються за цей "доказ". Ясін Мансур сказав: **"Якби Ісус не був народжений Дівою, він був би простою людиною"**. [26]

Насправді, він таким і є...

Тварини на момент створення також не мали ні батька, ні матері. А Адам (мир йому), прабатько людства, з'явився на світ не тільки без батька, але й без матері, і якщо Ісуса Бог створив зародком в утробі матері: він ріс і розвився, як будь-яке інше немовля, то Адама Господь створив дорослою і повноцінною людиною.

Немає сумнівів, що народження без батька є великим чудом, але воно не свідчить про Божественність, інакше довелось би визнати Божественність усіх первозданих тварин, а також Адама та Єви

Аллах говорить нам в Корані: **"Воістину, Іса перед Аллахом схожий на Адама — Він створив його з праху, а потім сказав тому: «Будь!» — і він є"** (Священний Коран 3:59).

Хоча поява на світ Адама та Ісуса у чомусь схожа, та Адам займає вище місце у багатьох відношеннях. Він (мир йому) не виходив з утроби жінки, покритої кров'ю; Бог велів ангелам впасти ниць перед ним і навчив його іменам всього сущого, і небо було його оселею. Крім того, Бог говорив до нього прямо, без посередників. Можна назвати й інші особливості, якими не був наділений ніхто, крім Адама... Чому ж християни не боготворять його?

Варто зазначити, що ангели також з'явилися на світ без батька та матері, для того, щоб їх створити не знадобилась навіть глина... Та їх ніхто не боготворить.

Воскресіння мертвих

Без сумніву, воскресіння мертвих – одне з найвеличніших чудес, явлених Ісусом (мир йому). У Священному Корані також згадується це диво, яке Ісус звершував під покровительством Господа: **"...і я воскрешу померлого — з дозволу Аллаха"** (Священний Коран 3:49).

Християни відмовляються пов'язувати силу Ісуса із даром Аллаха, і вважають, що він творив дива зі своєї волі, підтверджуючи свої припущення словами: **"Бо як мертвих Отець воскрешає й оживлює, так і Син, кого хоче, оживлює. Бо Отець і не судить нікого, а весь суд віддав Синові, щоб усі шанували і Сина, як шанують Отця. Хто не шанує Сина, не шанує Отця, що послав Його. Поправді, поправді кажу вам: Хто слухає слова Мого, і вірує в Того, Хто послав Мене, життя вічне той має, і на суд не приходять, але перейшов він від смерті в життя. Поправді, поправді кажу вам: Наступає година, і тепер уже є, коли голос Божого Сина почують померлі, а ті, що почують, оживуть. Бо як має Отець життя Сам у Собі, так і Синові дав життя мати в Самому Собі"** (Івана 5:21-26).

Якщо уважно прочитати уривок, ми побачимо, що Ісус говорить про дари, якими наділив його Аллах: **"Він дав Синові**. Пророк не робить нічого без волі та дозволу Бога.

Якщо християни ще раз перечитають вірш, то неодмінно знайдуть відповідь Ісуса (мир йому) на свої хибні уявлення. Він сказав: **"Я нічого не можу робити Сам від Себе"** (Івана 5:30).

Месія (мир йому) пояснив: даючи життя мертвим, його воля залежить від Аллаха: **"...не шукаю бо волі Своєї, але волі Отця, що послав Мене"** (Івана 5:30).

Християни наполягають, що воскресіння мертвих вказує на Господство Ісуса, і вперто не помічають уривків Біблії, у яких сказано, що це диво звершував не тільки Ісус. Чому ж християни не боготворять їх?

Ісус повернув життя Лазарю, як сказано в Євангелії від Іоанна (Івана 11:41-44). Однак пророк Ілія задовго до нього воскресив сина удови: **"І кликнув він до Господа й сказав: Господи, Боже мій, чи й цій удові, що я в неї мешкаю,**

учиниш зло, щоб убити її сина? І витягся він тричі над дитиною, і кликав до Господа та казав: Господи, Боже мій, нехай вернеться душа цієї дитини в неї! І вислухав Господь голоса Іллі, і вернулася душа дитини в неї, і вона ожила..." (1 Царів 17:20-22). Тому Сираха звернувся до нього зі словами: "Збудив єси мертвого з смерті і з аду - Всевишнього словом" (Сираха 48:5).

Єлисей також воскресив двох померлих – одного за життя, а іншого – після смерті. Він дав життя синові ізраїльтянки: "Коли Єлисей зайшов у дім, хлопчик лежав мертвий на його ліжку. Єлисей увійшов, зачинив за собою двері та почав молитись до Бога. Потім він ліг на ліжко, на тіло хлопчика, і приклав свої губи до його губ, свої очі до його очей та свої долоні до його долонь. Він простягнувся над тілом хлопчика, і воно стало теплим. Тоді Єлисей походив по дому туди-сюди і знову ліг на ліжко та простягнувся над хлопчиком. Той чхнув сім разів і розплющив очі" (2 Царств 4:32-36).

А іншого померлого Єлисей воскресив також з покровительства Аллаха, уже після своєї смерті. Рідні поклали небіжчика до могили Єлисея, і той ожив його по волі Всевишнього: "І сталося, як ховали одного чоловіка, то погребальники побачили ті орди, та й кинули того чоловіка до Єлисеєвого гробу. А коли впав і доторкнувся той чоловік до Єлисеєвих костей, то воскрес, і встав на ноги свої..." (2 Царств 13:21).

Дивно, що християни вважають воскресіння мертвих доказом Божественності Ісуса, і при цьому визнають, що його учні також були наділені цією силою.

У книзі Діянь читаємо, що Петро дав життя Тавіті після того, як вона померла і була омита її сім'єю: "А в Йопії була одна учениця, на ймення Тавіта, що в перекладі Сарною зветься. Вона повна була добрих вчинків та милостині,

що чинила. І трапилося тими днями, що вона занедужала й умерла. Обмили ж її й поклали в горниці. А що Лідда лежить недалеко Йопії, то учні, прочувши, що в ній пробуває Петро, послали до нього двох мужів, що благали: Не гайся прибути до нас! І, вставши Петро, пішов із ними. А коли він прибув, то ввели його в горницю. І обступили його всі вдовиці, плачучи та показуючи йому сукні й плащі, що їх Сарна робила, як із ними була. Петро ж із кімнати всіх випровадив, і, ставши навколішки, помолився, і, звернувшись до тіла, промовив: Тавіто, вставай! А вона свої очі розплющила, і сіла, уздрівши Петра...Він же руку подав їй, і підвів її, і закликав святих і вдовиць, та й поставив живою її" (Дії 9:36-41).

Цікаво, в чому полягає різниця між чудесами Ісуса і Петра? І те, і інше диво звершувалось з дозволу та волі Всевишнього...

За біблійними переказами, всі учні могли воскрешати мертвих: "А ходячи, проповідуйте та говоріть, що наблизилось Царство Небесне. Уздоровляйте недужих, воскрешайте померлих, очищайте прокажених, виганяйте демонів. Ви дармо дістали, дармо й давайте" (Матвія 10:7-8).

Невже вони всі вони боги?

До того ж, християни, які голосять про Божественність Ісуса (мир йому), ігнорують вірші, які говорять про його смерть, якої він зміг оминати і повернути себе до життя, поки Аллах не воскресив його з мертвих.

Таким чином, воскресіння мертвих, незважаючи на свою величність, не може слугувати доказом Божественності Ісуса (мир йому). Велике чудо, яким Аллаха наділив Месію, свідчить лише про істинність його пророчої місії.

Зцілення хворих

Зціленням хворих християни доводять свою віру в Божественність Ісуса. Як відомо, він (мир йому) зціляв прокажених (Матвія 8:3), однак Єлисей не тільки позбавив хвороби прокаженого, але й наслав недуг на іншого чоловіка та його нащадків: **"І послав Єлисей до нього посла, говорячи: Иди, і вимиєшся сім раз у Йордані, і вигоїться тіло твоє тобі, й очистишся. І розгнівався Нааман, і пішов і сказав: Ось я подумав був: він вийде до мене, і стане, і закличе Ім'я Господа, Бога свого, і покладе свою руку на те місце, і вилікує прокаженого..."** (2 Царів 5:10-27).

Знання сокровенного

Ісус (мир йому) повідав людям речі, які є сокровенними. Наприклад, він розповів двом учням, яких послав убити жертву на Великдень про те, що з ними станеться (Марка 14:12-16).

А Петро сказав Ісусові (мир йому): **"Господи, ти все знаєш"** (Івана 21:17). Ісус наказав своїм учням піти до Віфанії і відв'язати осла: **"Підіть у село, що перед вами. Увійшовши туди, ви знайдете прив'язане осла, на якому ще не сиділа жодна людина. Відв'яжіть його й приведіть"** (Луки 19:29-30).

Священик Ібрагім Саїд каже: **"Це ще один доказ того, що Ісус відав про сокровенне у деталях, знанням, яке не викликає сумнівів і не підлягає трактуванню, що вказує на велич слави, якою він був оповитий"**. [27]

Ісус (мир йому) не був єдиним, хто передбачав невидиме. Яків (мир йому) сказав своїм дітям: **"Зберіться, а я сповіщу вам, що вас спіткає наприкінці днів"** (Буття 49:1-27).

Самуїл та Ілія також сповіщали про майбутнє: (1 Самуїла 10:2-9), (1 Царів 21:21-24). Їх пророкування справдилося: (2

Царів 10:1-17, 9:30-37). Багато подібних віршів зустрічається в Священних Книзі: (1 Самуїла 19:23-24; 2 Царів 4: 8-18, 8:12-13; Івана 11:49-52).

Влада над злими духами

Ісусу була дарована влада над бісами (Євангеліє від Матвія 12:27-28).

Та це диво звершували й інші. Коли юдеї звинуватили Ісуса у вигнанні бісів через покровительство головного, він заперечив їм: **«І коли Вельзевулом виганяю Я демонів, то ким виганяють сини ваші? Тому вони стануть вам судьями»** (Матвія 12:27).

Ісус (мир йому) застерігав від брехунів, які теж будуть успішно виганяти бісів: **«Багато-хто скажуть Мені того дня: Господи, Господи, хіба ми не Ім'ям Твоїм пророкували, хіба не Ім'ям Твоїм демонів ми виганяли, або не Ім'ям Твоїм чуда великі творили? І їм оголошу Я тоді: Я ніколи не знав вас... Відійдіть від Мене, хто чинить беззаконня»** (Матвія 7:22-23).

Лжепророки, згідно слів Ісуса, здатні вигнати нечисть, але це зовсім не слугує доказом їх пророчої місії та праведності, не кажучи вже про Божественність.

Е. Інші Чудеса

В Євангеліях згадується багато інших чудес Ісуса (мир йому). Він перетворював воду у вино (Івана 2:7-9); нагодував великий натовп п'ятьма хлібами і двома рибами (Матвія 14:19-21); з його слова вмить засохло фігове дерево (Матвія 21:18-19). Згадаємо і темряву, яка огорнула землю через так звану кончину Ісуса на хресті (Матвія 27:45).

Християни стверджують, що всі ці дива свідчать про Божественність Ісуса і про те, що він – Син Божий.

У Біблії згадується, що вітри та моря скорились Ісусу, тому християни дійшли висновку, що Ісус владає над силою природи: **«І ось буря велика зірвалася на морі, аж човен зачав заливатися хвилями. А Він спав... І кинулись учні, і збудили Його та й благали: Рятуй, Господи, гинемо! А Він відповів їм: Чого полохливі ви, маловірні? Тоді встав, наказав бурі й морю, і тиша велика настала... А народ дивувався й казав: Хто ж це такий, що вітри та море слухняні Йому?»** (Матвія 8:24-27)

Хто є повелителем вітрів і моря? Християни не знаходять відповіді, і, будучи залежними від примітивного розуміння, кажуть: “Ісус”.

Біблія розповідає, що Ісус постив протягом сорока днів, а звичайна людина, як відомо, не може витримати без їжі такий час. (Матвія 4:1-2)

Подібні чудеса звершували й інші, та це не послугувало причиною для їх обоготворення. Якщо Ісус (мир йому) перетворив воду на вино (див Івана 2:7-9), то Мойсей (мир йому) задовго до нього перетворив воду на кров: **“І станеться коли вони не повірять також обом тим ознакам, і не послухають твого голосу, то ти візьмеш води з Річки, і виллеш на суходіл. І переміниться та вода, що ти візьмеш із Річки, і станеться кров'ю на суходолі”.** (Вихід 4:9)

Єлисей зробив більше від Ісуса і Мойсея – він дивним чином заповнив порожні посудини старої жінки маслом: **“А він сказав: Іди, позич собі на стороні посуд від усіх сусідок твоїх, посуд порожній. Не бери мало! І ввійдеш, і замкнеш двері за собою та за синами своїми, і поналиваєш у всі ті посудини, а повні повідставляй. І пішла вона від нього, і**

замкнула двері за собою та за синами своїми. Вони подавали їй посуд, а вона наливала. І сталося, коли понаповнювано посуд, то сказала вона до сина свого: "Подай мені ще посуду!" А він відказав їй: "Нема вже посуду". І спинилася олива. І вона прийшла, і донесла Божому чоловікові. І він сказав: "Іди, продай ту оливу, та й заплати своєму позичальникові. А ти та сини твої будете жити на позостале". (2 Царів 4:3-7)

Ісус (мир йому) нагодував п'ятсот чоловік п'ятьма хлібами і двома рибами (див. Матвія 14:19-21), Мойсею (мир йому) Бог дарував набагато більше – він годував синів Ізраїлевих, – шістсот тисяч осіб – манною і перепелами протягом сорока років (Див. Вихід 16:35-36).

Ісус (мир йому) висушив фігове дерево (Матвія 21:18-19), а Мойсей (мир йому) обернув посох на змію (Вихід 7:9). Диво Мойсея величніше і більш вражаюче, оскільки дерево може засохнути з природніх причин, а перетворення звичайної палиці у змію залишається чудом за будь-яких обставин.

Якщо ж говорити про темряву, яка, за переконаннями християн, полонила землю в день розп'яття Ісуса (мир йому), то варто нагадати, що за часів Мойсея, коли єгиптяни відмовились увірувати в нього, темрява огорнула землю не на три години, а на цілих три дні: **"І простяг Мойсей свою руку до неба, і сталася густа темрява по всій єгипетській землі три дні. Не бачили один одного, і ніхто не вставав з свого місця три дні! А Ізраїлевим синам було світло в їхніх садибах"**. (Вихід 10:22-23)

А коли Ісус Навин боровся з амореянами, незадовго до настання ночі на суботу, він звернувся до Господа з мольбою утримати сонце і місяць, щоб вони встигли довести бій до кінця і отримати перемогу, і сонце дійсно не зайшло: **"Тоді Ісус говорив Господеві того дня, коли Господь дав амореянина перед Ізраїлевих синів, та й сказав на очах**

Ізраїля: “Стань, сонце, в Гів’оні, а ти, місяцю, у аїялонській долині!” І сонце затрималося, а місяць спинився, аж поки народ відімстився своїм ворогам. Чи це не написано в книзі Праведного? І сонце стало на половині неба, і не поспішалося заходити майже цілий день” (Навин 10:12-13).

На декілька годин темрява може зацарювати через сильну хмарність чи сонячне затемнення, але тьма, яка полонила землю на три доби, і сонце, яке перебувало в одному положенні цілий день – дійсно диво. То чому ж християни не боготворять Мойсея та Ісуса Навина?

Пророк Ісаїя, знаний за звершення значно більших чудес. Господь повернув назад сонце, відповідаючи на його мольбу, щоб довести царю Єзекії істинність обіту Аллаха (2 Царів 20:10-11). Ісус, син Сіраха, сказав про нього: «**І сонце відступило назад**» (Сіраха 48:23).

Чому ж ніхто не боготворить чудотворця Ісаю?

Якщо ж говорити про смиренність сил природи перед Ісусом, то заради справедливості треба зазначити, що схилились вони і перед іншими пророками. Наведемо приклад: “**А Ілля відповів і говорив до того п'ятдесятника: “А якщо я Божий чоловік, нехай зійде з неба огонь, і нехай пожере тебе та п'ятдесятку твою!” І зійшов із неба огонь, і пожер його та його п'ятдесятку**” (2 Царів 1:10). “**І взяв Ілля плаща свого, і згорнув, і вдарив по воді, і вона розділилась пополювині туди та сюди**”. (2 Царів 2:8)

Що ж стосується сорокаденного посту Ісуса, то в Євангелії сказано, що зрештою він все-таки зголоднів: “**Він був голодний**” (Матвія 4:2). Якщо його піст і терпіння можна прийняти за Божественність, то повідомлення про голод, який він відчув, безумовно вказує на смертну природу Ісуса.

Я повинен нагадати читачеві, що Мойсей та Ілія (мир їм) також постили сорок днів і сорок ночей. Мойсей (мир йому) сказав: **"Коли я сходив на гору взяти кам'яні таблиці заповіту, що Господь склав був із вами, то сидів я на горі сорок день і сорок ночей, хліба не їв, і води не пив"** (Повторення закону 9:9). **"І вернувся Ангол Господній удруге, і діткнувся його та й сказав: "Устань, попоїж, бо дорога тяжка перед тобою". І він устав, і попоїв та напився. І він ішов, підкріплений тією їжею, сорок день та сорок ночей аж до Божої гори Хорив".** (1 Царів 19:7-8)

ВІРШІ, ЯКІ ЗАПЕРЕЧУЮТЬ БОЖЕСТВЕННОСТІ ІСУСА (МИР ЙОМУ)

Дослідники вважають, що свідчення людської природи Ісуса (мир йому) заперечують твердження християн про його Божественність, а також відкидають припущення, що він – Син Божий. Цілком очевидно, що Богу неможе народжуватись, їсти, пити, переносити обрізання, терпіти знущання, а потім померти на хресті.

Хоча християни запевняють, що всі ці діяння сходять від людської природи, а не від Божественної, та їх доказ недопустимий, оскільки вони відкидають, що втілення Бога в Ісусі подібне одягу, який він скидав, коли хотів, і вбирався в нього знову, коли того бажав.

Християни самі засвідчують, що всі вчинки Ісуса відображають діяння Бога. Інакше вони б були змушені визнати істину, що Ісус був людиною.

У своєму листі до імператора Феодосія, митрополит Кирило Олександрійський написав: "Ми не розділяємо людське (в Ісусі) від Божественного, і не розділяємо Слово від людської природи після цієї потаємної єдності, яку ми не можемо пояснити. Ми визнаємо, що Ісус - один, у ньому поєдналися дві волі, які перетворилися в одну, не через злиття, а через найдостойніше поєднання".

Папа Афанасій сказав: «Цей Бог є Сином Божим духовно, і Він є сином людським тілесно, та це не означає, що у одного Сина дві природи, одній з яких поклоняються (Божественна), а інша – та, якій не поклоняються (людська). Він наділений однією природою – природою Слова втіленого Бога, якому разом з Його тілом ми звершуємо єдиний земний уклін".

Роз'яснюючи слова «це мій улюблений син», священник Георгій сказав: "Коли побачиш, що мій син голодний, спраглий, сонний або втомлений... не думай, що це відбувалось лише з його тілом і не торкало його Божественної природи... І коли побачиш, як він лікує недуги, очищає прокажених і просвітлює очі, то не поєднуй це лише Божественною частиною, відкидаючи людську, бо ж не робляться великі діла для одних, а малі – для інших". [28]

Цей нібито існуючий зв'язок між двома природами Ісуса можна зрозуміти на прикладі історії жінки, яка потерпала від кровотечі. Ісус звершив два різних вчинки, один з яких вказує на Божественну природу, а інший – на людську: **«Підійшовши ззаду, доторкнулась до краю одежі Його, і хвили тієї спинилася їй кровотеча! А Ісус запитав: “Хто доторкнувся до Мене?” Коли ж відмовлялися всі, то Петро відказав: “Учителю, народ коло Тебе он товпиться й тисне”. Ісус же промовив: “Доторкнувсь хтось до Мене, бо Я відчув силу, що вийшла з Мене...”»** (Луки 8:44-46). І тут же християни приписують Ісусу цілковиту Божественність і, одночасно, справжню людську природу. З історії, наведеної вище, християни роблять наступні висновки: Ісус не знав, хто торкнувся до нього – це прояв його людської натури; однак тієї ж миті вінвилікував жінку і це – прояв його Божественної природи.

Для того, аби усвідомити безгрунтовність твердження про “дивовижне поєднання”, достатньо уявити собі будь-які два елементи, котрі повністю злились воєдино, та при цьому зберегли свої властивості. Наприклад, якщо змішати солодке з кислим, то за логікою християн, отримана в результаті речовина повинна бути кислою і солодкою одночасно.

Десятки віршів Євангелій свідчать про людські слабкості Ісуса (мир йому), попри всі свої достоїнства, він так і не

сягнув рівня Божественності. Тексти заперечують твердження тих, хто його боготворить.

Перша категорія

Вірші і уривки, які проголошують слабкі сторони Ісуса і вказують на те, що він не досяг рівня Господства і Божественності. Відповідно, Ісус був не “досконалою людиною і Богом”, як стверджують християни, а лише довершеною людиною.

Ісус (мир йому) не знав багатьох речей, у тому числі і час настання Судного дня: **"Про день же той чи про годину не знає ніхто: ні Анголи на небі, ні Син, тільки Отець"** (Марк 13:32). Хто не знає сокровенного, про яке відає тільки Бог, не може бути Богом.

Ісус (мир йому) не відав не тільки про час Судного дня, але він не знав нічого, крім того, що побажав йому відкрити Господь. Тому, коли його попросили воскресити Лазаря: **«А Ісус, як побачив, що плаче вона, і плачуть юдеї, що з нею прийшли, то в дусі розжалобився та й зворушився Сам, і сказав: “Де його ви поклали?”»** (Івана 11:33-34)

Коли до Ісуса (мир йому) прийшов батько божевільного сина, він (мир йому) не знав, як довго той хворів: **«І Він запитав його батька: “Як давно йому сталося це?” Той сказав: “Із дитинства”»**. (Марк 9:21)

Більш того, звершуючи дива, Ісус пояснював людям, що вони сходять від волі Всевишнього і Його підтримки: **"Я нічого не можу робити Сам від Себе. Як Я чую, суджу, і Мій суд справедливий, не шукаю бо волі Своєї, але волі Отця, що послав Мене"**. (Івана 5:30)

Він (мир йому) підтвердив це: **"Тож Ісус їм сказав: “Коли ви підіймете Людського Сина, тоді зрозумієте, що то Я, і**

що Сам Я від Себе нічого не дію, але те говорю, як Отець Мій Мене був навчив. А Той, Хто послав Мене, перебуває зо Мною; Отець не залишив Самого Мене, бо Я завжди чиню, що Йому до вподоби”” (Івана 8:28-29). У іншому вірші Ісус каже юдеям: "Поправді, поправді кажу вам: Син нічого робити не може Сам від Себе, тільки те, що Він бачить, що робить Отець; бо що робить Він, те так само й Син робить". (Івана 5:19)

Ісус (мир йому) не владав над добром, злом і навіть собою, хіба тільки з милості і волі Аллаха: "Тоді приступила до Нього мати синів Зеведеєвих, і вклонилась, і просила від Нього чогось. А Він їй сказав: "Чого хочеш?" Вона каже Йому: "Скажи, щоб обидва сини мої ці сіли в Царстві Твоїм праворуч один, і ліворуч від Тебе один". А Ісус відповів і сказав: "Не знаєте, чого просите. Чи ж можете ви пити чашу, що Я її питиму або христитися хрищенням, що я ним хрищуся?" Вони кажуть Йому: "Можемо”". (Матвія 20:20-22)

До того ж, багатьох місцях Біблія описує Ісуса (мир йому) як раба Аллаха. В Євангелії від Матвія читаємо: "Ото Мій Отрок, що Я вибрав Його" (Матвія 12:18). В Діяннях: "Сина Свого прославив, Ісуса" (Дії 3:13-14). "Воскресивши Свого Отрока, Бог послав Його перше до вас, щоб вас поблагословити, щоб кожен із вас відвернувся від злих своїх учинків! (Діяння 3:26). «Твого Святого Отрока Ісуса». (Дії 4:30)

Деякі переклади використовують слово "отрок" замість первісного "раб", а інші взагалі замінили його на "Син". Переклад отців-єзуїтів і більшість інших досі приводять слово "раб".

Для кращого розуміння наведемо наступний уривок, взятий з Євангелія від Матвія: "Щоб справдилось те, що сказав був Ісаї пророк, промовляючи: "Ото Мій Отрок, що Я

вибрав Його, Мій Улюблений, що Його полюбила душа Моя! Вкладу Свого Духа в Нього, і Він суд проголосить поганам” (Матвія 12:17-18). У пророка Ісаї первісно фігурувало “раб”, яке після перекладу перетворилось на “Отрок”: **“Оце Отрок Мій, що Я підпираю Його, Мій Обранець, що Його полюбила душа Моя. Я злив Свого Духа на Нього, і Він правосуддя народам подасть”**. (Ісая 42:1)

Друга категорія

Вірші і уривки, які описують людські вчинки Ісуса. Він, подібно до інших, їв, пив, спав, поклонявся Богу.

Вчені дослідили життєвий шлях Ісуса (мир йому), описаний в Євангеліях, з моменту сповіщення благої вісті від ангела матері про його грядуще народження аж до так званої смерті на хресті і передуючої мольби, з якою він звернувся до Бога, аби оминула його участь ця. Дослідники дійшли висновку, що Ісус нічим не відрізнявся від інших людей. Він народився і виріс, він їв і пив, врешті-решт він помер. То що робить його Богом?

Закривавлений, він вийшов з утроби жінки: **“І сталося, як були вони там, то настав їй день породити”**. (Луки 2:6)

Його годували груддю: **«І сталося, як Він це говорив, одна жінка з народу свій голос піднесла й сказала до Нього: “Блаженна утроба, що носила Тебе, і груди, що Ти ссав їх”»** (Луки 11:27). Мати Марія...Хіба знала вона, що її син, якого вона годувала, переодягала, купала і гойдала на руках – Бог?

Він (мир йому) пережив обрізання, коли йому було вісім днів від народження: **“Коли ж виповнились вісім день, щоб обрізати Його, то Ісусом назвали Його, як був Ангол назвав, перше ніж Він в утробі зачався”** (Луки 2:21). Чи

спадало на думку тому, хто робив обрізання Ісусу, що він обрізає Бога? Що сталося із тим відтятим шматком плоті? Чи втратив він свою Божественність, коли його відділили від тіла перевтіленого Бога? Чи його викинули і закопали в землю разом з його Божественністю?

Іоанн Хреститель охрестив Ісуса (мир йому) у водах річки Йордан: **"Тоді прибуває Ісус із Галілеї понад Йордан до Івана, щоб хреститись від нього"** (Матвія 3:13). Хіба Іоанн не знав, що він хрестив Аллаха? Як відомо, хрещення звершувалось заради покаяння і очищення гріхів: **"...і в річці Йордані хрестились від нього, і визнавали гріхи свої. "Я хрещу вас водою на покаяння, але Той, Хто йде по мені, потужніший від мене: я недостойний понести взуття Йому! Він хреститиме вас Святим Духом й огнем"**" (Матвія 3:6-13). Невже Аллах був грішним і Він шукав того, хто відпустить Йому гріхи?

Крім того, з Ісусом (мир йому) відбувалось усе так, як зі звичайною людиною. Він спав: **"...він спить"** (Матвія 8:24). Втолювався: **«Ісус, стомлений, був зі своєї подорожі»** (Івана 4:6). Йому потрібен був віслук для пересування, тому наказав своїм учням привести його: **"Господь потребує його"** (Марка 11:3).

Ісус(мир йому) журився і його брав сум: **"Він зачав сумувати й тужити"** (Марк 14:33). Іноді він відчував тугу: **«Зачав сумувати й тужити»** (Матвія 26:37).

Ісус плакав, як плачуть звичайнісінькі смертні: **"І закапали сльози Ісусові..."**. (Івана 11:35)

Вороги підводили підступ під нього, а диявол намагався спокусити його, однак у нього нічого не вийшло: **"І диявол сказав Йому: "Я дам Тобі всю оцю владу та їхню славу, бо мені це передане, і я даю, кому хочу, її. Тож коли Ти поклонишся передо мною, то все буде Твоє!"** І промовив

Ісус йому в відповідь: “Написано: Господеві Богові своєму вклоняйся, і служи Одному Йому”” (Луки 4:6-8)

Люди били і лаяли його: «**А як Він це сказав, то один із присутньої там служби вдарив Ісуса в шоку, говорячи: “То так відповідаєш первосвященикові?”**» (Івана 18:22). Але він не міг захистити себе нічим, окрім слова, бо був зв'язаний: **“Відділ же війська та тисяцький і служба юдейська схопили Ісуса, і зв'язали Його”**. (Івана 18:12)

Він страждав від голоду і спраги: «**А вранці, до міста вертаючись, Він зголоднів**» (Матвія 21:18). «**Потім, знаючи Ісус, що вже все завершилось, щоб збулося Писання, проказує: “Прагну!”**» (Івана 19:28).

Він їв і пив, вгамовуючи голод і спрагу: **“Вони ж подали Йому кусника риби печеної та стільника медового. І, взявши, Він їв перед ними”**. (Луки 24:42-43)

Він потребував їжі і питва, аби рости і розвиватись: **“А Дитина росла та зміцнялася духом”** (Луки 2:40). **“А Ісус зростав мудрістю, і віком та благодаттю, у Бога й людей”** (Луки 2: 52). Завдяки їжі, мужало його тіло, а настоятелі та вчителі храму виховали його і дали знання йому: **“І сталось, що третього дня відшукали у храмі Його, як сидів серед учителів, і вислухував їх, і запитував їх”**. (Луки 2:46)

Споживання їжі і пиття передбачає наявність іще однієї особливості, яка властива всім людям, і негоже її мати Богу – справляння великої і малої нужди. Якраз про це йдеться в Священному Корані: **“Месія, син Мар'ям — лише посланець. Істинно, приходили посланці й до нього. Мати його — праведниця, але й вони споживали їжу! Поглянь, як роз'яснюємо Ми [невіруючим] знамення Наші! І ще раз поглянь — у якій же омані вони!”** (Священний Коран, 5:75)

В Євангеліях також згадують печаль і тугу Ісуса (мир йому) напередодні розп'яття: **"Обгорнена сумом смертельним душа Моя"** (Марк 14:34). І його огорнув сум, ангел з'явився, аби втішити і зміцнити його: **"І Ангел із неба з'явився до Нього, і додавав Йому сили"**. (Луки 22:43)

Далі, якщо вірити Євангелію, уже на хресті Ісус знову не витримав і закричав до Бога: **«Боже Мій, Боже Мій, нащо Мене Ти покинув?»** (Марка 15:34)

Автори Євангелій запевняють, що Ісус помер на хресті. Хіба може Бог взагалі померти? **«А Ісус скрикнув голосом гучним, і духа віддав!»** (Марк 15:37)

Тертуліан, намагаючись відповісти на це фатальне запитання, не зміг знайти йому жодного пояснення: "Син Божий помер...безумовно... або ж це повна нісенітниця. Похоронений воскрес...безсумнівно...а може й неможливо". [29] Навіть після такого "переконливого" пояснення, яке свідчить про повне нерозуміння цих подій, Тертуліан та інші християни продовжують вірити у те, що вірять.

В Євангеліях також згадують, що Ісус звертався з мольбою до Аллаха: **"І, трохи далі пройшовши, упав Він долілиць, та молився й благов: "Отче Мій, коли можна, нехай обмине ця чаша Мене... Та проте, не як Я хочу, а як Ти..."** (Матвія 26:39). **"А над ранком, як дуже ще темно було, уставши, Він вийшов і пішов у місце самотнє, і там молився"**. (Марк 1:35)

Лука, описуючи молитву Ісуса, сказав: **"...на коліна припав та й молився"** (Луки 22:41). **"І сталося, що часу того Він вийшов на гору молитися, і перебув цілу ніч на молитві до Бога. А коли настав день, покликав Він учнів Своїх"**. (Луки 6:12-13)

Кому ж молився Бог наодинці всю ніч? Самому Собі?..

Ісус молився, сховавшись від людей, і піт стікав з нього, немов струмінь крові: **"А як був у смертельній тривозі, ще пильніш Він молився. І піт Його став, немов каплі крові, що спливали на землю..."** (Луки 22:44). Іоанн Златоуст сказав: «Хто ж не здивується, побачивши Бога на колінах у молитві?» [30]

Згадаємо історію воскресіння Лазаря. Ісус просив допомоги у Господа, звернувшись до Нього зі смиренною молитвою: **"І зняли тоді каменя. А Ісус ізвів очі до неба й промовив: "Отче, дяку приношу Тобі, що Мене Ти почув. Та Я знаю, що Ти завжди почувеш Мене, але ради народу, що довкола стоїть, Я сказав, щоб увірували, що послав Ти Мене"".** (Івана 11:41-42)

Поклоніння і молитва – ознака послуху і залежності, які не можна приписувати Богу. До того ж, Ісус повністю підкорявся Господу і жив за законами Мойсея.

Павло розповідає, що Ісус здолав усе, у тому числі і смерть, а потім згадав про його покірність Всевишньому: **«А коли Йому все Він упокорить, тоді й Сам Син упокориться Тому, Хто все впокорив Йому, щоб Бог був у всьому все».** (1Коринфян15:28)

Нарешті, переконливим доказом того, що Ісус (мир йому) є людиною, а не Богом: йому, як і іншим віруючим, був обіцяний Рай, і в Останній день він буде їсти і пити разом з ними: **"Багато осель у домі Мого Отця; а коли б то не так, то сказав би Я вам, що йду приготувати місце для вас? А коли відійду й приготую вам місце, Я знову прийду й заберу вас до Себе, щоб де Я були й ви"** (Івана 14:2-3). **"Кажу ж вам, що віднині не питиму Я від оцього плоду виноградного аж до дня, коли з вами його новим питиму в Царстві Мого Отця".** (Матвія 26:29)

Відомо, що під Царством Бога мається на увазі Рай. Там Ісус і зустріне своїх учнів знову. Він буде їсти і пити разом з ними в Садах Господа... Чи означає це, що Син вдруге перевтілиться в Судний день? Чи Ісус повернеться вже як звичайна людина, яка буде смакувати райськими плодами подібно до інших віруючих?

Згадаємо, що сам Ісус про себе сказав: **"Чоловіка, що вам казав правду, яку чув Я від Бога"** (Івана 8:40). Хіба ми відмовимось приймати його свідчення? Невже він гірше від нас знав, ким був насправді?

Наполягаючи на Божественності Ісуса, християни ігнорують і зневажають слова пророка (мир йому) і його учнів. Вони нехтують текстами Біблії, в яких нічого не згадується ні про перевтілення Бога, ні про людину, яка злилась з Ним воєдино.

Третя категорія

Вірші і уривки, які показують незнання учнів, сучасників та ворогів Ісуса (мир йому) про концепт його Божественності. Подібне твердження не має жодного відношення ні до Ісуса (мир йому), ні до його послідовників. Фальшиве вчення з'явилася набагато пізніше, і цього достатньо, аби його спростувати.

Наведемо кілька прикладів.

Мати Ісуса, Діва Марія (мир їй), нічого не знала про так звану Божественність свого сина. Про це голосить історія, яка наводиться в Євангелії. Якщо мати не відала про його Божественність, то хто мав знати?

У книзі Луки читаємо: **«Як дні ж свята скінчились були, і вертались вони, молодий Ісус в Єрусалимі лишився, а Йосип та мати Його не знали того. Вони думали, що Він**

із подорожніми йде; пройшли день дороги, та й стали шукати Його поміж родичами та знайомими. Але, не знайшовши, вернулися в Єрусалим, та й шукали Його. І сталось, що третього дня відшукали у храмі Його, як сидів серед учителів, і вислухував їх, і запитував їх. Усі ж, хто слухав Його, дивувалися розумові та Його відповідям. І як вони Його вгледіли, то здивувались, а мати сказала до Нього: “Дитино, чому так Ти зробив нам? Ось Твій батько та я із журбою шукали Тебе...”» (Луки 2:43-48). Якби Марія знала, що Ісус – Бог чи Син Божий, їй і на думку не спало б хвилюватись за нього.

А тепер послухаємо відповідь Ісуса (мир йому) на запитання матері: «**А Він їм відказав: “Чого ж ви шукали Мене? Хіба ви не знали, що повинно Мені бути в тому, що належить Моєму Отцеві?”**» (Луки 2:49). Чи зрозуміли Марія та її чоловік зі слів Ісуса, що він насправді син Бога? Звичайно, ні, їй чужі дивні переконання і догмати, яких дотримуються християни сьогодні. Лука каже: **"Та не зрозуміли вони того слова, що Він їм говорив"**. (Луки 2:50)

Коли Симон ніс на руках немовля, він виказав свою радість і підніс хвалу Аллаху за те, що Він дозволив поглянути на спасителя і утішителя. Марія і Йосип нічого не зрозуміли, а лише виразили свій подив: **"І дивувалися батько Його й мати тим, що про Нього було розповіджене"**. (Луки 2:33)

А Петро, один з наближених учнів Ісуса (мир йому), сказав, сповнившись Святого Духа: **"Мужі ізраїльські, послухайте ви оцих слів: Ісуса Назарянина, Мужа, що Його Бог прославив вам силою, і чудами, і тими знаменами, що Бог через Нього вчинив серед вас, як самі ви те знаєте, Того, що був виданий певною волею та передбаченням Божим, ви руками беззаконників розп'яли та забили"** (Дії 2:22-23). Як не дивно, у цій важливій проповіді, яку Петро

проголошував за підтримки Святого Духа – ні слова про Божественну людину чи про втіленого Бога.

Коли з'явився Ісус (мир йому) після вигаданого розп'яття до двох своїх друзів, які оплакували його, він запитав про причини їхньої печалі. Вони сказали: "І спитався Він їх: **“Що таке?”** А вони розповіли Йому: **“Про Ісуса Назарянина, що Пророк був, могутній у ділі й у слові перед Богом і всім народом. Як первосвященики й наша старшина Його віддали на суд смертний, і Його розп'яли... А ми сподівались були, що Це Той, що має Ізраїля визволити. І до того, оце третій день вже сьогодні, як усе оте сталося”...**" (Луки 24:19-21). Мова про смерть людської природи Ісуса, ні втілену в нього Божественну природу, яка уникла смерті, взагалі не йдеться. Вони бачили в ньому лише спасителя ізраїльтян, тобто очікуваного Месію, прихід якого передбачали пророки.

Ібрагім Саїд, єгипетський священик, про двох учнів сказав: "Вони досі не увірували в його Божественність... Але ми не заперечуємо, що вони вірили у його пророчу місію". [31]

До того ж, учні дивувались, спостерігаючи за його чудесами. Якби вони вважали Ісуса Богом, то не мали б підстав для зачудувань, оскільки Господь – Всемогутній і здатний на будь-яку річ. Згадаємо історію зголоднілого Ісуса і засохле фігове дерево з його слова: **«А вранці, до міста вертаючись, Він зголоднів. І побачив Він при дорозі одне фігове дерево, і до нього прийшов, та нічого, крім листя самого, на нім не знайшов. І до нього Він каже: “Нехай плоду із тебе не буде ніколи повіки!” І фігове дерево зараз усохло. А учні, побачивши це, дивувалися та говорили: “Як швидко всохло це фігове дерево!”... Ісус же промовив у відповідь їм: “Поправді кажу вам: Коли б мали ви віру, і не мали сумніву, то вчинили б не тільки як із фіговим деревом, а якби й цій горі ви сказали: Порухся та кинься**

до моря, то й станеться те! І все, чого ви в молитві попросите з вірою, то одержите”» (Матвія 21:18-22). Їх непідробне здивування є свідченням того, що вони не мали тих переконань відносно ества Ісуса, якими керуються сьогодні християни. А інакше, що такого незвичайного у тому, що Бог, Який може все, змусив дерево засохнути?

Учні та сучасники Ісуса (мир йому) вважали його пророком і Месією, приходу якого очікували сини Ізраїлю. [32]

Згадаємо також історію самарянки: **“Каже жінка до Нього: “Бачу, Пане, що Пророк Ти””** (Івана 4:19). Вона не додала ані слова, а Ісус не заперечив їй.

Сліпий, якого зцілив Ісус, також не вбачав у ньому Бога: **“І питали його: “Як же очі відкрились тобі?” А той оповідав: “Чоловік, що Його звать Ісусом, грязиво зробив, і очі помазав мені, і до мене сказав: Піди в Сілоам та й умийся. Я ж пішов та й умився, і став бачити””** (Івана 9:10-11). Та християни вперто відкидають слова зціленого чоловіка.

Натовп, який вийшов вітати Ісуса (мир йому), котрий в’їхав до міста, як герой, також був переконаний, що він – людина і пророк: **«А народ говорив: “Це Пророк, Ісус із Назарету Галілейського!”»** (Матвія 21:11)

А коли вороги з числа юдеїв переслідували Ісуса, вимагаючи явити диво, він повідомив їм, що не буде їм чуда, окрім чуда пророка Іони: **“Тоді дехто із книжників та фарисеїв озвались до Нього й сказали: “Учителю, хочемо побачити ознаку від Тебе”. А Ісус відповів їм:” Рід лукавий і перелюбний шукає ознаки, та ознаки йому не дадуть, окрім ознаки пророка Іони””**. (Матвія 12:38-39)

Очевидно, юдеї вимагали знамення, яке б змусило їх увірувати. Якби Ісус (мир йому) оголосив себе Богом, вони,

звичайно ж, не вдовольнилися б знаком, яке явив Іона і наполягали б на знаменні, яке б перевершило не тільки Іона, але і всіх пророків.

А тепер приведемо ще одну історію про фарисея, який сумнівався відносно того, ким насправді був Ісус, тому пильно слідкував за його поведінкою. І ось, коли він перебував вдома у фарисея: **"Фарисей, що покликав Його, міркував собі, кажучи: "Коли б був Він пророк, Він би знав, хто ото й яка жінка до Нього торкається, бож то грішниця!"**" (Луки 7:39)

Побачивши це, фарисей відкинув навіть думку про те, що Ісус може бути пророком, не кажучи вже про Божественність. Цей епізод з життя Ісуса ще раз доводить, що заклик, з яким він явився людям, був закликом пророка. [33]

Крім того, юдеї хотіли вбити його, бо Ісус оголосив себе пророком і в їхніх очах він скоїв великий злочин. Вони сказали Никодиму: **"Чи й ти не з Галілеї? Досліди та побач, що не прийде Пророк із Галілеї"** (Івана 7:52). Юдеї відмовились йняти віру його словам, бо він був з Галілеї, а до цього звідти не приходив жоден пророк.

Диявол також бачив в Ісусові (мир йому) людину, тому й насмілювався спокушати його. Він тримав його на горі сорок днів без їжі і питва, щоб перевірити, спокусити і пообіцяти йому весь світ, якщо той зробить йому земний уклін лише один раз: **"Знов диявол бере Його на височезну гору, і показує Йому всі царства на світі та їхню славу, та й каже до Нього: "Це все Тобі дам, якщо впадеш і мені Ти поклонишся!"** Тоді каже до нього Ісус: **"Відійди, сатано! Бож написано: Господеві Богові своєму вклоняйся, і служи Одному Йому!"**" (Матвія 4:8-10). Що ж, диявол пообіцяв Богу земні блага, створені Ним і які належать Йому?

Протоієрей Тадрус Яків Мальтійський цитує у своєму тлумаченні Євангелія від Матвія слова святого Жерома: «Метою усіх цих спокус, яким піддавав Ісуса сатана – дізнатись, чи дійсно він був сином Божим. Але відповіді Ісуса збили сатану з пантелику". Абсолютно очевидно, що диявол так і не дізнався про вигадану Божественність Ісуса (мир йому).

Якщо Ісус (мир йому) був Богом, то як можна пояснити зраду Іуди? Невже можна зрадити Бога? Як Петро тричі зрікся і навіть прокляв Ісуса (мир йому) в ніч його схоплення?

Більшість подій з життя Ісуса, описи яких ми знаходимо в Біблії, дуже важко зрозуміти і пояснити. Якщо дивитись на них крізь призму його Божественності, вони залишають силу силенну питань, на які немає відповіді...

До того ж, твердження про те, що Ісус – людина, можна знайти не лише в словах його сучасників, але і у віщуваннях пророків, які приходили до людей і повідомляли благу звістку.

Четверта категорія

Вірші і уривки, які називають Ісуса Божим пророком і посланцем, тим самим заперечуючи його Божественність.

Сучасники Ісуса сповідували його пророчу місію: **"Ви Мене називаєте: Учитель і Господь, і добре ви кажете, бо Я є"** (Івана 13:13). Ісус (мир йому) підтверджує переконання учнів в тому, що він є наставником і вчителем. Для них було звичною справою називати його учителем: **"А він відказав Йому: "Учителю, це все виконав я ще змалку""** (Марка 10:20). Чому учні Ісуса називали його таким скромним ім'ям, замість того, щоб величати його, як це личить Богові?

Ісус (мир йому) почав свою місію пророка, коли йому було тридцять: **"А Сам Ісус, розпочинаючи, мав років із тридцять, бувши, як думано, сином Йосипа, Ілія"** (Луки 3:23). І був час, коли Святий Дух ще не зійшов до нього: **"Це ж сказав Він про Духа, що мали прийняти Його, хто ввірував у Нього. Не було бо ще Духа на них, не був бо Ісус ще прославлений"**. (Івана 7:39)

Ісус (мир йому) сам засвідчив, що його Бог – Єдиний, а він – Його посланник: **"Життя ж вічне це те, щоб пізнали Тебе, єдиного Бога правдивого, та Ісуса Христа, що послав Ти Його"** (Івана 17:3). А також: **"І вони спокушалися Ним. А Ісус їм сказав: "Пророка нема без пошани, хіба тільки в вітчизні своїй та в домі своїм!"**" (Матвія 13:57). Таким чином, Ісус визнав, що він подібний іншим пророкам Всевишнього, яких народи також не цінили, не поважали і не шанували.

Коли фарисеї погрожували Ісусу (мир йому) Іродом, він сказав: **"Однак, Мені треба ходити сьогодні та завтра, і часу найближчого, бо згинуті не може пророк поза Єрусалимом. Єрусалиме, Єрусалиме, що вбиваєш пророків та каменуєш посланих до тебе! Скільки раз Я хотів позбирати дітей твоїх, як та квочка збирає під крила курчаток своїх, та ви не захотіли"** (Луки 13:33-34). Він засвідчив про свою пророчу місію і боявся загинути, як і багато інших пророків. Тому, покинув Єрусалим, називаючи його "Вбивцею Пророків", а не "Вбивцею Бога".

Коли він (мир йому) втілював в реальність свої чудеса, то завжди молився Аллаху: **"Та Я знаю, що Ти завжди почувєш Мене, але ради народу, що довкола стоїть, Я сказав, щоб увірували, що послав Ти Мене"**. (Івана 11:42)

А коли вороги шукали Ісуса, аби вбити його, він сказав: **"А тепер ось ви хочете вбити Мене, Чоловіка, що вам казав**

правду, яку чув Я від Бога" (Івана 8:40). Ісус – людина, послана Всевишнім людям.

Відправляючи своїх учнів проповідувати і закликати людей вірувати, він неодноразово казав їм: **"Тоді знову сказав їм Ісус: Мир вам! Як Отець послав Мене, і Я вас посилаю!"** (Івана 20:21)

«Бо від Себе Я не говорив, а Отець, що послав Мене, то Він Мені заповідь дав, що Я маю казати та що говорити» (Івана 12:49). А в іншій главі читаємо: **"Хто не любить Мене, той не береже Моїх слів. А слово, що чуєте ви, не Моє, а Отця, що послав Мене"**. (Івана 14:24)

"Відповів їм Ісус і сказав: "Наука Моя не Моя, а Того, Хто послав Мене"". (Івана 7:16).

Ісус також промовив: **"Поправді, поправді кажу вам: Раб не більший за пана свого, посланець же не більший від того, хто вислав його"**. (Івана 13:16)

Його сучасники бачили в ньому пророка, і говорячи йому про це, він не заперечував ні місії своєї, ні їх слів: **«А всіх острах пройняв, і Бога хвалили вони й говорили: Великий Пророк з'явився між нами, і зглянувся Бог над народом Своім»** (Луки 7:16). А коли він нагодував натовп п'ятьма хлібами і двома рибами, люди говорили: **«А люди, що бачили чудо, яке Ісус учинив, гомоніли: "Це Той справді Пророк, що повинен прийти на світ"»** (Івана 6:14). Навіть Павло визнав його Божим посланцем: **"Один бо є Бог, і один Посередник між Богом та людьми, людина Христос Ісус"**. (1 Тимофія 2:5)

Істину сказав Артур Вондалай у своїй книзі "Всесвіт, що розширюється": "Ісус не Бог і не Спаситель, а Божий посланець, який присвятив своє коротке життя зціленню хворих і донесенню до людей звістки про вічне життя. Він

вчив, що життя земне – лише підготовка до Царства Божого, в якому кожного праведника чекає краще життя".

Отож, ми навели чотири види текстів, які доводять, що Ісус був рабом Бога і Його великим посланцем. А це повністю відповідає віровченню мусульман: **" Воістину, він — лише раб, якому Ми дарували Свою милість та зробили прикладом для синів Ісраїла!"** (Священний Коран 43:59)

Для чого Богу перевтілюватися?

Християни вважають, що Бог втілювався в Ісусі (мир йому), і в якості доказу приводять слова Іоанна: «**І Слово сталося тілом, і перебувало між нами**». (Івана 1:14)

Для кращого розуміння цього уривку, послухаємо, що говорять дослідники єзуїтського чернецтва про втілену мудрість (*Приказки*, 8:22): "Ідея втіленої мудрості, яка є виявом літературної майстерності, поширилась серед ізраїльтян, починаючи з часів виходу з Єгипту, коли ідолопоклонство перестало бути загрозою для їх істинної релігії... У всіх віршах, які згадують втілену мудрість, слово або дух, важко розрізнити поетичне мистецтво від викладу давніх релігійних понять і натхнення нового Одкровення".

Іншими словами, текст, який містить згадку про перевтілення Слова, може бути звичайнісінькою метафорою, літературним прийомом, подібно до описів перевтіленої мудрості, яка вийшла і почала звертатись до людей: "**Кличе мудрість на вулиці, на площах свій голос дає, на шумливих місцях проповідує, у місті при входах до брам вона каже слова свої**" (Прислів'я 1:20-21). Згадаємо також про невігластво, втілене в образі галасливої жінки-ошуканки (*Приказки* 9:13-18). [34]

У зв'язку з цим, перед вченими постало запитання: чому втілювався Син, а не Батько чи Святий Дух? Для чого Богу взагалі перевтілюватись, приймаючи людську подобу? В чому полягала така необхідність? Для чого Син зійшов з небес, аби увійти до утробы жінки, а потім вийти з її лона? Який сенс у цьому?

Християнське духовенство наполегливо працювало, аби відповісти на ці запитання. Однак Біблія жодної відповіді не дала. Тоді вони вирішили задіяти свій розум і почали

висловлювати різні думки з цього приводу. Та кожне судження стало виплодком обмеженого і недосконалого людського інтелекту.

Християни не знайшли в Новому Завіті жодного підтвердження словам Павла про те, що Бог втілювався, як і не виявили вони причини удаваного втілення.

Їхні відповіді зводяться до наступного:

Перше: таїна, яку ми не здатні осягнути, тому повинні просто вірити.

Друге: мета перевтілення полягала у зменшенні тієї величезної прірви, яка відділяє Бога від людства, і повернути його до віри, дозволивши споглянути на лик Бога.

Третє: втілення – це спосіб повернути людей до поклоніння Богу, після того як вони почали створювати собі богів, зрікшись поклоніння Творцеві. Тому, Бог втілюється в людській подобі, аби Йому поклонялися. Святий Єфрем сказав: "Бог побачив ідолопоклонство (людей), тому прийняв лик людський, щоб змусити нас поклонятися Йому". [35]

Четверте: втілення встановлює справедливість Аллаха з Його милістю, бо Його справедливість призначила людям смерть, а Його милість дарувала їм життя. Тому Ісус (мир йому) пожертвував собою.

Папа Афанасій, один з головних учасників Нікейського Собору, сказав: "Ось чому Слово Боже мусило перевтілитись, аби привести грішну людину до праведності. І в той же час, задовольнити вимоги Отця. А оскільки Ісус перевершував усі творіння, то він був єдиним, хто міг відродити чистоту створеного і стерпіти біль за всіх перед Отцем. Заради цього зійшло Слово Бога, позбавлене плоті,

яке не знало пороку. Воно не могло стерпіти панування смерті, яка готова була нищити... Аби творіння Отця не розсипались у порошок від рук загибелі, воно прийняло лик, який нічим не відрізнився від наших тіл... Якби не явився нам Господь, Спаситель усіх, Син Божий, то загинув би рід людський".

Що ж сталося після смерті Ісуса? Положення людства змінилось, і вони перестали помирати?

Афанасій відповідає: "Через заздрість диявола, смерть проникла у цей світ... Люди почали помирати і з того часу стала вона їх пороком, і запанувала над родом людським, бо прийшла вона як Божа кара за гріхи".

Цікаво, якщо панування смерті над людьми набуло небаченої сили, то яким воно було раніше, коли смерть була "звичайною"? І чим відрізнялась смерть людей до Ісуса від смерті після нього?

Афанасій згадує ще одну причину перевтілення Бога: дати можливість людям побачити Його і побути разом з Ним. Він сказав: "Коли Бог, Владика усього, створив людство через Слово Своє і побачив слабкість їх природи, яка не може самостійно осягнути свого Творця, Він попідкувався про рід людський і його праведність, не залишивши їх без знання про Нього, аби вони не допускали й гадки, що їх існування позбавлене будь-якого сенсу". [36]

Отож, мета втілення полягала в демонстрації людям Бога і в тому, щоб пізнати Його, знищивши величезну прірву між Творцем і творінням. Сноут своїй книзі "Істинне християнство" пише: "Існувала нескінченно велика безодня, яка не мала кордонів... Якби Бог не зробив того, що зробив, усе так би і залишилось...людство втратило б надію, пленталося б, спотикаючись у темряві безвілля. Та Бог заговорив і явив Себе". [37]

Професор Абд аль-Карім аль-Хатіб дивується: яким чином зароджувався зв'язок між пророками і Богом, якщо існувала така нездоланна безодня?

Чи достатньо вони знали про Бога для того, щоб поклонятись і коритись Йому?

Чи їхня віра була слабкою і несвідомою?

Що змінилося в житті людства після того, як Бог перевтілювався? Чи всі увірували і пізнали Його? Чи зник атеїзм і безбожжя?

Яку користь принесла людям можливість побачити Бога, якого б'ють, піддають знущанням і врешті-решт розтинають на хресті? Невже подібні події наближують людей до Бога і їх віра зростає? Скоріш навпаки, це лише зведе нанівець їх побожність перед Всевишнім. Людську душу манить незвідане, таємне, а коли незнане розкривається і пізнається, потяг вмить зникає.

А як щодо інших поколінь, які не мали честі побачити втіленого Бога? Хіба справедливо позбавляти їх такої можливості? Як же вони пізнають Бога, коли не бачили Його?

Чому ми лицезріли лик Бога лише в дитячі та юні літа, а Його зрілість і старість вже ніхто не бачив? Чому?!

Мусульмани рішуче відкидають усі безпідставні і блюзнірські твердження, які посягають на святість і велич Аллаха і приписують йому нездатність прощати, розгубленість і невміння узгодити між милістю і справедливістю. Подібне не трапляється навіть з мудрими людьми, не кажучи вже про Господа світів. Із цих припущень випливає, що Бог нездатний налучити на шлях істини Свої творіння, і єдиний спосіб змусити їх поклонятись – піднести

поклоніння у звичному для них вигляді – язичництва, багатобожжя та ідолопоклонства.

Шарль Жанібер також вважає, що названі причини перевтілення Бога не витримують критики, і стверджує, що Павло був творцем ідеї втіленого Бога. Він пояснив рушійні фактори, які змусили його так вчинити. Павло вигадав історію із перевтіленням після того, як зрозумів, що новонавернені християни – нещодавні язичники – не визнали повністю “безславного кінця” Ісуса, тобто його смерті на хресті. Тому він вважав за необхідне дати їй достойне тлумачення, яке б піднесло її до надзвичайної події, пронизану глибоким релігійний сенсом.

Апостол Павло задумався... і знайшов рішення, яке гучним відлунням промайнуло світом. Проігнорувавши Ісуса із Назарета, відомого дванадцяти апостолам, він зосередив свою увагу на розіп'ятому Ісусі, перетворивши його на Божественну особу, яка існувала до створення світу, прийняла певний лик і зіграла відведену роль. Основні складові своєї ідеї, заново створеного образу, апостол почерпнув у світі припущень, не вдаючись до глибоких досліджень...» [38]

Та додаючи останні штрихи до образу втіленого і розіп'ятого Бога, Павло зіткнувся з іншою проблемою. Як оголосити, що Ісус помер на хресті, коли у Старому Завіті сказано, що кожна розіп'ята людина – проклята (Повторення Закону 21:23).

Смерть Ісуса – ганебна. Адже виходить, що за юдейським законом, він проклятий...

Для того, аби вирішити фатальне питання, Павло надумав перетворити Ісуса у величезний символ жертвовності і зробити з нього Бога, який зійшов на землю і перевтілювався

заради спокути гріхів людства і таким чином врятувати його від неминучої загибелі.

Як сказав сам Павло: "А Бог доводить Свою любов до нас тим, що Христос умер за нас, коли ми були ще грішниками. Тож тим більше спасемося Ним від гніву тепер, коли кров'ю Його ми виправдані. Бо коли ми, будши ворогами, примирилися з Богом через смерть Сина Його, то тим більше, примирившись, спасемося життям Його" (Римлян 5:8-10). І став він проклятим, бо позбавив нас від прокляття Закону... [39]

І, нарешті, втілення і багатоликість, які християни приписують Богу – повне блюзнірство, святотатство і неймовірна людська наглисть по відношенню до Бога. Як сказав професор Мухаммад Маджди Мурджан: «Скульптор, коли готує статую, може знищити її, коли забажає, і неможливо собі уявити, що статуя раптом почне запевняти свою нерозривність із творцем».

Безсила людина, одне із творінь Всевишнього, наважилася образити свого Творця. Сп'яніла від своїх помилок і безглузких ідей, які воно породило, перевернула усе з ніг на голову, і вирішила дати початок новому Творцю. Вона розділила Бога на три частини, які створила її кипуча фантазія. Кожну із трьох частин вона перетворила на окремого, самостійного Бога. Так, замість Єдиного Господа з'явилась Трійця. Далі, "зглянувшись" над Творцем, вона розділила Його обов'язки між трьома іпостасями, аби не покладати тяжку роботу на одного Бога...Настільки жалюгідна людина!" [40]

Насправді, ідея втілення стала однією з найважливіших причин поширення атеїзму і віровідступництва серед християн. Людина, за своєю природою, схильна прославляти і звеличувати свого Творця, адже Він, в силу Своєї довершеності, не може бути схожим ні на що. Та

християнство перетворило Його в людину, яка вийшла із лона жінки-ізраїльтянки...

Керан Ірсвальд сказав: "З точки зору науки, я не можу уявити собі Бога в матеріальному, уловимому образі так, щоб Його осягнув погляд або ж він перебував у визначеному місці..." [41]

Отже, протиріччя між хибними переконання і здоровою, правильною, вродженою людською природою, яка до того ж підтримується розумом, змушують людину шукати вихід, і в більшості випадків він полягає у зреченні віри у розп'ятого Бога церкви. Як наслідок, зростає кількість атеїстів.

Одним із негативних наслідків прийняття догмату про перевтілення Бога стало зневажливе ставлення до ідеалів та цінностей, які приніс людям Ісус, і до яких він невпинно закликав. Він показував людям приклад і доводив, що усі приписи релігії є здійсненими. Однак свідчення про Божественність Ісуса перекреслило праведний вплив цього прикладу, оскільки дало людям підстави сказати: "Хто може звершувати у повній мірі те, що зробив він? Це під силу лише одному Богу..."

Автори «Американської енциклопедії» сказали: "Якби Ісус був Богом, то мораль і принципи, які він проповідував своїм благочестивим і благородним життям, втратили б будь-яку цінність, оскільки Божественність означає, що Ісус владав силою, яка непідвласна звичайним смертним. Людина нездатна наслідувати Бога".

У своїй книзі "Слідами Христа" Томас Акмабасфі сказав: "Якби Ісус був Богом, то ніхто не зміг йти його слідами і сповідувати його шлях".

БОЖЕСТВЕННОСТІ СВЯТОГО ДУХА

У мусульман “Святий Дух” - почесне ім'я ангела Гавриїла (мир йому). Ця фраза використовується для позначення Одкровення Всевишнього і символізує Його підтримку пророкам та посланцям.

Священний Коран називає ангела Гавриїла Духом. Всевишній Аллах сказав: **"Скажи: «Святий Дух приносить його від Господа твого з істиною»** (Священний Коран 16:102). **"Коли сказав Аллах: «О Ісо, сину Мар'ям! Згадай милість Мою до тебе, коли укріпив Я тебе Духом Святим»**". (Священний Коран 5:110)

Одкровення Всевишнього, яке Він навіював Своїм пророкам і посланцям, також назване духом: **"Саме так, за наказом Нашим, Ми відкрили тобі дух"** (Священний Коран 42:52). Він також каже: **«Власник найвищих ступенів, Володар трону — Він посилає Духа до того зі Своїх рабів, до кого побажає, щоб застерегти про День Зустрічі»**. (Священний Коран 40:15)

Важливо зазначити, що в Біблії Святий Дух мало чим відрізняється від описаного в Корані, але він у будь-якому випадку не відповідає ухваленням Константинопольського собору.

Отож, слово “дух” у Біблії носить декілька значень:

1. Людська душа, яку Бог вселяє в живі творіння. Вона є створеним духом Бога: **"...і до Церкви первородних, на небі написаних, і до Судді всіх до Бога, і до духів удосконалених праведників"** (Євреям 12:23). **"Ховаєш обличчя Своє то вони перелякані, забираєш їм духа вмирають вони, та й вертаються до свого пороку. Посилаєш Ти духа Свого вони творяться, і Ти відновляєш обличчя землі"** (Псалми 104:29-30). Аллах дав

життя Адаму через дух: **"І дихання життя вдихнув у нідзрі її, і стала людина живою душею"** (Буття 2:7). Він названий духом від Бога, бо його джерелом був Бог, і до Нього він повернеться: **"І вернеться порох у землю, як був, а дух вернеться знову до Бога, що дав був його"** (Екклезіаста 12:7).

2. Одкровення, яке ангели передають пророкам: **"Адже той Давид Святим Духом сказав"** (Марка 12:36). **"Його ж батько Захарій наповнився Духом Святим, та й став пророкувати й казати"** (Луки 1:67). Петро сказав: **«Мужі-браття! Налезало збутись Писанню тому, що устами Давидовими Дух Святий був прорік про Юду, який показав дорогу для тих, хто Ісуса схопив»** (Дії 1:16). Аллах назвав пророків і Одкровення, з яким вони приходили до людей, Святим Духом: **«О ви, твердошії, люди серця й вух необрізаних! Ви завжди противитесь Духові Святому, як ваші батьки, так і ви! Котрого з пророків батьки ваші не переслідували? Вони ж тих повбивали, хто звіщав прихід Праведного, Якому тепер ви сталися зрадниками та убійниками».** (Дії 7:51-52)

3. Святий Дух –допомога і мудрість, яку Аллах дає Своїм пророкам та ангелам. Ісус сказав: **"А коли ж Духом Божим вигоню Я демонів, то настало для вас Царство Боже"** (Матвія 12:28). А Фараон сказав своїм рабам, коли шукав мудру людину: **«Чи знайдеться чоловік, як оцей, що Дух Божий у нім?»** (Бут 41:38). **«І ото був в Єрусалимі один чоловік, йому ймення Семен, людина праведна та благочестива, що потіхи чекав для Ізраїля. І Святий Дух був на ньому»** (Луки 2:25).

Учні Ісуса також "сповнились Духа Святого": **"Усі ж вони сповнились Духом Святим, і почали говорити іншими мовами, як їм Дух промовляти давав"** (Дії 2:4). А в Старому Завіті пророк Огій: **"Слова, яким Я склав з вами**

Заповіта, коли ви виходили з Єгипту, а дух Мій пробуває серед вас, не бійтеся". (Огій 2:5)

4. Сильний вітер. В Старому Завіті читаємо: «...трава засихає, а квітка зів'яне, як подих Господній повіє на неї!.. Справді, народ то трава» (Ісая 40:7). "А земля була пуста та порожня, і темрява була над безоднею, і Дух Божий ширяв над поверхнею води" (Буття 1:2). Великий критик Спіноза переказує від юдейських тлумачів, що мається на увазі «сильний вітер, який насилає Бог і розвіє морську пучину».

У двох згаданих текстах дух співвідносяться з Богом тільки для демонстрації Його величі і шани, а не як доказ Божественності самого духа. Як сказано в Псалмах: "...**гори Божі**" (Псалом 36:6).

Ті, хто поклоняється Святому Духу не приймають ідею про те, що він – це сила чи ангел від Аллаха. Згідно із християнською концепцією він є Богом, третьою іпостассю Трійці. Хто ж такий Святий Дух у їх розумінні? На яких підставах вони боготворять його? І відколи він перетворився на Бога?

У 381 році н.е., за наказом імператора Феодосія, було скликано Константинопольський собор для обговорення слів єпископа Македонія, прибічника аріанства. Він заперечував Божественність Святого Духа і вірив у те, що говориться в Священних Писаннях: "Святий Дух є божественною силою в світі, а не іпостась, яка відрізняється від Отця і Сина". Про Святий Дух він сказав: "Він, подібно творінням Бога, служив Сину як служили ангели”.

На Собор прибуло сто п'ятдесят єпископів. Вони вирішили піддати Македонія під анафему і позбавити його усіх церковних парафій. Тоді ж вони ухвалили одне з найважливіших рішень, закріпивши догмат про

Божественність Святого Духа і оголосили його третьою іпостассю в Трійці, яка доповнюватиме Батька і Сина. Вони сказали: «Ми вважаємо, що Святий Дух є Духом Бога, а Бог – Його життя, і сказати, що Святий Дух є створеним те саме, що визнати сотворенність Бога». [42]

Священик Ясін Мансур каже: "Святий Дух – Вічний Бог, він існував одвічно, до початку творення, і він є творцем всього існуючого. Він присутній скрізь, він є вічним і необмеженим".

Він також сказав: "Святий Дух є третьою іпостассю Бога. Він не тільки є ознакою влади, атрибутом чи силою. Він – справжня сутність, жива особа і божественна іпостась. Вона відрізняється від Батька і Сина, однак рівна їм за своїм значенням і положенням, вона співіснує з ними в єдиній сутності, яка має ймення Бог". [43]

Християни посилаються на Євангеліє від Іоанна, коли мова йде про Божественність Святого Духа: **"Бог є дух"** (Івана 4:24). Вони також вважають, що Дух існував одвічно, до початку створення світу: **"На початку Бог створив Небо та землю. А земля була пуста та порожня, і темрява була над безоднею, і Дух Божий ширяв над поверхнею води"** (Буття 1:1-2). Існує багато віршів Біблії, які згадують духа, Божого Духа або Святого Духа.

Спростування християнських доказів Божественності Святого Духа

Переконання християн відносно Святого Духа – повна вигадка. Достатньо розглянути декілька текстів, які містять згадки про нього, аби зрозуміти усю дивакуватість і безпідставність подібного вчення.

Святий Дух втілюється у різних образах. Він зійшов до Ісуса (мир йому) у вигляді голуба, коли той молився: «...і Дух

Святий злинув на Нього в тілесному вигляді, як голуб» (Луки 3:22). Чи був цей голуб Богом?

Іншого разу він прийняв форму вогняних язиків, коли затьмарив учнів в день П'ятидесятниці: **"І нагло зчинився шум із неба, ніби буря раптова зірвалася, і переповнила весь той дім, де сиділи вони. І з'явилися їм язики поділені, немов би огненні, та й на кожному з них по одному осів. Усі ж вони сповнились Духом Святим, і почали говорити іншими мовами, як їм Дух промовляти давав"**. (Дії 2:2-4)

Чому Святий Дух не може бути Гавриїлом чи іншим ангелом Аллаха? Адже в Біблії сказано, що Дух приходив до Корнилія і Петра, і він був одним із ангелів Аллаха: **"Але встань і зійди, і піди з ними без жадного сумніву, бо то Я їх послав! І зійшовши Петро до тих мужів, промовив: "Ось я той, що його ви шукаєте. З якої причини прийшли ви?" А вони відказали: "Сотник Корнилій, муж праведний та богобійний, слави доброї в усього люду юдейського, святим Анголом був у видінні наставлений, щоб до дому свого покликати тебе та послухати слів твоїх"**" (Дії 10:20-22). Святий ангел і є дух, який говорив до Петра, саме він велів Корнилію послати своїх людей до нього.

Сини Ізраїлю вороже ставились до одного з ангелів – Гавриїла (мир йому). Він і є Святий Дух, який неодноразово їх рятував, а коли ж вони почали вперто триматись за невір'я, він розгнівався, і наслав на них покарання: **"В усякому утиску їхньому тісно було і Йому, і Ангол обличчя Його їх спасав. Любов'ю Своєю й Своїм милосердям Він викупив їх, і їх підніс і носив їх усі дні в давнину. Та стали вони неслухняними й Духа Святого Його засмутили, і Він обернувся на ворога їм, Він Сам воював проти них"** (Ісая

63:9-10). Вони засмутили Святого Духа Аллаха – ангела, тому його любов обернулася у ворожнечу.

Святий Дух був з народом Ізраїлю, коли ті вийшли з Єгипту: **"Тоді то народ Його згадає дні давні, Мойсея: "Де Той, що їх вивів із моря із пастирем отари Своєї? Де Той, що в нього поклав Свого Духа Святого?"**" (Ісая 63:11). Однак він був ангелом, а не іпостасю Бога: **"Ось Я посилаю Ангола перед лицем твоїм, щоб він охороняв у дорозі тебе, і щоб провадив тебе до того місця, яке Я приготував"** (Вихід 23:20). Святий Дух - це ангел, який був з ними.

Духом Аллаха є не тільки Гавриїл, але й інші ангели: **"І я глянув, і ось серед престолу й чотирьох тварин і серед старців стоїть Агнець, як заколений, що має сім рогів і сім очей, а це сім Божих духів, посланих на всю землю"** (Одкровення 5:6). Духи, яких бачив Іоанн, не були богами, інакше замість Трійці виникло б цілих десять іпостасей.

Одкровення згадає сімох духів Аллаха в двох місцях: **«А від престолу виходили блискавки, і голоси, і громи. А перед престолом горіли сім свічників огняних, а вони сім духів Божих»** (Одкровення 4:5). **"А до Ангола Церкви в Сардах напиши: "Оце каже Той, Хто має сім Божих духів і сім зір: Я знаю діла твої, що маєш ім'я, ніби живий, а ти мертвий"**". (Одкровення 3:1)

Ким би не був Святий Дух, Богом він однозначно не є, адже він нічого не робить від себе: **"Бо пророцтва ніколи не було з волі людської, а звіщали його святі Божі мужі, проваджені Духом Святим"** (2 Петра 1:21).

Він, подібно до інших, не знав, коли настане день Суду. В Біблії сказано, що про Час той відає лише Батько: **"Про день же той чи про годину не знає ніхто: ні Анголи на небі, ні Син, тільки Отець"**. (Марк 13:32)

Слова Ісуса спростовують Божественність Святого Духа: **«Отож, коли ви, будши злі, потрапите добрі дари своїм дітям давати, скільки ж більше Небесний Отець подасть Духа Святого всім тим, хто проситиме в Нього?»** (Луки 11:13). Важко уявити, що Бог віддасть одну зі Своїх іпостасей людям у якості дарунку...

До того ж, якби Святий Дух був Богом, то люди, на яких він сходив, мали б теж огорнутися в Божественність. А він злинув на багатьох людей, Давида: **"І пробуватиму посеред Ізраїлевих синів, і не покину Свого Ізраїлевого народу"** (1 Царів 6:13). Симона: **«І ото був в Єрусалимі один чоловік, йому ймення Семен, людина праведна та благочестива, що потіхи чекав для Ізраїля. І Святий Дух був на ньому»** (Луки 2:25). Учні: **"Та ви приймете силу, як Дух Святий злине на вас, і Моїми ви свідками будете в Єрусалимі, і в усій Юдеї та в Самарії, та аж до останнього краю землі"** (Дії 1:8). Нарешті, він зійшов на коринфян, які увірували в Павла: **«Хіба ви не знаєте, що ваше тіло то храм Духа Святого, що живе Він у вас, якого від Бога ви маєте, і ви не свої?»** (1 Коринфян 6:19). Якщо Бог зійшов на цих людей і вони "сповнилися Його", то всі вони заслуговують поклоніння.

В Біблії сказано, що той, хто ніколи не чув про Святого Духа і, відповідно, не увірував в нього, є людиною віруючою і навіть учнем Ісуса – і це за умови, що вони взагалі не знали про існування так званого Бога: **"І сталося, що коли Аполлос перебував у Коринті, то Павло, перейшовши горішні країни, прибув до Ефесу, і деяких учнів знайшов, та й спитав їх: "Чи ви Духа Святого одержали, як увірували?" А вони відказали йому: "Та ми навіть не чули, чи є Дух Святий""** (Дії 19:1-2).

Що ж стосується слів **"Бог є дух"** (Івана 4:24), то християни марно наводять їх у якості доказу Божественності Святого

Духа, адже вони свідчать про одну із властивостей Бога, а не вказують на Його єство чи природу. Згадаємо вірш: «**Бог є любов**» (1 Івана 4:16) і "**Бог є світло**" (1 Івана 1:5).

Іоанн мав на увазі, що Бог – невидимий, бо Він не є матеріальним тілом, яке складається з плоті і крові. Лука переказав слова Ісуса: "**...бо не має дух тіла й костей**". (Луки 24:39)

Автори книги "Роз'яснення стовпів віри" відповідають на запитання: "Чому Бог названий духом?" наступним чином: "Бог – дух, бо Він – нематеріальний, невіддільний розриси і зникненню". [44]

Таким чином, вчені вважають, що ні Ісус, ні Святий Дух не мають Божественних властивостей, а Трійця є сфабрикованим віровченням. Її вигадали папи і патріархи, виконуючи імператорські забаганки. Не існує доказів одвічності існування в релігії цього догмату, про нього не чули пророки, його не згадував Ісус і апостоли.

Сучасна католицька енциклопедія каже: "Уявлення про Єдиного Бога у трьох особах закралась у вчення християн лише наприкінці четвертого століття". [45]

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОГМАТУ ТРІЙЦІ

Оскільки мова йде про значущий догмат християнства, можна очікувати, що Біблія переповнена доказами на користь цієї доктрини. Про неї мали згадувати пророки, Ісус та його учні.

Та перегорнувши сторінки Біблії декілька разів, ми не знаходимо переконливого доказу, який засвідчив би істинність Трійці. Однак не будемо поспішати з висновками. Давайте уважно дослідимо вірші Священного Писання.

Тексти Старого Завіту і доктрина Трійці

Християни приймають деякі вірші Старого Завіту як довід Трійці. Так, вони зазначають, що використане ім'я Бога в Старому Завіті – Елохим, мовою євреїв вказує на множину. А в книзі Буття Бог, згадуючи свої діяння, говорить про Себе у множині: **"Тож зійдімо, і змішаймо там їхні мови, щоб не розуміли вони мови один одного"**. (Буття 11:7)

Ангели сказали: **«Свят, свят, свят Господь Саваот»** (Ісаїя 6:3). Вони повторили слово "свят" тричі. Так само, тварини, яких бачив Іоанн уві сні, говорили подібно: **"Свят, свят, свят Господь Бог Вседержитель"**. (Одкровення 4:8)

Аналіз наведених віршів

Християни визнають, що у цих віршах немає нічого, що чітко б описувало Трійцю, яку спростовують вірші, котрі безсумнівно свідчать про Єдинобожжя. До того ж, ніхто з читачів Старого Завіту, починаючи від ранніх пророків синів Ізраїлевих, не вбачав у текстах доктрини Трійці, на відміну від християн.

Священик Петро визнає: "Після того, як Бог створив світ і увінчав його людиною, протягом деякого часу Він сповіщав

Свої творіння про Єдинобожжя. Це ясно прослідковується в Торі. Та уважний читач знаходить в ній символи, які відводять його за Єдиність. У ній згадуються “слово Бога”, “мудрість Божа” чи “дух Божий”. Ті, кому була зіслана Тора, не розуміли значення цих словосполучень, їх зміст розкрився лише у Новому Завіті... Те, на що натякав Старий Завіт, відкрито повідомив Новий”. [46]

Прочитавши ці рядки, відразу постає запитання: чому Аллах приховав Свою троїстість від Мойсея (мир йому) і ізраїльтян? Він відкрив перед ними лише ті тексти, в яких говориться про Єдинобожжя, змусивши їх упевнено зректися Трійці. Чи простить Він тих, які не зможуть збагнути зміст цих туманних натяків?..

Розглянувши тексти, які християни вважають свідченням доктрини Трійці, вчені дійшли висновку, що подібні припущення є вигаданими, далекими від істини.

Максимум, що можна зрозуміти із зазначених вище текстів – існування кількох богів. Але в них жодного слова не сказано про те, скільки їх – три, чотири чи більше.

Множина, згадана в Торі, – прояв звеличення і шанобливого ставлення, яка нічого спільного із множинністю не має. Коли мова заходить від першої особи множини, слухач розуміє, що співрозмовник говорить про себе, і зовсім не натякає на наявність іпостасей чи якихось третіх осіб.

Навіть у Біблії використовується цей прийом. Згадаємо історію чарівниці, яка викликала дух Самуїла після його смерті: **“І побачила та жінка Самуїла, та й крикнула сильним голосом! І сказала та жінка до Саула, говорячи: “Нашо ти обманив мене, таж ти Саул!” І сказав їй цар: “Не бійся! Але що ти бачиш?” А та жінка відказала Саулові: “Я бачу ніби богів, що виходять із землі!” І він їй сказав: “Який його вид?” А та відказала: “Виходить**

старий чоловік, зодягнений у довгу одежу”. І Саул пізнав, що то Самуїл, і схилив своє обличчя до землі, та й уклонився" (1 Самуїла 28:12-14). Вона говорила тільки про Самуїла, якого побачила в образі старого чоловіка, і разом з тим використала множину – не для того, аби вказати на множинність, а з метою звеличення Самуїла.

Теля, якому поклонялись сини Ізраїлю, також назване богами, хоча, як відомо, воно було одне: "І взяв він це з їхньої руки, і вформував його в глині, і зробив із нього лите теля. А вони сказали: "Оце твої боги, Ізраїлю, що вивели тебе з єгипетського краю!" І побачив це Аарон, і збудував жертівника перед ним. І кликнув Аарон та й сказав: "Завтра свято для Господа!" І повставали вони взавтра рано вранці, і принесли цілопалення, і привели мирну жертву. І засів народ до їди та до пиття, і встали бавитися. А Господь промовляв до Мойсея: "Іди, зійди, бо зіпсувся народ твій, якого ти вивів із єгипетського краю". Зійшли вони скоро з дороги, що наказав був Я їм, зробили собі лите теля, і поклонились йому, і склали йому жертви, та й сказали: "Оце твої боги, Ізраїлю, що вивели тебе з єгипетського краю!"" (Вихід 32:4-8)

Цей же прийом широко застосовувався в арабській мові, і він зустрічається в Священному Корані. Всевишній Аллах сказав: "Воістину, Ми зіслали Нагадування і, воістину, Ми бережемо його"(Священний Коран 15:9). "Ми" відноситься до Одного і Єдиного Аллаха.

Що ж стосується слів, які ангели і тварини промовили тричі: "Свят!" – то вони не можуть стверджувати істинність Трійці, адже міркуючи подібним чином, можна взагалі припустити існування багатьох богів.

Якщо "свят, свят, свят" згадується у Біблії лише двічі, то слово "свят" без повторення зустрічається в ній близько

сорока разів. Трикратне повторення носить підсилювальний характер. [47]

В одному з цих уривків, юдеї говорять: "Та кричали вони й говорили: "Розіпни, розіпни Його!"» (Луки 23:21). Повернемося до іншого епізоду з життя Ісуса та його апостола Петра: «Як вони вже поснідали, то Ісус промовляє до Симона Петра: "Симоне, сину Йонин, чи ти любиш мене більше цих?" Той каже Йому: "Так, Господи, відаєш Ти, що кохаю Тебе!" Промовляє йому: "Паси ягнята Мої!" І говорить йому Він удруге: "Симоне, сину Йонин, чи ти любиш Мене?" Той каже Йому: "Так, Господи, відаєш Ти, що кохаю Тебе!" Промовляє йому: "Паси вівці Мої!" Утретє Він каже йому: "Симоне, сину Йонин, чи кохаєш Мене?" Засмутився Петро, що спитав його втретє: Чи кохаєш Мене? І він каже Йому: "Ти все відаєш, Господи, відаєш Ти, що кохаю Тебе!" Промовляє до нього Ісус: "Паси вівці Мої!"» (Івана 21:15-17).

Вірші Нового Завіту і Трійця

Християни вірять, що у віршах Нового Завіту можна знайти більш ясні вказівки на Трійцю. В якості доказу доктрини використовуються наступні вірші: «І охрестившись Ісус, зараз вийшов із води. І ось небо розкрилось, і побачив Іван Духа Божого, що спускався, як голуб, і сходив на Нього. І ось голос почувся із неба: "Це Син Мій Улюблений, що Його Я вподобав!"» (Матвія 3:16-17). У вірші згадується Отець, улюблений Син і Дух, який зійшов у вигляді голуба.

А Петро сказав: «Благодать Господа нашого Ісуса Христа, і любов Бога й Отця, і причастя Святого Духа нехай буде зо всіма вами». (2 Коринфян 13:14)

Хто прочитає уривок Матвія уважно, побачить три різні сутності. Вони відрізняються одна від одної іменами і діями,

кожна особа існує окремо. Отож, одна вийшла з води після хрещення, друга зійшла у вигляді голуба, а третя знаходиться на небі, кажучи: “Це мій улюблений син”. Як може взагалі на думку спасти, що три окремі сутності складають одне ціле?

До того ж, християни запевняють, що Син знаходився в Ісусі, а з наступного вірша випливає, що на нього зійшов Дух (Луки 3:22, Матвія 12:18). В інших місцях розповідається, що в ньому перебував Батько (Івана 17:21, 14:9-10). То яка ж Божественна іпостась втілилась в Ісуса (мир йому)?

Батько, Син і Святий Дух згадуються лише у двох віршах Біблії – уривок про трьох свідків у 1-му посланні Іоанна і в кінці Євангелія від Матвія.

А. Вірш про трьох свідків

Це найвагоміший і найбільш ясний з усіх доказів доктрини Трійці, які приводять християни: **"Бо троє свідкують на небі: Отець, Слово й Святий Дух, і ці Троє Одно. І троє свідкують на землі: дух, і вода, і кров, і троє в одно"** (1 Івана 5:7-8).

Ніхто не заперечує, що в згаданому вірші дійсно мова йде про те, що Батько, Син і Святий Дух складають єдине ціле. Проте, його немає в усіх старих рукописах Біблії, навіть у першому друкованому варіанті він відсутній. Вірш додали пізніше.

Це визнали християнські вчені, у тому числі Грон, а також збирачі тлумачень Біблії Генрі Васкат, Адам Кларк і Фендер. Крім того, у відповідях блаженного Августина під час дискусії з послідовниками аріанства, які відкидали Трійцю, не було цього вірша. Він написав десять дисертацій, коментуючи послання Івана, але не згадав цей вірш.

З деяких перекладів Біблії, у тому числі і англійської версії, текст був вилучений. Та він, як і раніше, фігурує в більшості інших перекладах, таких як Біблія Дуея-Реймса, Міжнародна стандартна Версія, Новий Завіт Джеймса Мердока і сучасна версія Короля Джеймса.

"То Той, що прийшов був водою та кров'ю, Ісус Христос. І не тільки водою, а водою та кров'ю. І Дух свідчить, бо Дух то правда. Бо троє свідкують на небі: Отець, Слово й Святий Дух, і ці Троє Одно. І троє свідкують на землі: дух, і вода, і кров, і троє в одно" (1 Івана 5:6-8). Єзуїтське видання пояснює причину вилучення тексту: "Уривок не згадується в давніх рукописах, які датуються раніше, ніж п'ятнадцятим століттям, навіть в найкращих оригіналах латинських перекладах його немає. Швидше за все, це був записаний на полях коментар, який додали до основного тексту під час переписувань і перекладів на Заході".

Перекладач грецьких рукописів Біньямін Вільсон сказав: "Вірш про Божественну природу не зустрічається в жодному з грецьких рукописів до п'ятнадцятого століття. Ні один з грецьких писців-кліриків, чи перших латинських пап не згадував цей вірш. А це означає, що текст сфабрикований". [48]

Б. Кінець Євангелія від Матвія

У вірші, який розповідає про прихід Ісуса (мир йому) до учнів перед самим вознесінням, говорить наступне: **"А Ісус підійшов і промовив до них та й сказав: "Дана Мені всяка влада на небі й на землі. Тож ідіть, і навчіть всі народи, хрестячи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів. І ото, Я перебуватиму з вами повсякденно аж до кінця віку!"**". (Матвія 28: 18-20)

Уривок дійсно містить дуже цінну інформацію, але нічого подібного не згадується в трьох інших Євангеліях. У трьох канонічних писаннях розповідається історія про Ісуса, який зайшов до Єрусалиму на вісліюку, але ні слова про Трійцю. Хіба їзда на вісліюку важливіша від Трійці?

До того ж, в Євангелії від Марка приводиться та ж настанова, але про Трійцю нічого не згадується: **"І казав Він до них: "Ідіть по цілому світові, та всьому створінню Євангелію проповідуйте! Хто увірує й охреститься, буде спасений, а хто не ввірує засуджений буде"**" (Марка 16:15-16). Це вказує на те, що вірш був доданий пізніше, тобто спочатку його не було в Євангелії від Матвія.

Навіть західні вчені визнали його фальшивість. Уайлз сказав: "Немає ніяких доказів, що апостоли проповідували Трійцю".

Адольф Хернек сказав: "Подібна форма згадування про Отця, Сина і Святого Духа є чужою для Ісуса, ніхто за часів пророка так не говорив. Вперше вона зазвучала у пізній період розвитку християнства, бо у ранній період жодного натяку на те, що з вуст Ісуса лунали слова, з якими він звернувся до своїх учнів після воскресіння, не було". [49]

Коли історик Євсевій цитує цей уривок, він не згадує ні Отця, ні Святого Духа: "...вони пішли до всіх народів проповідувати Євангелія, спираючись на веління Ісуса, який сказав їм: «Ідіть і навчайте всі народи моїм ім'ям». [50]

Нещодавно виявлені рукописи Євангелія від Матвія на івриті, не містять цього уривку. На думку д-ра Г. Рекарта, професора богослов'я англіканського місіонерського коледжу, вони є доказом хибності вірша: "Католицька і православна церкви брехали світу щодо останніх віршів Матвія, бо всякий, хто був хрещений таким чином, помер без порятунку". [51]

Доктор Рекарт відтворює у нашій пам'яті вірші про хрещення Ісуса Христа, як у знаменитій промові Петра: **"А Петро до них каже: "Покайтеся, і нехай же охреститься кожен із вас у Ім'я Ісуса Христа на відпущення ваших гріхів, і дар Духа Святого ви приймете". (Дії 2:38)**

Самаритяни хрестились хрещенням Івана Хрестителя: **"Як почули ж оце, то хрестились вони в Ім'я Господа Ісуса"** (Діяння 19:5). Петро не просив їх хрестити іменем Отця і Святого Духа. [52]

Апостоли, без сумніву, не чули цих слів від Ісуса, вони не пішли проповідувати християнство оскільки, згідно того ж Євангелія від Матвія, пророк заповідав їм закликати юдеїв, а не всіх людей, їх основна місія – рятувати загинувших овечок дому Ізраїлевого: **"Цих Дванадцятьох Ісус вислав, і їм наказав, промовляючи: "На путь до поган не ходіть, і до самарянського міста не входьте, але йдіть радніш до овечок загинулих дому Ізраїлевого"**". (Матвія 10:5-6)

Історик Аполлоній, який жив у другому столітті, підтверджує: "Від попередників я дізнався, що Ісус, перш ніж піднятися на небо, заповідав своїм учням не йти далеко від Єрусалима протягом дванадцяти років". [53]

Учні виконали волю Ісуса (мир йому). Вони дійсно не покидали Єрусалим, поки обставини їх не змусили: **"А ті, хто розпорошився від переслідування, що знялося було через Степана, перейшли навіть до Фінікії, і Кіпру, і Антіохії, не звістуючи слова нікому, крім юдеїв"**. (Дії 11:19)

Якби учні чули, що Ісус (мир йому) заповідав їм закликати усі народи в ім'я Отця, Сина і Святого Духа, вони б поспішили виконати його наказ: нести послання язичникам.

Коли ідолопоклонник Корнелій викликав до себе Петра, аби дізнатись про релігію Ісуса, а згодом прийняв її, учні посипали докори на нього: **«І промовив до них: “Ви знаєте, що невільно юдеєві приставати й приходити до чужаниці. Та відкрив мені Бог, щоб я жадну людину не мав за огидну чи то за нечисту”»**. (Дії 10:28)

Ісус не заповідав Петрові так вчинити: **“...не всьому народові, але наперед Богом вибраним свідкам, нам, що з Ним їли й пили, як воскрес Він із мертвих. І Він нам звелів, щоб народові ми проповідували та засвідчили, що то Він є призначений Богом Суддя для живих і для мертвих”** (Дії 10:41-42). Петро засвідчив, що вони мають поширювати заклик серед свого народу – євреїв.

У наступній главі описана реакція апостолів на вчинок Петра, який закликав язичників до релігії Ісуса: **“І, як Петро повернувся до Єрусалиму, з ним стали змагатися ті, хто з обрізання, кажучи: “Чого ти ходив до людей необрізаних та споживав із ними?””** (Дії 11:2-3). Тоді він розповів їм про свій сон: **“Петро ж розпочав і їм розповів за порядком, говорячи: Був я в місті йоппійським і молився, і бачив в захопленні видіння: якась посудина сходила, немов простирало велике, яка, за чотири кінці прив'язана, спускалася з неба й підійшла аж до мене. Зазирнувши до неї, я поглянув, і побачив там чотириногих землі, і звірів, і гадя, і небесних пташок. І голос почув я, що мені промовляв: Устань, Петре, заколи та й їж! А я відказав: Жадним способом, Господи, бо ніколи нічого огидного чи то нечистого в уста мої не ввійшло! І відповів мені голос із неба вдруге: Що від Бога очищене, не вважай за огидне того! І це сталося тричі, і все знов було взяте на небо”** (Дії 11:4-10). І як прийшов Дух Святий і попросив його піти: **“І сказав мені Дух іти з ними без жадного сумніву. Зо мною ж пішли й оці шестеро браття, і ввійшли ми до дому того чоловіка”**. (Дії 11:12)

А коли Петро розповів їм усе, сталося наступне: **"І, почувши таке, замовкли вони, і Бога хвалили, говорячи: "Отож, і поганам Бог дав покаєння в життя"".** (Дії 11:18)

Очевидно, що Петро нічого не знав про вірш від Матвія, в якому міститься заклик хрестити народи в ім'я Отця, Сина і Святого Духа. Тому, учні погодилися з Павлом, який сказав: **"...але навпаки, побачивши, що мені припоручена Євангелія для необрізаних, як Петрові для обрізаних, бо Той, хто помагав Петрові в апостольстві між обрізаними, помагав і мені між поганями, і, пізнавши ту благодать, що дана мені, Яків, і Кифа, і Іван, що стовпами вважаються, подали мені та Варнаві правиці спільноти, щоб ми для поган працювали, вони ж для обрізаних"** (Галатам 2:7-9). Якби Ісус дійсно наказав апостолам йти до інших народів і закликати до його релігії, то як замість звершення веління пророка вони могли сидіти і міркувати, і, врешті-решт, доручити цю справу лише двом – Павлу і Варнаві?

Всі ці докази спростовують вірш Матвія, і свідчать про його вигадку.

Навіть якщо закрити очі на наведені вище факти, то в будь-якому випадку у вірші немає жодних ознак, що усі три об'єкти злились воєдино і складають одне ціле. Мова йде про три різні сутності, і на письмі вони розділені комами, які вказують на перелік, тобто маються на увазі три різні об'єкти. Істинний сенс цих слів полягає в наступному: **"Ідіть в ім'я Бога, Його посланця Ісуса і Одкровення, зісланого йому, із вченням Всевишнього"**.

У Біблії існують інші подібні приклади. Та їх християни не вважають доказом доктрини Трійці: **«Заклинаю тебе перед Богом й Ісусом Христом та вибраними Анголами, щоб ти заховав це без лицемірства, нічого не роблячи з упередженням»** (1 Тимофія 5:21). Чомусь ніхто не робить висновку, що ангели є третьою іпостассю Бога і їх треба

також боготворити. Те ж саме можна сказати і про вірш з Євангелія від Матвія.

У книзі Вихід сказано, що народ увірував в Бога і Мойсея, однак християни не стверджують, що Мойсей рівний Богу: **"І побачив Ізраїль сильну руку, яку виявив Господь у Єгипті, і став боятися той народ Господа! І ввірував він у Господа, та в Мойсея, раба Його"**. (Вихід 14:31)

Подібні мовні звороти зустрічаються і в Корані: **"О ви, які увірували! Віруйте в Аллаха, Його Посланця і Писання, яке Він зіслав Посланцю Своєму; а також у Писання, яке було зіслано раніше. І хто не вірує в Аллаха, Його ангелів, Його писання, Його посланців та в Останній День, той заблукав у глибокій омані"**. (Священний Коран 4:136)

КРИТИКА ДОКТРИНИ ТРІЙЦІ

Як зазначалось раніше, у Біблії немає чіткого і переконливого доказу доктрини Трійці. А чи існують у ній протилежні докази Трійці – Єдинобожжя?

Уважний читач Біблії не може не помітити усієї дивакуватості доктрини Трійці і її далекості від Священного писання. Перед його очима майоріють десятки ясних свідчень Єдинобожжя як в Старому, так і в Новому Завітах. Вони доводять, що і Ісус з його учнями, і пророки, які з'являлись людям до нього, дотримувались чистого Єдинобожжя.

Вірші Єдинобожжя в Старому Завіті

Єдинобожжя прослідковується досить чітко в Старому Завіті. Воно згадується у пророчих напучаннях і заповідях, тому читач розуміє його одвічність.

- Згадаємо заповіді синам Ізраїлю, які Бог написав Мойсею на глиняних скрижалях, і суворість виконання яких підтвердив згодом Ісус: **"Слухай, Ізраїлю: Господь, Бог наш Господь один! І люби Господа, Бога твого, усім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю! І будуть ці слова, що Я сьогодні наказую, на серці твоїм. І пильно навчиш цього синів своїх, і будеш говорити про них, як сидітимеш удома, і як ходитимеш дорогою, і коли ти лежатимеш, і коли ти вставатимеш. І прив'яжеш їх на ознаку на руку свою, і будуть вони пов'язкою між очима твоїми. І напишеш їх на бічних одвірках дому свого та на брамах своїх".** (Втор. 6:4-9)

- **"Я Господь, Бог твій, що вивів тебе з єгипетського краю, з дому рабства. Хай не буде тобі інших богів при Мені".** (Повторення закону 5:6-7)

- Заповідь Аллаха Мойсеєві (мир йому) і синам Ізраїля: **"Я Господь, Бог твій, що вивів тебе з єгипетського краю з дому рабства. Хай не буде тобі інших богів передо Мною! Не роби собі різьби і всякої подоби з того, що на небі вгорі, і що на землі долі, і що в воді під землею"**. (Вихід 20:2-4)

- У Першій Книзі Царств: **"...щоб знали всі народи землі, що Господь Він Бог, і нема вже іншого"**. (1 Царів 8:60)

- У Псалмах: **"Всі народи, яких Ти створив, поприходять і попадають перед лицем Твоїм, Господи, та ім'я Твоє славити будуть, великий бо Ти, та чуда вчиняєш, Ти Бог єдиний"** (Псалми 86:9-10). Він - Один Єдиний Бог, і ніхто не є спільником Йому в Його імені і Божественності, у тому числі Ісус.

- У книзі Ісаї читаємо: **"Ви свідки Мої, говорить Господь, та раб Мій, якого Я вибрав, щоб пізнали й Мені ви повірили, та зрозуміли, ще це Я. До Мене не зроблено Бога, і не буде цього по Мені! Я, Я Господь, і крім Мене немає Спасителя! Я розказав, і споміг, і звістив, і Бога чужого немає між вами, ви ж свідки Мої, говорить Господь, а Я Бог"**. (Ісаїя 43:10 -12)

- **«А тепер, Господи, Боже наш, спаси нас від руки його, і нехай знають усі царства землі, що Ти Господь, Бог єдиний»**. (Ісаїя 37:20)

- **"Так говорить Господь, твій Відкупитель, та Той, що тебе вформував від утроби: Я, Господь, Той, Хто чинить усе: Розтягнув Я Сам небо та землю втвердив, хто при тім був зо Мною?"** (Ісаїя 44:24). Вірш повністю суперечить концепції Трійці.

- **"Я Господь, і нема вже нікого, нема іншого Бога, крім Мене. Я тебе підперізую, хоч ти не знаєш Мене". (Ісаїя 45:5)**

- У пророцтві Ісаї читаємо: **"Так говорить Господь, Цар Ізраїлів та Викупитель його, Господь Саваот: Я перший, і Я останній, і Бога нема, окрім Мене! І хто зветься, як Я? Хай розкаже про те, й хай звістить те Мені з того часу, коли Я заклав у давнині народ, і хай нам розкаже майбутнє й прийдешнє. Не бійтеся та не лякайтесь! Хіба здавна Я не розповів був тобі й не звістив? А ви свідки Мої! Чи є Бог, окрім Мене? І Скелі немає, не знаю ні жодної". (Ісаїя 44:6-8)**

- В Старому Завіті величезна кількість подібних віршів. (Малахія 2:10, 1 Царів 8:27...)

Вірші Єдинобожжя в Новому Завіті

Книги Нового Завіту ясно стверджують, що Аллах – Один Єдиний Бог, Господь і Творець.

- Слова Ісуса: **"Тож підіть на роздоріжжя, і кого тільки спіткаєте, кличте їх на весілля. І вийшовши раби ті на роздоріжжя, зібрали всіх, кого тільки спіткали, злих і добрих. І весільна кімната гістьми переповнилась". (Матвія 22:9-10)**

- **"І підійшов ось один, і до Нього сказав: Учителю Добрий, що маю зробити я доброго, щоб мати життя вічне? Він же йому відказав: "Чого звеш Мене Добрим? Ніхто не є Добрий, крім Бога Самого. Коли ж хочеш ввійти до життя, то виконай заповіді!"". (Матвія 19:16-17)**

- У Книзі Іоанна: **«По мові оцій Ісус очі Свої звів до неба й промовив: Прийшла, Отче, година, прослав Сина Свого, щоб і Син Твій прославив Тебе, бо Ти дав Йому**

владу над тілом усяким, щоб Він дав життя вічне всім їм, яких дав Ти Йому. Життя ж вічне це те, щоб пізнали Тебе, єдиного Бога правдивого, та Ісуса Христа, що послав Ти Його» (Івана 17:1-3). Тож, немає Бога, окрім Аллаха.

- «Тоді каже до нього Ісус: “Відійди, сатано!” Бо ж написано: “Господеві Богові своєму вклоняйся, і служи Одному Йому!”» (Матвія 4:10, Луки 4: 8)

- Ісус (мир йому) сказав юдеям: «Ви робите діла батька свого. Вони ж відказали Йому: “Не родилися ми від перелюбу, одного ми маєм Отця то Бога”. А Ісус їм сказав: “Якби Бог був Отець ваш, ви б любили Мене, бо від Бога Я вийшов і прийшов, не від Себе ж Самого прийшов Я, а Мене Він послав”». (Івана 8:41-42)

У Новому Завіті багато сказано про Єдиного Бога, та й словом не згадується про Бога, наділеного декількома іпостасями, які злились в єдине ціле....

Трійця – таїнство, яке неможливо осягнути розумом

З огляду на очевидність протиріч між ухваленою на соборах Трійцею і текстами Біблії, які вказують на Одного Бога, християнам довелося вдатися до свого інтелекту, аби хоч якимось чином узгодити суперечності, які виключають одна одну, і пояснити людям, як так вийшло, що “один – це три, а три – це один”.

Оскільки людський інтелект не може уявити собі Трійцю, навіть більше того, він її відкидає, християни не знайшли ніякого виходу, окрім: “Трійця – це таїнство, яку людський розум не може збагнути”. Деякі визнають, що доктрина повністю суперечить здоровому глузду.

Блаженний Августин сказав: "Я віруючий, бо це не сприймається розумом".

Кір Когард зазначає: "Будь-яка спроба перетворити християнство на релігію, яку можна зрозуміти, приведе до її знищення".

В книзі "Християнське вчення" читаємо: "Не можна втручатися у Божу таїну, бо ми безсилі перед таємницями віри".

Священик Ді Жирот у своїй книзі «Католицьке вчення» сказав: "Свята Трійця є головоломкою. Наш розум не може зрозуміти і визнати триєдиного Бога, але цьому вчить нас Одкровення".

Описуючи Трійцю, Закі Шнуда сказав: "Це один із найсокровенніших секретів Божества, недосяжних людству".

Отець Джеймс Тед зазначає: «Християнське віровчення знаходиться за межами людського інтелекту».

Священик Аніс Шоруш сказав: "Один в трьох і три в Одному... Таємниця, яку ви ніколи не зрозумієте, вам залишається лише прийняти її".

У своїй книзі "Таємниця вічності" священик Тауфік Джайїд пише: "Хто намагається до кінця досягнути таїнство Трійці, подібний до того, хто хоче помістити води океану в своїх долонях". [54]

За численними завісами захована істина: доктрина Трійці – віровчення, яке неможливо зрозуміти. Не через слабкість і недосконалість нашого розуму, а тому, що воно суперечить здоровому глузду і людській природі.

ЄДИНОБОЖЖЯ І ТРІЙЦЯ В ІСТОРІЇ ХРИСТІАНСТВА

"І коли сказав Аллах: «О Ісо, сину Мар'ям, чи говорив ти людям: «Візьміть мене й матір мою за двох богів нарівні з Аллахом?» Іса сказав: «Преславний Ти! Не говорив я того, на що не маю права. Якби я таке й сказав, Ти б це напевно знав. Ти знаєш те, що в мені, а я не знаю того, що в Тобі. Воістину, тільки Ти знаєш потаємне! Не говорив я їм [нічого], крім того, що Ти наказав мені: «Поклоняйтеся Аллаху, Господу моему й Господу вашому!» І був я свідком їм, поки був серед них. Коли ж Ти взяв мене, то Ти наглядаєш за ними, а Ти — кожній речі Свідок!" (Священний Коран 5:116- 117)

Якщо Ісус не оголошував про свою Божественність, а сучасники не приймали його за Бога, то звідки ж з'явилися у християн такі переконання?

Відповідь досить проста: за цим стоїть Павло, ворог християнства, іудей, який стверджував, що бачив Ісуса (мир йому) після вознесіння на небо. Він запозичив вчення з різних язичницьких вірувань, послідовники яких боготворили деяких людей і називали їх "синами Бога": "Сказали юдеї: «Узайр — син Аллаха!» Сказали християни: «Месія — син Аллаха!» Ці слова з їхніх вуст схожі на слова невіруючих, які жили раніше. Нехай знищить їх Аллах! Як же вони віддалилися!" (Священний Коран 9:30)

Роль Павла в процесі формування християнського віровчення

Павло є найвідомішим з усіх авторів Нового Завіту і найголовнішим євангелістом. Його перу належить чотирнадцять послань, загальний об'єм яких складає майже

половину Нового Завіту, а деякі доктрини християнства згадуються лише у його посланнях. Павло є засновником християнства, його колискою, він єдиний євангеліст, який називав себе пророком.

Головною опорою спотвореного християнства є послання Павла. Вони стали початком Нового Завіту, а весь його зміст, особливо Євангеліє від Іоанна, узгоджується з ними. Церква зреклася усіх послань, які суперечили християнству Павла, котрий підім'яв під себе істинну, первинну релігію, до якої закликав Ісус та його послідовники.

Вплив на християнство, який справив Павло, неможливо заперечувати. Недарма Майкл Харт у своїй знаменитій праці *«100 найвпливовіших людей в історії»* відвів Павлу шосте місце, Ісусу – третє, а пророку Мухаммаду – перше.

Майкл Харт сказав: "Християнство створювалось не однією людиною, а двома – Ісусом і святим Павлом. Тому честь носити звання засновника цієї релігії вони повинні розділити між собою. Ісус став творцем моральної основи християнства, його духовних цінностей і всього, що пов'язано з поведінкою людини. А що ж стосується теологічних питань, то їх розробив Павло".

Він додав: "Ісус не проповідував нічого з того, про що пізніше заговорив Павло, який вважається основоположником обоготворення Ісуса". Харт також наголосив, що Павло не використовував словосполучення «син людський», на відміну від Ісуса, який часто себе так називав.

У своїй книзі «Викритий Всесвіт» Артур Вандалай сказав: "Павло поклав початок релігії, яку сьогодні називають християнством".

Павло і обоготворення Ісуса

Якщо в Євангеліях (за винятком Євангелія від Матвія) не міститься жодних свідчень на користь Божественності Ісуса (мир йому), то послання Павла сповнені віршів, які звеличують і підносять Ісуса (мир йому), називаючи його унікальним творінням, яке відрізнялось від інших людей.

Що ж говорить Павло про Ісуса? Ким він його вважав? Посланцем Всевишнього? Перевтіленим Богом? Чи?..

Читаючи послання Павла, важко дати однозначну відповідь – занадто суперечливі вірші. Бо одні називають Ісуса людиною, а з інших випливає, що він – Бог. Чим пояснюються наявні суперечності? Різним ставленням до тих, кому присвячувались послання? Зміною його поглядів? Або ж це результат спотворень і фальсифікацій, яких зазнали послання за часів їх написання? Кожна зі згаданих версій має право на існування.

Іноді Павло говорив про Ісуса як про людину, яка відрізнялась лише тим, що була улюбленцем Божими: **"Один бо є Бог, і один Посередник між Богом та людьми, людина Христос Ісус"**. (1 Тимофія 2:5)

У тому ж посланні, визнаючи єдність Аллаха, Павло сказав: **«Щоб додержав ти заповідь чистою та бездоганною аж до з'явлення Господа нашого Ісуса Христа, що його свого часу покаже блаженний і єдиний міцний, Цар над царями та Пан над панами, Єдиний, що має безсмертя, і живе в неприступному світлі, Якого не бачив ніхто із людей, ані бачити не може»** (1 Тимофія 6:14-16). Ісус – господь, але Бог – Господь над панами і Цар над царями.

Ісус відрізнявся від інших творінь лише тим, що Всевишній облагодіяв його і зробив Своїм посланцем і пророком.

Але в інших віршах Павло підносить Ісуса до рівня божества і прирівнює його ледь не до справжнього, однокровного сина

Бога. Він старанно наголошує, що Ісус був особливим, і незважаючи на те, що згідно Біблії всі люди є синами Бога, Ісус все ж таки був винятком.

Він сказав: **"Бо що було неможливе для Закону, у чому був він безсилий тілом, Бог послав Сина Свого в подобі гріховного тіла, і за гріх осудив гріх у тілі"**. (Римлянам 8:3)

"Той же, Хто Сина Свого не пожалів, але видав Його за всіх нас, як же не дав би Він нам із Ним і всього?" (Римлянам 8:32)

Він додав: **"Як настало ж виповнення часу, Бог послав Свого Сина, що родився від жони, та став під Законом"** (Галатам 4:4). Із цього випливає, що Павло вважав Ісуса справжнім сином Бога, у буквальному значенні цього слова. А всі інші – сини Всевишнього у метафоричному значенні, їх породила жінка.

«Він є образ невидимого Бога, роджений перш усякого творива». (Колосян 1:15)

"Він, будши в Божій подобі, не вважав за захват бути Богові рівним, але Він умалив Самого Себе, прийнявши вигляд раба, ставши подібним до людини; і подобою ставши, як людина". (Філіппійців 2:6-7)

"Безсумнівно, велика це таємниця благочестя: Хто в тілі з'явився, Той оправданий Духом, Анголам показався, проповіданий був між народами, увірувано в Нього в світі, Він у славі вознісся!" (1 Тимофію 3:16)

"...і часу свого з'явив Слово Своє в проповіданні, що доручене було мені з наказу Спасителя нашого Бога" (Тита 1:3). Тому Павло – єдиний з авторів Нового Завіту, який заговорив про Божественність Ісуса (мир йому).

Вчені говорили про оточення, яке змусило Павла закликати до обоготворення Ісуса, а також про джерела, з яких він черпав свої переконання.

Що стосується оточення, серед якого проживав Павло, то його основу складали люди із забобонами, у ньому панували здогадки і міфи. Більшість населення було простим та неграмотним. Крім того, вони були язичниками: вірили в багатьох богів, їхнє втілення і їхню смерть. У своїй подорожі до Лістри, Павло і Варнава звершили деякі чудеса: **"А люди, побачивши, що Павло вчинив, піднесли свій голос, говорячи по-лікаонському: "Боги людям вподібнулись, та до нас ось зійшли!" І Варнаву вони звали Зевсом, а Гермесом Павла, бо він провід мав у слові"** (Діяння 14:11-12). Зевс, за віруваннями давніх греків – верховне божество, тоді як Гермес – син його, бог торгівлі.

Простий люд прийняв Павла і Варнаву за богів лише через те, що ті явили їх очам щось неймовірне. Книга Діань повідомляє, що жреці навіть хотіли принести їм жертву, але Павло і Варнава не прийняли її (Діяння 14:13-18).

А що могли сказати такі люди про того, хто воскрешає мертвих і звершує багато чудес?

Ідея боговтілення була прийнятною для язичників, які урочисто святкували народження, смерть і воскресіння своїх перевтілених божеств. Тому Павло "спустив" Бога на землю, аби римляни побачили його і таким чином наблизились до Нього.

Доктрина Трійці стала головною складовою християнства і офіційно визнаною основою християнського віровчення після двох вселенських соборів. На першому ухвали і закріпили Божественність Ісуса, а на другому – Божественність Святого Духа.

Нікейський собор

У 325 році нашої ери, за наказом язичницького імператора Костянтина, який за кілька років до того оголосив закон про релігійну індульгенцію в імперії, був скликаний Нікейський собор.

Зрозумівши, що протиріччя і протистояння між християнськими церквами справляють негативний вплив на народ і підривають ситуацію в імперії, він вирішив організувати раду, на яку були скликані представники різних християнських конфесій. Собор проходив під особистим наглядом імператора, в якому брали участь 2048 священнослужителів. Суперечки і дебати не вщухали протягом трьох місяців, але спільної думки так і не дійшли.

Імператор примирило конфліктуючі сторони, і вони представили Нікейський символ віри, який проголосив віру в Божественність Ісуса (мир йому) офіційною для християн, а потім і для Римської імперії.

На Нікейському соборі не обговорювали питання Божественності Святого Духа. Суперечки з приводу його сутності тривали аж до скликання Константинопольського собору, який поставив крапку у цьому питанні.

Константинопольський собор

Константинопольський собор був скликаний в 381 році нашої ери для обговорення поглядів єпископа Македонія, який був прибічником аріанства та заперечував Божественність Святого Духа. Він сказав: "Святий Дух – це Божественний вплив, який поширюється землею, а не іпостась, відмінна від Батька і Сина. Він подібний іншим творінням Всевишнього, служив Сину як служили ангели".

Рада була утворена за наказом імператора Феодосія I (395 року нашої ери). Сто п'ятдесят єпископів, які прибули на собор, вирішили піддати під анафему Македонія, позбавити його усіх церковних звань, а його послідовників віддати жорстоким тортурам. Крім того, вони ухвалили одне із найважливіших рішень, закріпивши доктрину Божественності Святого Духа і оголосивши його третьою іпостассю в Святій Трійці, яка доповнювала Батька і Сина.

Багато монотейстів, попри переслідування церкви, спростовували Божественність Трійці та Ісуса навіть після Нікейського собору. Їх вважали єретиками та віровідступниками. Сюди входили назаріяни, аріяни, ебоніти, апполінари та несторіани. [55]

Єдинобожжя після Реформації

Незважаючи на нерозривний зв'язок між владою і церквою, прибічники Єдинобожжя в християнстві існували завжди. Іноді їх діяльність і вплив були дуже слабкими через гоніння з боку церкви, але вони продовжували вперто триматись. Та коли церква занепадала, громади унітаріїв знову давали про себе знати. Мартін Лютер сказав: "Трійця слабка і немічна, вона ніколи не згадувалась в священних книгах".

У своїй книзі "Історія прибічників Єдинобожжя" Фальбер сказав: "Кальвін сказав про символ віри, ухвалений на Нікейському соборі: "Його треба співати як пісню, а не зачувати як роз'яснення віровчення".

У своїй книзі «Короткий виклад віровчення» Кальвін рідко згадує про Трійцю.

На початку двадцятого століття число унітаріїв збільшилося; їхній внесок став більш активним. У Великобританії та її колоніях з'явилося близько чотирьохсот унітарних церков. Також було відкрито дві духовні семінарії, в яких викладали

Єдиnobожжя, у Британії – Манчестер і Оксфорд, і в Сполучених Штатах: одна – в Чикаго, а інша – в Барклі, Каліфорнія. В Угорщині існує близько ста шістдесяти церков та коледжів, подібні явища промайнули майже всіма країнами Європи. [56]

У 1921 році в Оксфорді відбувся семінар під керівництвом єпископа Карлейла, доктора Рашдаля, у якому взяло участь багато священнослужителів. До присутніх він звернувся з словами: “Біблія не змушує приймати Ісуса за Бога. А що ж стосується сказаного в Євангелії від Іоанна, то його не можна розглядати як історичний текст”. Він також вважав, що все сказане про Ісуса (мир йому): його народження від цнотливої, зцілення хворих, так як само твердження про те, що його дух передував людському існуванню – не вказує на його Божественність. Більшість учасників з’їзду його думку розділили.

Еміль Лорд говорить: "Ісус ніколи не вважав себе кимось більшим за пророка, у більшості випадків він називав себе нижчим цього рівня. І Ісус ніколи не говорив нічого такого, що змусило б його співрозмовника повірити, що думки його і слова сповнені чогось особливого. Він знайшов прекрасні слова, які повністю відображають його скромність: “Я – син людський”. Ще за давніх часів пророки намагались привернути увагу людей до тієї безмежної прірви, яка відділяла їх від Бога, тому називали себе синами людськими...”.

У 1977 році сім богословів написали відому книгу під назвою "Міф про втіленого Бога". У ній знаходимо, що авторами канонічних писань були люди, які записували їх у різний час та за різних обставин, їх не можна вважати дарованим одкровенням Всевишнього. Богослови також продемонстрували свою переконаність у тому, що в наш час,

тобто в кінці двадцятого століття, має початись новий витік і розвиток християнства.

Вісім богословів з Великобританії видали книгу під назвою "Ісус не Син Божий". Вони підтвердили сказане у вищезазначеній книзі, а також додали: "У наш час вже мало хто може повірити у перевтілення людини в Бога, адже воно суперечить здоровому глузду". [57]

У 1984 році під час однієї із зустрічей на "London`s Weekend Television" християнський священнослужитель Девід Дженкінс, який займає четверте місце серед тридцяти дев'яти єпископів у ієрархії англіканської церкви зазначив, що Божественність Ісуса не є беззаперечною і доведеною істиною. Він сказав: "Непорочне зачаття і воскресіння Ісуса не є історичними подіями" (Тобто вони не відповідають дійсності).

Його слова справили величезний фурор серед протестантів. Газета «Daily-News» провела опитування тридцяти одного єпископа з приводу сказаного Дженкінсом.

"Лише 11 єпископів наполягали на тому, що християни повинні розглядати Ісуса як Бога і людину одночасно, тоді як решта (19) сказали, що його слід сприймати як уповноваженого Бога. Дев'ять єпископів сумнівалися в ідеї воскресіння Ісуса, і сказали, що це була серія переживань і почуттів, які переконали його послідовників, що він постав перед ними живим. П'ятнадцять єпископів сказали: "Чудеса, які згадуються в Новому Завіті, були додані до історії Ісуса пізніше". Це означає, що вони не можуть бути доказом його Божественності. [58]

Таким чином, церква засумнівалась в ідеї Божественності Ісуса (мир йому) і навіть її відкинула. Вона визнала, що цей догмат чужий християнству, він ніколи не був його частиною, а сам Ісус та його учні навіть гадки не мали про

поняття Божественність, оскільки її творцем був Павло, під чий вплив і попали автори канонічних писань. Пізніше ці нововведення були закріплені церковними соборами.

З усього вищезазначеного випливає, що рух Єдинобожжя існував у християнських громадах завжди. Він поновлювався щоразу, коли щирі віруючі вивчали Біблію, і з їх чистої, непорочної, інстинктивної природи ніби щезала завіса, і вони бачили сяючу істину: Бог – Єдиний, і немає іншого божества, окрім одного Господа.

ПОХОДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ БОЖЕСТВЕННОСТІ ІСУСА

Християнське віровчення остаточно сформувалось в четвертому столітті. Спочатку боготворили Ісуса, потім Святого Духа, а вже згодом була затверджена і сама Біблія. З'явилося нове християнство, яке створив Павло і його послідовники. Звідки Павло і церковні собори почерпнули нові переконання?

На це запитання відповів Шарль Жанібер в своїй книзі "Християнство: його зародження і розвиток": «Детальне дослідження послань Павла закінчується виявленням суміші дивних ідей, запозичених з іудаїзму та грецького язичництва».

Для кращої ілюстрації розглянемо деякі дохристиянські вірування. Ми побачимо надзвичайну схожість між стародавніми формами язичництва із язичництвом, яке сьогодні носить ім'я християнства. Це дозволить нам пізнати джерела сучасного християнського віровчення

Боговтілення в древніх язичницьких релігіях

Віра у те, що перевтілений Бог є другою іпостасю Господа, а також у те, що Він втілювався заради прощення гріхів людства, сягає своїм корінням глибокої давнини.

У своїй книзі "Індія" історик Аллен сказав: "Крішна – найвеличніший з усіх втілених богів, бо вони були наділені лише маленькою частинкою божественності, тоді як Крішна – це бог Вішну, який явився у плоті".

В індійській книзі "Бхагават Пурана" згадується, що Крішна сказав: "Перевтілюсь я... в домі Яду і виїду з утроби Девакі.

Я народжуся і помру...прийшов час показати мою силу, і звільнити землю від її тягаря".

Тому індуси вважали аватару гідною поклоніння.

Що ж стосується Будди, то відомий історик Даван в своїй книзі "Міфи Тори, Євангелія та їх схожість з іншими віруваннями" сказав: "Будда був народжений цнотливою дівою Майя, якому поклонялися буддисти Індії та інших країн: "Він залишив небо і зійшов у людській подобі як милість для людей, щоб врятувати їх від гріхів та вказати на шлях істини".

Історик Даван також зазначив, що європейці були вражені, коли підійшли до мису Коморен на заході Індії, побачивши, як місцеві жителі поклоняються богу-спасителю, нібито породженого цнотливою.

Легендарний китайський імператор Фу-сі, якого теж боготворили, був непорочно зачатий.

Що ж стосується Прометей, то його називали справжньою людиною і богом. [59]

Зі сказаного можна зробити висновок, що прихильники багатьох язичницьких релігій вірили у перевтілення божеств, і Павло і церковні собори запозичили свої переконання відносно Ісуса у поган.

Перевтілення заради прощення і порятунку

Віра християн у боговтілення відповідає давнім язичницьким релігіям. Вони кажуть, що метою перевтілення Бога була смерть Ісуса на хресті, яка мала спокутувати гріхи людства.

Видатний вчений Хок цитує те ж саме про перевтілення індійських божеств: "Індуїсти вважають, що один з богів

втілювався і пожертував собою, аби спокутувати гріхи людства".

А історик Моріс Вільямс пише у своїй книзі "Релігія індійців": "Його милість (Будда) залишив найвищі межі раю і прийшов на землю, щоб врятувати людство від гріхів і болю, а також від покарання, якого вони заслуговують".

Даван в своїй книзі "Міфи Тори, Євангелії та їхня схожість з іншими релігіями» сказав: "Індіанці називають Бокхаса, сина Юпітера, спасителем нації".

Те ж саме казали про Геркла і Мітру – рятівників персів. Розіп'ятий бог був і древніх мексиканців. Протягом всієї історії люди вірували у божества, які перевтілювалися заради їх прощення. [60]

Втілений бог - творець

Християни вважають Сина творцем, та подібні переконання панували серед послідовників язичницьких вірувань.

Наприклад, священні книги індуїстів згадують, що Крішна – син Бога, народжений від Девакі і зачатий непорочно. Він – одна з іпостасей Бога в тріаді, первісний і споконвічний, творець небес і землі.

У священній книзі "Бхагават-гіта" Крішна сказав своєму учневі Аргону: «Я — Джерело всього, все розвивається від Мене! Зрозумівши це, мудрі шанують Мене в глибокому захопленні...»

Китайці вірили, що Бог-Отець нічого не творив, а його син Латосо, який народився від дівки, став творцем усього.

А перси-зороастрійці звертались до свого верхового божества Ахурамадзе з такою молитвою: "О, Ахурамадзе,

тобі я присвячую мольбу, бо ти створив все, що було і буде. Ти – Мудрий, Сильний, Творець небес, сонця, місяця і зірок".

Ассірійці вірили у першого сина божества Еа Мардуке, а також боготворили Адоніса і Лаокоона.

У релігії давніх єгиптян був бог Амон, який створив усе суще словом, яке дарувало усі сили життя і породило все, що любить і не любить людина. [61]

Вічність і безсмертя втілених богів

Іоанн в своєму "Одкровенні", розповідаючи про Ісуса, називає його "Першим і Останнім, Альфою та Омегою". Але язичники так само описували свої перевтілені божества, асоціюючи їх з одвічністю і безсмертям.

В індуїстській книзі "Гіта" Крішна сказав: "Творінням Я — початок, кінець, а також середина, о Арджуно. Я — і смерть, що зносить усе, і виникнення всього прийдешнього. І все, що є Суть усього сущого, — це Я, о Арджуно! І немає нічого, що рухається або нерухоме, що могло б існувати без Мене! Усе, що могутнє, істинне, прекрасне і міцне, — пізнай, що все це є лиш незначна частина Моєї Величі".

З молитов Аргона до Крішни: "Ти — Найвищий Бог, Найвища Обитель, Досконала Чистота, Всесвітня Душа, Споконвічний, Вічний Господь наш".

Книга "Вішну-Пурані" описує його так: "Він без кінця, початку, середини...".

Індуїсти пишуть про Будду: "Він – Альфа і Омега, у нього немає початку і кінця, він – вічний, всемогутній цар".

Те ж саме говорили про Лаокоона, Зевса і багатьох інших язичницьких богах. [62]

Дні народження богів, обряди і поклоніння

Християн з іншими язичницькими віруваннями поєднують не тільки переконання, але й обряди поклоніння, визначні дати і свята.

Не тільки християни, але й деякі погани запевняють, що їх перевтілені божества народились 25 грудня. Приміром, перси кажуть, що Митра з'явився на світ саме у цей день.

Що ж стосується християн, то завдяки ченцю Діонісію Екзігуусу в 530 році, датою народження Христа почали вважати день, який співпадає зі святами язичників. Він хотів віддалити прозелітів – язичників, які навернулися у християнство – від язичницьких свят, замінивши їх свята новим, християнським. Християни перейняли у язичників не тільки дати свят, але і деякі обряди.

У своїй книзі “Історія англіканської церкви” священник Бейд цитує першу промову Папи Григорія (601 р.), в якій він приводить слова радника Міліта: “Не варто руйнувати язичницькі храми, куди корисніше перетворити їх з місць поклоніння сатані в місця поклоніння правдивому Богові. Так, народ з легкістю відмовиться від своїх хибних переконань і буде навідувати святі місця, до яких давно звик...” [63]

Таким чином, новонавернений християнин не бачив значущої різниці між поганською вірою і християнством – як між храмами так і віровченням.

Трійця в язичницьких віруваннях

Християни запозичили у язичників не тільки віру в Божественність Ісуса, але й доктрину Трійці.

Перегорнувши сторінки історії дохристиянських язичницьких вірувань, ми побачимо, що «трійці» існували задовго до появи християнства. Християни лише внесли в них невеликі «поправки» і назвали її складові іншими іменами.

Віра у триединого Бога існувала ще за чотири тисячі років до народження Христа (мир йому). Вавилоняни розділяли божества на три групи: бог неба, бог землі і бог моря.

У більш близькому до уявлень сучасних християн вигляді трійця існувала за десять століть до появи християнства в індуїзмі: Браhma – Вішну - Шива. Це – три іпостасі одного бога.

В одній молитві благочестивий чоловік сказав: "О три Господа! Знайте, що я визнаю одного Бога. Скажіть же мені, хто з вас справжній Бог, щоб я приносив йому обітниці і звертав до нього свої молитви?"Тоді йому з'явилися три божества і сказали: «Знай, що між нами немає відмінностей. Ти бачиш трьох, але це лише образ. Насправді ж є одна істота в трьох іпостасях, і у нього одна сутність".

З індуїстських текстів: «Бог є виявленням у трьох формах – Агні на Землі, Індра або Ваю в повітрі, і Сурья на небі. Він каже, що зробив три ці кроку для захисту смертних, в їх інтересах...».

Під час розкопок в Індії був знайдений ідол з одним тілом і трьома головами, що символізує трійцю.

У давніх єгиптян теж була трійця: Осіріс, Ісіда, Гор. У персів: Ахриман, Мітра і Ахурамазда. У мексиканців: Тескатлипока, Уїцилопочтлі, Тлалок. Навіть у грецьких філософів, - а слід зазначити, що переконання християн ближче до їх поглядів, ніж інші язичницькі вірування – була своя трійця, яка складалась з Буття, Знання і Життя. [64]

Навіть символ віри, ухвалений Нікейським собором, був перейнятий у послідовників давніх язичницьких вірувань. У книгах індуїстів йдеться: «Ми віримо в Сур'ю (бог сонця) – бога, який владає всім. Він створив небеса і землю; і в його єдиного сина Агні (бог вогню), світло від світла, народженого, але не створеного, рівного своє сутністю батькові. Він втілювався від Ваю в утробі цнотливої Майї. І ми віримо в Ваю, який є диханням (Дух), що виходить від батька і сина, він – батько, і син поклоняється йому і прославляє його».

Британська енциклопедія зазначає: “Ідейна форма доктрини Трійці має грецьке походження і в неї влило вчення іудаїзму. Цей догмат чужий християнам, оскільки його релігійні уявлення почерпнуті з Біблії, проте їх начебто занурили в іноземні філософії. Поняття "Батько", "Син" та "Святий Дух" прийшли з іудаїзму, а про останнє з них Ісус зрідка говорив».

Леон Жоте каже: "Християнство поглинуло багато ідей і концепцій з грецької філософії. Релігійні уявлення християнства черпались з того ж джерела, з якого виник неоплатонізм. Саме тому у них так багато спільного".

Грецька філософія поширилася через Александрію, у якій свого часу з'явився Платон Александрійський (207 р. н.е.). Він закріпив існування трійці: Бог, Розум і Дух. Тому єпископи Александрії першими увірували в Трійці і вперто відстоювали догмат.

Язичництво поширилося через Рим. Валь Дюран сказав: “Коли християнство проклало собі шлях до Риму, в жили нової релігії влилася кров стародавнього язичництва – поява верховного жерця (Папи) і поклоніння великій Матері...”.

У своїй книзі "Християнське язичництво" професор Робертсон підтримує цю ідею, він вважає, що подібні

переконання прибули до Риму разом із персами в 70 році до н.е.

Інші вважають, що вірування християни запозичили у язичників за часів фараонів, з якими сусідували.

Деякі вчені кажуть, що ці ідеї прийшли до християн з Тарса – найбільшого центра грецької культури, в якому народився і виріс Павло. Світогляд греків, безсумнівно, справив на Павла значний вплив. [65]

Коли язичницькі переконання проникли в сяюче чистотою християнство, деякі благородні і хоробрі захисники істини суворо піддали осуду подібне осквернення.

Археолог Гарслав Крейні пише в своїй книзі “Релігія давніх єгиптян”: “Трійця завжди була чужою для християнства, вона потрапила до нього із язичництва за часів фараона”.

Відомий вчений Робертсон в своїй книзі “Язичництво християн” пише: «Можу з радістю зазначити, що серед критиків моєї книги, не знайшлося жодної людини, яка б заперечила наведені факти, котрі підтверджують, що більшість основ християнського віровчення в його сучасному вигляді мають язичницьке походження».

Автори книги «Легенди про перевтіленого Бога » кажуть: “Віра в те, що Ісус є Богом чи Сином Божим, або Богом не більше, ніж язичницький міф і легенда”. [66]

Тому, можу з упевненістю сказати, що Трійця — це язичницьке поняття, яке віддаляє людину від вродженої природи та керівництва пророків – поклонятися Єдиному Аллаху.

Істину сказав Всевишній про джерело безбожжя, яке проникло у християнство: **"Сказали юдеї: «Узайр — син**

Аллаха!» Сказали християни: «Месія — син Аллаха!» Ці слова з їхніх вуст схожі на слова невіруючих, які жили раніше. Нехай знищить їх Аллах! Як же вони віддалилися". (Священний Коран 9:30)

ВИСНОВОК

Нарешті, ми подолали такий цікавий і насичений шлях, шукаючи відповіді на запитання: Єдиний Бог чи Трійця?

Дослідивши безліч текстів, ми дійшли висновку, що Ісус (мир йому) був одним з великих пророків Бога, який ніколи не претендував на Божественність і Господство. Навпаки, він невпинно поклонявся Господу і закликав людей на Його шлях.

Ми з'ясували, що всі докази Божественності Ісуса, наведені християнами – безпідставні, і для того, щоб їх спростувати, досить трохи поміркувати над текстами Біблії, які однозначно стверджують людську природу і пророчу місію Ісуса.

Під час наших досліджень ми пізнали джерело, з якого Павло, бажаючи спотворити релігію Ісуса, почерпнув язичницькі переконання. Він перетворив християнство в язичницьку релігію, представивши її людям в новому амплуа.

Апостолів і учнів Ісуса поглинуло полум'я римських гонінь. А потім почалася нова епоха – епоха Ісламу і його великого пророка Мухаммада, нехай благословить його Аллах і вітає.

Дякую читачеві, що увесь цей час супроводжував мене сторінками цієї книги, і, користуючись нагодою, запрошуюю його до прочитання нової книги із серії «Шлях Істини і світла» під назвою «Чи дійсно Ісус (мир йому) спокутував наші гріхи, прийнявши хресну смерть?»

О Аллах, вкажи нам на істину відносно того, що нас розділяє. Воістину, Ти ведеш прямим шляхом, кого побажаш. О Аллах, амінь!

Джерела та Посилання

- The Holy Quran
- The Holy Bible, English Standard Version.1981
- The Holy Bible, The Middle East Holy Bible's publishers edition, Protestant's copy
- The Holy Bible, The Middle East Holy Bible's publishers edition, Orthodox' copy
- The Holy Bible, the Jesuit Priesthood edition, Catholic's copy, issued by the Jesuit fathers, and distributed by the Holy Bible's organizations in the East, Beirut. (Translated from the Good News Bible, Today's English Version, 2nd Edition 1992)
- The Bible in Basic English, 1965
- Douay-Rheims Bible, 1899
- Darby Bible, 1889
- The Holy Bible (The Hebrew Holy Scriptures and the Greek Holy Scriptures) new world translation, (Jehovah witnesses' edition)
- The Samaritan Torah, Translated by Priest Abu Al Hassan Isaac Assory, Published by Ahmad Hijazy Al Saqa (1st edition) Al Ansar publishing, Cairo, 1398 lunar calendar
- The Gospel of Barnabas, Translation of Khalil Saada. Al Wathaeq publishing's edition. Kuwait, 1406 lunar calendar,

- John the Baptist Between Islam and Christianity, Ahmad Hijazy Al Saqa, 1st edition, Al Turath Al Araby publishing, 1399 lunar calendar
- The Truth Revealed, Rahamtu Allah Al Hindi, revised by Muhammad Ahmad Malkawy, Al Hadith publishing, Cairo, 1404 lunar calendar
- The Clerical Knowledge Encyclopedia, 3rd edition, Al Thaqafa publishing 1995
- The History of the Christian Ideology, the Priest Dr Hana Gerges Al Khodary, Dar Al Thaqafa publishing, Cairo, 1981
- The Interpretation of John's Gospel, Priest Athnadius, 4th edition, Dar AlJeel, Cairo, 1995
- The Holy Bible's Dictionary, a selection of professors and theologians, editors, Botros Abdul Malik, John Alexander Thomson, Ibrahim Mattar, 9th edition, Al Thaqafa publishing, 1994
- The Practical Interpretation of the Holy Bible, group of theology scholars, Cairo

[1] - Мусульмани надають перевагу використанню слова “Аллах”, одному із прекрасних імен Всемогутнього, яке є Його найвеличнішим ім'ям. Слово “Аллах” – унікальне та чисте, на відміну від українського слова “Бог”, яке може вживатися у безлічі форм. Якщо ми додамо закінчення “-и”, отримаємо слово у множині - “Боги”. А Аллах - Один і Єдиний, і немає у нього множини. Якщо до слова “Бог” додати закінчення “-иня” – вийде “Богиня”, жінка-бог. Немає нікого, серед чоловічого та жіночого, схожого на Аллаха. (“Концепт Бога у більшості релігій”, доктор Закір Абд аль-Карім, с. 18). *Прим. пер.*

[2] - Мусульмани не згадують ім'я Аллаха без прославлення. Літери “С.В.” – абревіатура двох арабських слів “Субханнаху Ватаала”, що означає “Славетний Він та Величний!” (17:43). Тому, у цій книзі я буду використовувати слова “Аллах (С.В.)”, згадуючи Бога Всемогутнього, за виключенням цитат. Прим. перекладача.

[3] - Мусульмани також не згадують ім'я пророка, не вшанувавши його молитвою. Словами прославлення є “мир йому”, коли мова йде про пророка; або “мир їй”, коли говорять про Діву Марію. Слова “мир їм” звучать при згадуванні більше, ніж одного пророка. Прим. перекладача.

[4] - За винятком Свідків Єгови і деяких унітарних церков, які відкидають Божественність Христа і Трійці. Вони не знайшли у Біблії жодних доказів на користь цієї догми, тому відкинули її.

[5] - Рахматуллах аль-Хінді. Відкрилась істина, т. 3 - с. 718-724.

[6] - Джеймс Анас. Методичне Богослов'я. - с. 206. Відкрилась істина, т.2. - с. 460.

[7] - Коментар Ібрагіма Саїда. Євангеліє від Луки. - с. 504.

[8] - Самуель Юсуф. Вступ до Старого Завіту. - с. 260.

[9] - Ханна Жер'є Ель Ходарі. Історія християнської ідеології, т.1 - с. 175. Ахмад Дідат. Чи є Святе Письмо словом Бога. - с. 24-25.

[10] Ендрю Уотсон і Ібрагім Саїд. Роз'яснення основ віри. - с. 44.

[11] - Файдерер, видатний німецький вчений, у своїй книзі "Раннє християнство" сказав: "Історії апостолів, як і світських істориків давнини, пронизані мовою вільної композиції, в якій автор змушує своїх героїв говорити таким чином"(с. 500). Карл Каут. Основи християнства, 1908. - с. 22.

У своїй книзі "Святий Марк" Найнхем сказав: "Той, хто критично розгляне сучасні теорії про Ісуса, зрозуміє, що їхні автори були змушені опиратися на свої власні фантазії". Найнхем. Святий Марк, 1963. - с. 35.

[12] Рахматтулах аль-Хінді. Відкрилась істина, т. 3. – с.702.

[12] - Чарльз Пірс Джин. Християнство: зародження і розвиток. - с. 50.

[13] - Чому Ісус (мир йому) приховав це, чому не розкрив нам свою істинну суть, чому приховував свою Божественність, про яку говорять люди, і називав себе сином людини? Матта аль-Мескін. Євангеліє від Матвія: коментарі. - с. 147.

[14] Священик Джеймс Аніс дійшов висновку, що глави, які сповнені метафор, неможливо розтлумачити буквально. Джеймс Аніс. Наука про Божественну методологію. - с.713.

[15] - Матта аль-Мескін. Євангеліє від Іоанна, т. 1. – с. 643-644.

[16] - Матта аль-Мескін. Євангеліє від Іоанна, т. 1. – с. 35.

[17] – Віровчення мусульман це заперечує.

[18] — Див. також (Буття 48:21, Вихід 10:10, 1 Хроніки 22:18, Єремії 42:11).

[19] – Читача може збити з пантелику мудрість у Приказках (8:30-31), яка описує мудрість як творця. Насправді, це навмисна підробка. Той же вірш єзуїтському виданні виглядає інакше, він говорить не про створену мудрість, а про мудрість дитини, яка зароджується з дитиною і росте разом з нею.

[20] - Фелсіан Чаллі. Резюме історії релігії. - с. 247. Словник Священної Біблії. - с. 903.

[21] - Ахмад Дідат. Дві дискусії в Стокгольмі. - с. 135-137. Христос в ісламі. - с. 84-87.

[22] - Матта аль-Мескін. Євангеліє від Іоанна, т.1. – с. 35.

[23] - Джеймс Анас. Методичне Богослов'я. - с.178.

[24] - Це важливий уривок: **"Бо то Ним створено все на небі й на землі, видиме й невидиме, чи то престоли, чи то господства, чи то влади, чи то начальства, усе через Нього й для Нього створено"**. (Колосян 1:16)

[25] - Джеймс Анас. Методичне Богослов'я. – с. 724.

[26] - Камаль Сасфан. Християнство без Христа. - с. 62. Алаа Абу Бакара. Істинне християнство, якому навчав Ісус. - с. 186.

[27] - Коментар на Євангеліє від Луки. - с. 475.

[28] - Гавриїл абд аль-Масіх. Дума про волю і характер Христа. - с.59-60.

[29] - Абд аль-Карім аль-Хатіб. Христос в Корані, Торі і Євангелії. - с. 343.

[30] - Гавриїл абд аль-Масіх. Дума про волю і характер Христа. - с. 58.

[31] - Ібрагім Саїд. Євангеліє від Луки: коментар. - с. 634.

[33] - Матта аль-Мескін. Євангеліє від Луки. - с. 331.

[34] - Див. також (Притчі 9:1-6, 23:23) та ін.

[35] - Гавриїл абд аль-Масіх. Дума про волю і характер Христа. - с. 59.

[36] - Абд аль-Карім аль-Хатіб. Христос в Корані, Торі і Євангелії. - с.158-160.

[37] - Там само, с. 130-132, 160-170.

[38] - Чарльз Пірс Жене. Християнство: його зародження і розвиток. - с. 134.

[39] - Рауф Шалабі. Люди Писання. - с. 265.

[40] - Мухаммад Мажду Моржан. Всемогутній Бог: Єдиний чи Триєдиний. -с. 125.

[41] - Ахмад абд аль-Вахаб. Єдинобожжя в історії християнства. - с.38-39, 45.

[42] - Рауф Шалабі. Люди Писання. - с. 218-221.

[43] - Ахмад Хеджазі Ассака. Християнські іпостасі. - с. 42-44. Мухаммад Мажду Моржан. Всемогутній Бог: Єдиний чи Триєдиний. - с.116-125.

[44] - Ендрю Уотсон і Ібрагім Саїд. Роз'яснення основ віри. - с.28.

[45] - Ібрахім Халіль Ахмад. Прощення в ісламі та християнстві. -с. 95.

[46] - Мухаммад Абу Захра. Дискусії про християнство. - с. 121. Хашем Йода. Християнська віра: між Кораном і розумом. - с.129-130.

[47] - Єремія 7:4, 22:29; Єзекіїля 21:27.

[48] - Рахматулла аль Хінді. Відкрилась Істина, т.2. - с. 497-504. Мухаммад Васфі. Христос (мир йому): між фактами і вигадкою. - с.106-107. Ахмад Дідат. П'ятдесят тисяч помилок в Біблії. - с.12.

[49] - Камаль Сафан. Християнство без Христа. -с. 66. Ахмад Абд аль-Вахаб. Ісус в християнському віровченні. - с. 61. Хосні аль-Атер. Монотеїстичне християнське віровчення: між ісламом і християнством. - с. 92.

[50] – Євсевій. Історія Церкви. - с.100.

[51] - www.jesus-messiah.com/apologetics/catholic/matthew-proof.html

[52] - Див. також (Дії 10:48, 8:16).

[53] – Аль-Атер. Монотеїстичне християнське віровчення: між ісламом і християнством. – с.230. Ахмад Абд аль-Вахаб. Єдинобожжя в історії християнства. - с. 91-94.

[54] - Мухаммад Васфі. Христос (мир йому) між фактами і вигадкою. - с. 139. Ахмад Дідат. Дебати часу. - с.105. Хашим Йода. Християнське віровчення: між Кораном і розумом. - с.153. Камель Саафан. Дослідження Тори і Євангелія. - с. 235. Камаль Саафан. Християнство без Христа. - с. 127.

[55] – Євсєвій. Історія Церкви. - с.130,343.

[56] - Ахмад Абд аль-Вахаб. Єдинобожжя в історії християнства. - с. 45-53.

[57] - Ахмад Абд аль-Вахаб. Відмінності в перекладах Біблії. - с. 113.

[58] - Ахмад Дідат. Церква Англії і Божественність Ісуса. - с. 29-31. Ахмад Абд аль-Вахаб. Відмінності в перекладах Біблії. - с114-115.

[59] - Мухаммад Тахір ат-Теннер. Язичництво в християнстві. - с. 47-56.

[60] - Мухаммад Тахір ат-Теннер. Язичництво в християнстві. - с.29-38. Ахмад Шалабі. Християнство. - с. 151,158.

[61] - Мухаммад Тахір ат-Теннер. Язичництво в християнстві. - с.119-120.

[62] - Мухаммад Тахір ат-Теннер. Язичництво в християнстві. - с.120-121.

[63] – Абд аль-Вадуд Шалабі. Відвертий діалог між рабом Аллаха і рабом Христа. - с. 67-72. Ахмад Шалабі. Християнство. - с. 83. Алаа Абу Бакр. Християнство, якому вчив Ісус. - с. 191-192.

[64] - Мухаммад Тахір ат-Теннер. Язичництво в християнстві. - с.13-23. Ахмад Шалабі. Християнство. - с. 118- 120. Камаль Сафан. Дослідження Тори і Євангелія. - с. 81,228.

[65] - Мухаммад Тахір ат-Теннер. Язичництво в християнстві. – с. 173. Ахмад Шалабі. Християнство. - с. 150. Мухаммад ад-Дірахман Аттамі. Іудаїзм і християнство. - 282, 299, 414-415.

[66] - Абд аль-Вадуд Шалабі. Відвертий діалог між рабом Аллаха і рабом Христа. - с. 152. Алаа Абу Бакр. Християнство, якому вчив Ісус. – с. 139. Абд аль-Карім аль-Хатіб. Христос у Корані, Торі і Євангелії. - с. 137. Хосні Аль-Атер. Монотеїстичне християнське віровчення: між ісламом і християнством. – с. 19-20.

Зміст

1	ПОДЯКА	
2	ВСТУП	
3	ІСУС (МИР ЙОМУ) У ВІРОВЧЕННІ МУСУЛЬМАН	
4	ХРИСТИЯНСЬКІ ДОКАЗИ БОЖЕСТВЕННОСТІ ХРИСТА	
5	1. ВІРШІ, ЯКІ ПРИПИСУЮТЬ ІСУСУ (МИР ЙОМУ) СВЯТІСТЬ І БОЖЕСТВЕННОІСТЬ	
6	2. ВІРШІ, ЯКІ НАЗИВАЮТЬ ІСУСА (МИР ЙОМУ) СИНОМ БОЖИМ	
7	3. ВІРШІ, ЯКІ СВІДЧАТЬ ПРО БОЖЕ ВТІЛЕННЯ В ІСУСІ (МИР ЙОМУ)	
8	4. ВІРШІ, ЯКІ ПРИПИСУЮТЬ ІСУСУ АТРИБУТИ БОГА	
9	5. ВІРШІ, ЯКІ ПРИПИСУЮТЬ ІСУСУ ДІЯННЯ БОГА	
10	6. ЧУДЕСА ІСУСА ЯК ДОКАЗ ЙОГО БОЖЕСТВЕННОСТІ	

11	ВІРШІ, ЯКІ СПРОСТОВУЮТЬ БОЖЕСТВЕННОСТІ ІСУСА	
12	ДЛЯ ЧОГО БОГУ ПЕРЕВТІЛЮВАТИСЬ?	
13	БОЖЕСТВЕННОСТІ СВЯТОГО ДУХА	
14	ДОВЕДЕННЯ ДОГМАТУ ТРІЙЦІ	
15	КРИТИКА ДОКТРИНИ ТРІЙЦІ	
16	ЄДИНОБОЖЖЯ ТА ТРІЙЦЯ У ХРИСТІАНСТВІ	
17	ПОХОДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ БОЖЕСТВЕННОСТІ ІСУСА	
18	ДЖЕРЕЛА І ПОСИЛАННЯ	

IslamHouse.com

الإسلام بلغات العالم

Islam in the languages of the world

